

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Samantos Šereikaitės
V kurso, komercinės teisės
studijų šakos studentės
samanta.sereikaite@tf.stud.vu.lt

Magistro darbas

**Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 106 str. ir
Konkurencijos įstatymo 4 str.: paskirtis, taikymo panašumai ir
skirtumai**

Darbo vadovas:
Lekt. Marius Juonys

Recenzentas:
Lekt. Šarūnas Keserauskas

Vilnius 2011

Turinys

Ižanga	2
1. Valstybės taikomų antikonkurencinių priemonių reglamentavimo paskirtis.....	6
1.1. Bendrosios pastabos.....	6
1.2. Sąžiningumas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo ir Konkurencijos įstatymo kontekste	9
2. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 106 str. ir Konkurencijos įstatymo 4 str. taikymo sąlygos	15
2.1. Straipsnių adresatai	15
2.1.1. Valstybės narės ir viešojo administravimo subjektai.....	15
2.1.2. Ūkio subjektai ir jų junginiai	20
2.2. Išimtinės teisės	22
2.3. Specialiosios teisės.....	24
2.4. Pozityvios ir negatyvios pareigos	28
3. Valstybės intervencijos į konkurenciją pažeidimas	39
3.1. Pažeidimus tiriančios institucijos.....	40
3.2. Pažeidimų tipai.....	41
3.3. Draudžiamas susitarimas kaip valstybės taikomų antikonkurencinių priemonių pasekmė.....	49
3.4. Viešojo administravimo subjekto taikomos finansinės priemonės ir Konkurencijos įstatymo 4 str.....	51
3.5. Pasiūlymai, susiję su Konkurencijos įstatymo 4 str. pažeidimų prevencija	52
4. Išimties taikymo samprata ir taikymo sąlygos.....	58
4.1. Išimties samprata	58
4.2. Išimties taikymo sąlygos.....	62
4.3. Įstatymui, taikytini kriterijai	67
Išvados	72
Literatūros sąrašas.....	73
Santrauka.....	85
Summary	86

Ižanga

Aktualumas. Valstybė gali varžyti, riboti ar iškraipyti konkurenciją dviem būdais. Pirma, dalyvauti civiliniuose teisiniuose santykiuose lygiais pagrindais kartu su kitais ūkio subjektais. Atitinkamai galimai priešingas konkurencijos taisyklėms elgesys vertinamas ūkio subjektams skirtų taisyklių kontekste. Antra, valstybė, pasinaudodama savo turimais valdingais įgaliojimais bei įtaka, ūkio subjektus, veikiančius rinkoje, gali versti pažeisti konkurencijos taisykles. Pastaruoju atveju pažeidimo konstatavimo procesas tampa sudėtingesnis, kadangi reikia nustatyti ne tik konkurencijos taisyklių pažeidimo faktą, bet ir nustatyti galimą priežastinį ryšį tarp ūkio subjekto priešingų konkurencijos teisei veiksmų ir valstybės taikytų priemonių minėto ūkio subjekto atžvilgiu.

1957 m. Romos sutarties¹, įsteigusios Europos Bendriją, rengėjai atsižvelgė į šias abi problemas, sukurdami taisykles tiek rinkoje veikiantiems ūkio subjektams, tiek valstybėms narėms², kurios per ūkio subjektus gali įtakoti rinką. Būtent Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo³ (toliau - SESV) 106⁴ str. yra skirtas užtikrinti valstybės veiksmų kontrolę numatant tiek draudžiamas taikyti priemones, tiek išimtį numatančias, tiek institucines nuostatas, kuriomis Europos Komisijai suteikiamos priežiūros ir teisės aktų leidybos galios.

Pažymėtina, kad Lietuvos Respublika (toliau – Lietuva) Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatyme⁵ (toliau – Konkurencijos įstatymas) reglamentuoja sąžiningos konkurencijos laisvės principo, kylančio iš Lietuvos Respublikos Konstitucijos⁶ (toliau – Konstitucija) 46 str., įgyvendinimo mechanizmą. Tačiau sąžininga konkurencija negalima, jei valstybės priešingi konkurencijos taisyklėms veiksmai bus neregamentuoti, todėl

¹ Romos sutartis, sudaryta 1957 m. gegužės 1 d., kuria steigiama Europos Ekonominė Bendrija.

² Mario Monti, buvęs Europos Komisijos komisaras, atsakingas už konkurenciją 1999 m. – 2005 m., teigė, jog valstybėms narėms numatytos taisyklės laikytinos griežtomis. (žr. MONTI, M. Competition policy newsletter. 2001, No 1, p. 3) Tačiau jis nepasisakė, ar šios taisyklės tiek pat griežtos, kiek ir ūkio subjektams, kuriems taikomos atitinkamos taisyklės, ar taisyklės laikytinos griežtomis tik todėl, kad jos skirtos būtent valstybėms, kurių statusą, skirtingai nuo paprastų ūkio subjektų, nustato tarptautinė teisė. Pažymėtina, kad literatūroje pateikiamas ir kitoks taisyklių, skirtų tiek ūkio subjektams, tiek valstybėms, vertinimas. Antai Edward ir Hoskins teigia, kad šios taisyklės turėtų būti suprastos kaip balansas tarp siekio sukurti konkurencingas rinkas ir valstybių narių suverenių teisių (žr. EDWARD, D.; HOSKINS, M. Article 90: deregulation and EC law. Reflections arising from the XVI FIDE conference. *Common Market Law Review*. Vol. 32. Kluwer Academic Publishers, 1995, p. 21.). Viena vertus, valstybės iš tikrųjų apribojo savo suverenas teises ta prasme, kad nacionalinių ūkio subjektų kontrolė nebepriklauso tik nuo jų pačios valios (ši pozicija manytina pasireiškia SESV 106 str. 1 d.). Kita vertus, paremiant ir Edward bei Hoskins nuomone, galima teigti, kad balansas pasireiškia ta prasme, kad Romos sutarties rengėjai numatė išimties taikymo galimybę (ši pozicija pasireiškia SESV 106 str. 2 d.). Taigi manytina, kad iš esmės išdėstytos nuomonės neturėtų būti laikomos klaidingomis, kadangi abi gali būti pagrindžiamos SESV normomis.

³ Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija. OJ 2007, C 306/47-200.

⁴ Kadangi šio straipsnio numeracija pasikeitė jau antrą kartą, todėl siekiant aiškumo visame darbe bus minimas tik 106 str. neteikiant nuorodų į ankstesnę šio straipsnio numeraciją.

⁵ Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Žinios, 1999, Nr. 30-856.

⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucija. Žinios, 1992, Nr. 33-1014.

Konkurencijos įstatymo 4 str. įtvirtintas draudimas viešojo administravimo subjektams kištis į konkurenciją, jei tai gali sukurti konkurencijos sąlygų skirtumą, nebent toks elgesys būtų pateisinamas įstatymo vykdymu.

Nekyla abejonių, jog abu šie teisės aktai reglamentuoja tokius valstybės veiksmus, kurie yra formalizuoti. Jie gali turėti teisės akto, kaip viešosios valdžios įgyvendinimo išraiškos, ar civiliniuose teisiniuose santykiuose naudojamą sutarties formą. Tačiau problema kyla tada, kai valstybės veiksmai nėra įgyvendinti jokiuose teisės aktuose, ar kituose formalizuotą išraišką galinčiuose turėti dokumentuose. Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba (toliau – Konkurencijos taryba) nagrinėjo Lietuvos Respublikos Valstybinės ligonių kasos prie Sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – Valstybinė ligonių kasa) ir Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos (toliau – Energetikos ministerija) veiksmus Konkurencijos įstatymo 4 str. atžvilgiu. Konkurencijos taryba priėmė atitinkamai 2011 m. sausio 20 d.⁷ ir 2010 m. gruodžio 9 d.⁸ nutarimus, kuriuose buvo konstatuota, jog šios valstybinės institucijos pažeidė Konkurencijos įstatymo 4 str. 1 d. reikalavimus, nors manytina ši dalis nereglamentuoja formalizuotos išraiškos neturinčių veiksmų. Tad kyla būtinybė įvertinti tokius Konkurencijos tarybos veiksmus ir atsakyti į klausimą, ar ji tokiais veiksmais nepagrįstai neišplėtė Konkurencijos įstatymo 4 str. 1 d. taikymo ribų. Net jei pripažintume tokius Konkurencijos tarybos veiksmus kvestionuotiniais, nekyla abejonių, jog yra poreikis reglamentuoti ir tokius – neformalizuotus – valstybės veiksmus, kuriais taip pat varžoma konkurencija. Be to, tokių veiksmų reglamentavimas būtų svarbus dviem aspektais. Pirma, ūkio subjektų atsakomybei, kadangi elgesį nulėmę valdžios institucijų veiksmai Konkurencijos įstatymo 42 str. 2 d. požiūriu gali būti vertinami kaip lengvinanti aplinkybė. Antra, nors Konkurencijos įstatymas nenumato jokių atgrasomųjų priemonių viešojo administravimo subjektams už jų priešingus konkurencijos taisyklėms veiksmus, tačiau reglamentuojant atsakomybę ir už neformalizuotus veiksmus ir konstatavus jų pažeidimą, kiltų bent moralinė atsakomybė.

Kitas probleminis klausimas, nagrinėtinas šiame darbe, taip pat susijęs su valstybės intervencija į konkurenciją. Konkurencijos įstatymo 4 str. 2 d. numatyta, jog

⁷ 2011 m. sausio 20 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-2 dėl ūkio subjektų, užsiimančių ortopedinių techninių priemonių gamyba ir prekyba, ir jų asociacijų veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 straipsnio ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 straipsnio reikalavimams ir dėl Valstybinės ligonių kasos prie Sveikatos apsaugos ministerijos veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.

⁸ 2010 m. gruodžio 9 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-30 dėl Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos veiksmų, atsisakant duoti leidimą UAB „Lukoil baltija“ kaupiti ir saugoti naftos produktų valstybės atsargas Latvijos respublikoje, atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.

Konkurencijos taryba konstatuoja pažeidimą, jei dėl privilegijavimo ir diskriminavimo atsirado ar gali atsirasti konkurencijos sąlygų skirtumų, bet nėra ir įstatymo, kuris pateisintų viešojo administravimo subjektų elgesį. Taikant šią išimtį valstybė pasilieka sau teisę reguliuoti konkurencijos santykius remdamasi savo diskrecija, kadangi kriterijų, kada valstybė gali kištis ir kokia apimtimi, išskyrus iš Konstitucijos kylančius principus, nėra. Manytina, kad rinkos dalyviams lengviau būtų ginti savo teises kontroliuojant valstybės, tiksliau Lietuvos Respublikos Seimo, veiksmus leidžiant įstatymus, argumentuojant, jog tam tikros įstatymų iniciatyvos neatitinka kriterijų, kuriais įstatymų leidėjas turėtų remtis, reglamentuodamas ūkinius santykius. Netinkamas ūkinių santykių reguliavimas gali lemti ir netinkamą konkurencijos įstatymo taikymą, o tai jau gali būti laikoma verslo laisvės varžymu⁹.

Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos konkurencijos taisyklės taikančios institucijos yra ne kartą minėjusius¹⁰, jog SESV 106 str. ir Konkurencijos įstatymo 4 str. yra panašūs, todėl šiame darbe siekiama pasinaudoti tokia SESV 106 str. taikymo praktika, kuri būtų naudinga Konkurencijos įstatymo 4 str. taikymo tobulinimui.

Originalumas. Lietuvos teisės doktrina, kurioje būtų nagrinėjama Konkurencijos įstatymo 4 str. taikymui reikšmingi klausimai, nėra gausi. Galima paminėti A. Andruškevičiaus ir kitų administracinės teisės mokslininkų vedama diskusiją dėl to, kas laikytina viešuoju administravimu ir viešojo administravimo subjektu. D. Soloveičikas nagrinėja „vidaus“ sandorio problematiką, kuri susijusi su Konkurencijos įstatymo 4 str. 2 d. numatytos išimties taikymu. Tačiau sisteminio požiūrio, nukreipto į Konkurencijos įstatymo 4 str. taikymo praktiką, pasigendama. Užsienio teisės literatūroje SESV 106 str. dažniausiai nagrinėjamas kitų SESV konkurencijos taisyklės numatančių straipsnių kontekste. Atsižvelgiant į tai manytina, kad šis darbas galėtų būti paskata diskusijoms, susijusioms su būtinybe riboti valstybės vaidmenį (nagrinėtinų straipsnių kontekste) konkurencijos santykiuose.

Objektas. Šio mokslinio darbo objektas – SESV 106 str. ir Konkurencijos įstatymo 4 str. reglamentavimas, šių straipsnių taikymo praktika konkurencijos ginčus sprendžiančiose institucijose. SESV 106 str. gali būti taikomas ne tik su konkurencijos taisyklės numatančiomis normomis, todėl tokia šio straipsnio taikymo praktika bus

⁹ Lietuvos Aukščiausiojo teismo 1999 m. rugsėjo 14 d. sprendimas civilinėje byloje UAB „Sirowa“ v. Konkurencijos taryba“ Nr. 3K-53.

¹⁰2000 m. kovo 16 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 4/b dėl Vilniaus miesto valdybos 1999 05 13 sprendimo Nr.856v atitikimo Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio nuostatomis.; Vilniaus apygardos administracinio teismo 2006 m. rugsėjo 28 d. sprendimas administracinėje byloje AB „Lietuvos telekomas“, UAB „Omnitel“ ir UAB „Bitė GSM“ v. Konkurencijos taryba Nr. I-1222-3/2006.

analizuojama tik tiek, kiek, magistrantės nuomone, svarbu šiame darbe išsikeltiems tikslams pasiekti.

Tikslas. Šio mokslinio darbo tikslas išnagrinėjus SESV 106 str. ir Konkurencijos įstatymo 4 str. paskirtį ir praktikoje kylančius panašumus ir skirtumus, pateikti konkrečius pasiūlymus, kaip turėtų būti sprendžiami šiame darbe iškelti probleminiai klausimai.

Siekiant įvykdyti išsikeltą tiklą, keliami tokie uždaviniai:

- 1) atskleisti SESV 106 str. ir Konkurencijos įstatymo 4 str. paskirtį, kadangi norma gali būti taikoma teisingai tik, jei teisingai nustatomi jos tikslai¹¹;
- 2) išanalizuoti taikymo sąlygas, jų panašumus ir galimus skirtumus, kadangi tik nustatę tai, galima spręsti, ar SESV 106 str. taikymo patirtis gali būti naudinga sprendžiant šiame darbe iškeltas problemas.

Metodai. Šis mokslinis tyrimas atliekamas teisės teorijoje ir praktikoje pripažintais metodais. Metodai, turėję esminę įtaką šio mokslinio tyrimo analizei ir pasiektiems rezultatams – lyginamasis, sisteminis, loginis. Lyginamasis metodas yra naudojamas viso šio mokslinio tyrimo metu, be to, ypatinga jo svarba pasireiškia įgyvendinant šio tyrimo metu iškeltą antrąjį uždavinį, t.y. nustatyti taikymo sąlygas, esančius skirtumus ir panašumus. Sisteminis metodas naudojamas siekiant išanalizuoti SESV 106 str., Konkurencijos įstatymo 4 str. sąveiką su kitomis šiuose teisės aktuose įtvirtintomis normomis. Taip pat svarbu atskleidžiant šių normų vidinę loginę struktūrą. Loginis metodas naudojamas analizuojant Europos Sąjungos Teisingumo teismo (toliau – Teismas) ir Konkurencijos tarybos praktiką bei jas analizuojančią doktriną. Galiausiai loginis metodas naudojamas teikiant išvadas.

Šaltiniai. Analizuojant SESV 106 str. svarbiausia laikytina Teismo praktika taikant šį straipsnį. Pastebėtina, jog SESV 106 str. intensyviau pradėtas taikyti tik maždaug nuo XX a. 9 deš., iki tol jis buvo laikomas „miegančia norma“¹², todėl ir doktrina aktyviau jį tirti pradėjo tada, kai Europos Komisija (toliau - Komisija) bei Teismas vis dažniau taikydavo šią nuostatą. Konkurencijos įstatymo 4 str. analizė daugiausiai remiasi konkurencijos taisyklės taikančių institucijų praktika, kadangi, kaip minėta, doktrina šiuo klausimu nėra gausi. Pažymėtina, jog Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo (toliau – Konstitucinis teismas) praktika aiškinant Konstitucijos 46 str. taip pat laikytina reikšminga, kadangi jo nutarimuose pateikiamas konstitucinis sąžiningos konkurencijos laisvės principo vertinimas, keliamos ūkio reguliavimui reikšmingos pastabos.

¹¹ MIKELĖNIENĖ D., MIKELĖNAS V., *Teismo procesas: teisės aiškinimo ir taikymo aspektai*. Justitia, 1999, p. 211.

¹² CHALMERS, D. et al *European Unios Law: text and materials*. Oxford University press. 2006. p. 1124.

1. Valstybės taikomų antikonkurencinių priemonių reglamentavimo paskirtis

Tiek SESV 106 str., tiek Konkurencijos įstatymo 4 str. skirti reglamentuoti tokius valstybės ar viešojo administravimo subjektų veiksmus, kurie laikytini priešingais siekiant efektyvios konkurencijos. Šioje dalyje analizuojama tokių nuostatų paskirtis, jų reikšmė žvelgiant analizuojamo teisės akto kontekste. Kadangi šiuose teisės aktuose sąžiningos konkurencijos tikslas laikytinas vienu svarbiausiu konkurencijos politikos tikslu, todėl jo analizė atliekama atskiroje potemėje.

1.1. Bendrosios pastabos

Teisės doktrina teigia, jog kuriant ir taikant konkurencijos teisę turėtų būti siekiama efektyvios konkurencijos¹³. Šis ir kiti ES išsikelti tikslai įgyvendinami remiantis lojalaus bendradarbiavimo principu, įtvirtintu Europos Sąjungos sutarties 4 str. 3 d. (ex-10 str.), kuris teisės doktrinoje laikomas vienu ES teisinės sistemos kertinių akmenų¹⁴. Valstybėms narėms jis sukuria pozityvią pareigą imtis bendrųjų ir specialiųjų priemonių, kad narystės pagrindu kylančios pareigos būtų įvykdytos. Toje pačioje dalyje numatyta ir negatyvi pareiga – nesiimti jokių priemonių, dėl kurių ES tikslai būtų neįgyvendinti. SESV 106 str. detalizuojama, kokių veiksmų valstybė narė privalo imtis ar nuo jų susilaikyti, kad lojalaus bendradarbiavimo pareiga būtų įgyvendinta. Todėl pagrįstai teisės moksle laikoma, kad SESV 106 str. įgyvendinamos lojalaus bendradarbiavimo nuostatos¹⁵.

Pažymėtina, jog Lietuvoje efektyvios konkurencijos siekis kyla iš Konstitucijos 46 str. 3 d. Konstitucinis teismas savo oficialioje konstitucinėje doktrinoje pažymi, jog iš Konstitucijos 46 str. 3 d. įtvirtinto draudimo monopolizuoti gamybą ir rinką bei valstybės pareigos saugoti sąžiningos konkurencijos laisvę išplaukia prielaidos sukurti efektyviam rinkos ūkiui¹⁶. Ši laisvė įgyvendinta priėmus Konkurencijos įstatymą, kurio 1 str. 1 d. numatyta, kad šio įstatymo tikslas – saugoti sąžiningą konkurencijos laisvę Lietuvos Respublikoje. Ji sudaro ne tik nagrinėjamo Konkurencijos įstatymo 4 str., bet ir viso

¹³ JONES, A.; SUFRIN, B. *Competition Law: text, cases and materials*. 3rd edition. Oxford University Press, 2008, p. 18.

¹⁴ HALLSTRÖM, P. The European Union – From Reciprocity to Loyalty. *Scandinavian studies in law*, 2000, Vol. 39, p. 85.

¹⁵ SAUTER, W.; SHEPEL, H. „State“ and „Market“ in the competition and free movement case law of the EU courts. [interaktyvus]. 2007, p. 123. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1010075> [Žiūrėta 2011 kovo 20 d.].

¹⁶ 1999 m. spalio 6 d. Konstitucinio teismo nutarimas Dėl Lietuvos Respublikos telekomunikacijų įstatymo 8 straipsnio 1, 2 ir 3 dalių bei 16 straipsnio 7, 8 ir 9 dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Žinios, 1999, Nr. 85-2548.

Konkurencijos įstatymo pagrindą.¹⁷ Tad efektyvi konkurencija nebūtų pasiekama, jei būtų didelės kliūtys įeiti į rinką ir iš jos išeiti. Kai rinkoje nėra ūkio subjektų, turinčių tokią rinkos galią, kuri jiems leistų pakelti kainą aukščiau konkurencingo lygio ir ją išlaikyti, tada ūkio subjektai gali elgtis tarpusavyje nepriklausomai¹⁸ ir konkuruoti prekių ar paslaugų kaina, kokybe. Atkreiptinas dėmesys, kad aukščiau minėtame Konstitucinio teismo nutarime teigiama, jog „<...> asmens ūkinės veiklos laisvė savaime negarantuoja konkurencijos, todėl valstybė turi saugoti sąžiningą konkurenciją“. Vadinasi, pripažįstama, kad valstybė turi pareigą, kylančią iš konstitucinių imperatyvų, reguliuoti konkurenciją, bet tik taip, kad būtų pasiekta efektyvi konkurencija. Konstitucinis teismas nedetalizavo, ką turėtų reikšti sąvoka „saugoti“. Manytina, kad saugojimas – veikla, kuria turėtų būti siekiama užkirsti kelią subjektams, siekiantiems varžyti, riboti sąžiningos konkurencijos laisvės įgyvendinimą.

Pažymėtina, kad ES konkurencijos efektyvumas taip pat gali būti siejamas ir su SESV 106 str., kadangi jis turi užtikrinti, kad kitos SESV taisyklės nebūtų pažeistos. Tiesa, doktrinoje manoma, kad jame nėra pateikiama esminių nuostatų, o tik nurodoma, kad konkurencijos bei kitos sutartyje numatytos taisyklės bus taikomos įmonėms, patenkančioms į minėto straipsnio veikimo sferą¹⁹. 106 str. 1 d. yra nurodoma, kad valstybės narės negali priimti naujų teisės aktų ar palikti galiojančių, kurie prieštarautų SESV numatytoms taisyklėms, ir ypač toms, kurios yra nustatytos 18, 101 - 109 straipsniuose.

Straipsnio konstravimo technika rodo, kad išskiriami du taisyklių blokai, kuriems nagrinėjamas straipsnis gali būti taikomas, t.y. visoms SESV numatytoms taisyklėms bei konkurencijos taisyklėms. SESV 106 str. 1 d. gali būti taikoma kaip antidiskriminacinė priemonė taikant kartu su 34 str. (ex-28 str.) ar 56 str. (ex-49 str.), kaip viena iš konkurencijos taisyklių ar su valstybės pagalba susijusi taisyklė²⁰. Be to, principas – draudimas diskriminuoti dėl pilietybės – kertinis laisvą prekių, paslaugų, kapitalo, asmenų judėjimą užtikrinantis principas, kuris reikalauja, kad šios laisvės būtų traktuojamos taip pat kaip ir vietiniai atitikmenys²¹. Diskriminacijos draudimo modelis

¹⁷ 2001 m. spalio 11 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 121 dėl Palangos miesto tarybos veiksmų atitikimo Konkurencijos įstatymo Nr.VIII-1099 4 straipsnio reikalavimus.

¹⁸ 2009 m. birželio 11 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-14 dėl renginių organizavimo veikla užsiimančių ūkio subjektų ir jų asociacijos veiksmų atitikties Lietuvos respublikos konkurencijos įstatymo 5 straipsnio reikalavimams.

¹⁹ LANE, R. *EC competition law*. Publisher: Longman, 2001, p. 225.

²⁰ *Cit. op.* 15.

²¹ MADURO, M. P. *We the court: the European Court of Justice and the European Economic Constitution*. Oxford Hart Publishing, 1998, p. 45.

yra vertinamas kaip vienas iš būdų siekiant laisvo judėjimo²², kuris būtų neįmanomas, jei valstybė narė turėtų teises riboti konkurenciją taikant antikonkurencines priemones SESV 106 str. prasme. Taigi remiantis pirmąja straipsnio dalimi valstybės narės yra įpareigosos jose egzistuojančioms monopolijoms taikyti ES teisę. Negali susidaryti tokia situacija, kad valstybė narė pasinaudodama ryšiais su įmonėmis, turinčiomis specialias ar išimtinės teises, galėtų išvengti narystės pagrindu išplaukiančių pareigų vykdymo. Atitinkamai rinkos sąlygų iškraipymas reikštų, kad ūkio subjektai neturi vienodų galimybių konkuruoti, todėl vieningos rinkos sukūrimo ir jos saugojimo tikslas būtų neįgyvendintas. Doktrinoje SESV 106 str. 1 d. prilyginta *renvoi*²³ principui²⁴, būtent siekiant pabrėžti, kad ši dalis kaip ir antroji šio straipsnio dalis nėra taikomi atskirai nuo kitų straipsnių. Toks sisteminių ryšių tarp straipsnių kūrimas suponuoja, kad sutarties rengėjai konkurencijos teisę laikė kertine sritimi, kuri turi sudaryti visą ES tikslų įgyvendinimo pagrindą.

Atkreiptinas dėmesys, kad Konkurencijos įstatymo 4 str. taikymo apimtis yra siauresnė, lyginant ją su SESV 106 str. Konkurencijos įstatymo 4 str. taikymas nėra siejamas su pareiga kartu taikyti kitas Konkurencijos ar kitame įstatyme esanomis normomis, todėl ginčai, kylantys Konkurencijos įstatymo 4 str. pagrindu, nagrinėjami vertinant tik viešojo administravimo subjekto elgesį minėtos normos atžvilgiu. Ūkio subjekto konkurenciją ribojančių veiksmų atlikimas nėra sąlyga Konkurencijos įstatymo 4 str. pažeidimui konstatuoti.

Atkreiptinas dėmesys, jog nagrinėjamuose teisės aktuose buvo numatyta išimties taikymo galimybė, kas gali būti laikoma SESV 106 str. Konkurencijos įstatymo 4 str. panašumu, tačiau galima atrasti ir skirtumų. Išimties, kuri numatoma įstatyme, reguliavimas priklauso nuo įstatymo leidėjo, todėl jis gali savo nuožiūra, išskyrus kiek riboja Konstitucija, reguliuoti ūkinius santykius. Tačiau SESV 106 str. 2 d. išimties turinys buvo nulemtas aplinkybės, jog priimant SESV 106 str. 2 d., kuria numatoma išimtis, taikytina tiek 106 str. 1 d., tiek 101 str., 102 str. ar bet kuriam kitam straipsniui, su kuriuo gali būti taikomas šio straipsnio nagrinėjama dalis, rodė pagarbą valstybių narių nacionalinėms sistemoms. Pastebėtina, kad toks reguliavimas yra nuoseklus žvelgiant į jį iš pačios Sutarties²⁵ konteksto, kadangi ES negali visa apimtimi perimti valstybių narių kompetencijos, o tik tiek, kiek būtina ES tikslams pasiekti. Be to, pačioje SESV 106 str. 2

²² BERNARD, C. *Europos Sąjungos materialinė teisė. T. 1: Laisvas prekių judėjimas*. Eugrimas, 2005, p. 20.

²³ Iš tarptautinės privatinės teisės „pasiskolintas“ principas, prancūzų kalboje reiškiantis „grąžinimą“.

²⁴ WHISH, R. *Competition law*. Oxford University Press, 2008, p. 221.

²⁵ Šiame darbe vartojamas terminas „Sutartis“ apima tiek Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, tiek Europos Sąjungos suvestines redakcijas, nebent tekste konkrečiai nurodoma tik tam tikra sutartis.

d. numatyta, kad net ir esant galimybei taikyti išimtį, vis tiek negalima daryti prekybos plėtojimui tokio poveikio, kuris prieštarautų ES interesams.

Atkreiptinas dėmesys, kad SESV 106 str. 3 d., skirtingai nei Konkurencijos įstatymo 4 str., pateikiama ir institucinių nuostatų. Komisija, kuri SESV 106 str. 3 d. pagrindu, įgydama leidybos ir priežiūros funkcijas bei turėdama plačią diskreciją nuspręsti, kada veikti ar neveikti²⁶, privalo užtikrinti pirmiausia konkurencijos taisyklių efektyvumą. Galimybė leisti direktyvas suponuoja, jog Komisija gali savo nuožiūra formuoti ES bei atitinkamai valstybių narių politiką, žinoma, ES kompetencijos ribose, kiek tai bus būtina SESV 106 str. nuosatomis įgyvendinti. Vienintelė atsvara šioms teisėms – Teimas, kuris gali Komisijos veiksmus pripažinti neteisėtais. Pažymėtina, jog kai Komisija išleido Telekomunikacijų direktyvą²⁷, ji susilaukė pasipriešinimo iš valstybių narių, todėl ginčas persikėlė į Teismą. Toks šalių elgesys suprantamas, kadangi Komisija, įgyvendindama savo teises, gali plėsti arba siaurinti SESV 106 str. taikymo ribas, kas valstybių narių požiūriu gali būti laikoma nepriimtina. Taigi ta aplinkybė, kad Komisija turi specialią leidybinę galią gali suponuoti, kad sutarties rengėjai norėjo, jog sprendimai, susiję su šiuo straipsnio taikymu, būti priimami kuo greičiau ir lanksčiau, netaikant įprastinių ilgų teisės aktų leidimo procedūrų, o priežiūros galios turėjo užtikrinti, kad galimi konkurencijos taisyklių ribojimai būtų akylai prižiūrimi.

Apibendrinant, galima teigti, kad SESV 106 str. ir Konkurencijos įstatymo 4 str. gali būti laikytinos panašiais ta prasme, kad abu numato draudžiamas taikyti valstybės taikomas antikonkurencines priemones, išimtes taikymo galimybę. Tačiau SESV 106 str. apima ir institucines nuostatas, tad nenuostabu, jog doktinoje tokia straipsnio sudėtis ir turinys vertė jį pavadinti išimtinai dviprasmišku²⁸.

1.2. Sąžiningumas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo ir Konkurencijos įstatymo kontekste

Sąžiningumo sampratą konkurencijos teisėje tyrė prof. Gerber, kuris teigė, jog terminas „sąžiningumas“ neturi aiškios ir bendrai priimtinos reikšmės konkurencijos teisėje, todėl jo sampratą įtakoja vietinė kultūra ir sistema. Vis dėlto mokslininkas išskiria dvi sąžiningumo koncepcijos „formas“, kurios taikomos praktikoje – vertikalioji ir

²⁶ Europos Teisingumo Teismo 1996 spalio 24 sprendimas sujungtose bylose C-48/90 ir C-66/90, Netherlands v. Commission [1992] ECR I-565.

²⁷ 1988 m. gegužės 16 d. Komisijos direktyva (EB) Nr. 301/88 dėl konkurencijos galinės telekomunikacinės įrangos rinkose OL [1988] L 131/73-77.

²⁸ *Cit. op. 12, p. 1123.*

horizontalioji.²⁹ Pirmuoju atveju omenyje turimi pardavėjo ir pirkėjo santykiai, pvz. kai monopolinis pardavėjas pakelia kainą aukščiau konkurencinio lygio, todėl vartotojo požiūriu tokie veiksmai laikytini nesąžiningais. Tokio reguliavimo pavyzdžiai įtvirtinti ir Konkurencijos įstatymo 9 str. 1 punkte bei SESV 102 str. Antruoju atveju ūkio subjektas naudoja turimą rinkos galią siekdamas sumažinti konkurentų, veikiančių rinkoje, galimybes konkuruoti, pvz. dominuojantis ūkio subjektas diskriminuojančiomis sąlygomis suteikia priėjimą prie turimų esminių išteklių. Pastebėtina, kad tiek Lietuvos įstatymų leidyboje, tiek ES lygiu neapsiribojama tik tradicinėmis sąžiningumo „formos“ įgyvendinimu, bet šis principas yra vienas ir konkurencijos tikslų (SESV preambulėje „<...> suvokdami, kad šalinant kliūtis reikia imtis suderintų veiksmų <...> sąžiningai konkurencijai užtikrinti <...>“ ir Konkurencijos įstatymo 1 str. 1 d. „<...> įstatymo tikslas – saugoti sąžiningos konkurencijos laisvę <...>“). Atkreiptinas dėmesys, kad sąžiningos konkurencijos reikšmė pabrėžiama Konkurencijos įstatymo 4 str., kuriame numatoma pareiga viešojo administravimo subjektams ją užtikrinti įgyvendinant pavestus uždavinius, susijusius su ūkinės veiklos reguliavimu. Analogiškas sąžiningos konkurencijos laisvės apsaugos reikalavimas valstybėms narėms išplaukia sistemaiškai taikant aukščiau minėtas SESV preambulės ir 106 str. nuostatas.

Sąžiningos konkurencijos terminas vartojama tiek ES teisės aktuose³⁰, tiek nacionalinės teisės aktuose. Antai Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo³¹ 29 str., Lietuvos Respublikos Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymo³² 5 str. 2 p., Lietuvos Respublikos geležinkelio transporto kodekso 4 str. 3 p.³³ sąžininga konkurencija yra vienas iš veiklos principų, kuriais grindžama atitinkama ekonominė veikla. Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo³⁴ 3 str. 2 p. vienas tikslų – sąžiningos konkurencijos tarp gamintojų ir tiekėjų įtvirtinimas. Kadangi sąžiningos

²⁹ GERBER, D. J. Fairness in the competition law: European and U.S. experience. [interaktyvus], prieiga per internetą <http://www.kyotogakuen.ac.jp/o_ied/information/fairness_in_competition_law.pdf> [žiūrėta 2010-12-20].

³⁰ Pvz. 2010 m. liepos 5 d. Komisijos direktyva (ES) Nr. 2010/48, kuria prie technikos pažangos pritaikoma Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (EB) 2009/40 dėl motorinių transporto priemonių ir jų priekabų techninės apžiūros Tekstas svarbus EEE. OJ L 173/47-72. Preambulėje minima, jog siekiant sąžiningos konkurencijos, svarbu užtikrinti, kad transporto priemonės būtų tinkamai prižiūrimos ir tikrinamos. 1975 m. gruodžio 18 d. Tarybos direktyva dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su iš dalies arba visiškai dehidratuotu žmonėms vartoti skirtu pienu, suderinimo (EEB) 76/118 OJ L024/49-57. Preambulėje minima, jog kadangi siekiama įnešti indėlį į vieningos konservuoto pieno rinkos kūrimą, nustatyti gamybos, atsižvelgiančios į vartotojų reikalavimus, sąlygas ir palengvinti prekybos santykius, grindžiamus sąžininga konkurencija bei bendromis taisyklėmis, kurios turi apibrėžti minimo produkto sudėtį, rezervuotųjų apibūdinimų vartojimą, gamybos ir ženklumą.

³¹ Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas. Žinios, 1996, Nr. 71-1706. (nauja įstatymo redakcija, Nr. X-752, 2006-07-11, Žinios., 2006, Nr. 82-3254).

³² Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymas. (su pakeitimais) Žinios, 2004, Nr. 50-1632.

³³ Lietuvos Respublikos geležinkelio transporto kodeksas. (su pakeitimais) Žinios, 1996, Nr. 59-1402.

³⁴ Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymas. Žinios, 2000, Nr. 66-1984. (nauja įstatymo redakcija Nr. IX-2307, Žinios, 2004, Nr. 107-3964)

konkurencijos siekis išplaukia iš SESV preambulės, todėl šis principas sistemiskai gali būti pritaikytas su kitais SESV straipsniais, kiek tai reikalinga tarp valstybių narių esančių kliūčių šalinimui. Lietuvoje, kaip minėta, toks siekis kyla iš Konstitucijos IV skirsnio „Tautos ūkis ir darbas“, kas suponuoja, jog sąžiningos konkurencijos įgyvendinimo sritis – ūkinė veikla.

Atkreiptinas dėmesys, kad sąžiningos konkurencijos laisvės turinys nėra pateikiamas nei ES teisės aktuose, nei Konkurencijos ar kituose įstatymuose, nei Konkurencijos tarybos nutarimuose ar Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo jurisprudencijoje bei kitų Lietuvos Respublikos teismų praktikoje. Antai Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau – LVAT) praktikoje³⁵ buvo pavartotas toks teiginys: „Lietuvos Respublikos Konstitucijos – pagrindinio nacionalinės teisės šaltinio, nusakančio pagrindinius teisinio reguliavimo objektus ir tikslus Lietuvos Respublikoje – 46 str. 4 d. ir 5 d. skelbia, kad „Įstatymas draudžia monopolizuoti gamybą ir rinką, saugo sąžiningos konkurencijos laisvę. Valstybė gina vartotojo interesus.“ Šiomis Konstitucijos normų nuostatomis Lietuvos Respublikos tauta išreiškė siekį įtvirtinti bendruosius sąžiningos konkurencijos principus, t.y. siekį sudaryti lygias galimybes visiems ūkio subjektams nepriklausomai nuo jų nuosavybės formų, užtikrinti mažų ir vidutinių įmonių ekonominės veiklos apsauga sveikos konkurencijos pagalba apsaugoti vartotojus. Sąžiningos konkurencijos laisvė būdama įtvirtinta Lietuvos Respublikos Konstitucijoje yra svarbi Lietuvos Respublikos visuomenės teisinė vertybė.“ Toks LVAT argumentavimas suponuoja dvi galimybes: žodžių junginys „sveika konkurencija“ vartojama kaip sąžiningos konkurencijos laisvės sinonimas arba laikoma šio principo sudedamąja dalimi. Manytina, kad pasirinktas argumentavimo stilius ir tvarka rodo, jog teismas šią sąvoką vartojo kaip sinonimą, omenyje turėdamas sąžiningos konkurencijos laisvę. Visgi nors žodžių junginys „sveika konkurencija“ nėra minima Konstitucijoje ar kituose teisės aktuose, tačiau ji vartojama tiek užsienio teisės doktrinoje³⁶, tiek kitų šalių įstatymų leidybos praktikoje reglamentuojant konkurencijos santykius³⁷. Nors LVAT siekė pateikti sąžiningos konkurencijos laisvės turinį, tačiau manytina, kad jis labiau atskleidė pačios konkurencijos teisės tikslus, vienas kurių yra ir sąžiningos konkurencijos laisvės siekis.

³⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2001 m. birželio 27 d. nutartis administracinėje byloje Lietuvos telekomas v. Konkurencijos taryba Nr. A-03-00612-01.

³⁶ DAVIDSON., K. M. Creating effective competition institutions: ideas for transitional economies. *Asian-Pacific law & policy journal*, 2005, Vol. 6, Issue 1, p. 79.

³⁷ Kroatijos konkurencijos įstatymas. [interaktyvus] prieiga per internetą <<http://www.angelfire.com/biz/isml/law21.html>> [žiūrėta 2011 m. kovo 27 d.]

Lietuvos teismų praktikoje sąžiningos konkurencijos paskirtis suprantama nevienodai. Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo jurisprudencijoje sąžiningos konkurencijos laisvės klausimas buvo ne kartą nagrinėjamas. Konstitucinis teismas savo praktikoje nuosekliai laiko sąžiningos konkurencijos laisvę ūkinės veiklos laisvės dalimi³⁸. Pastebėtina, kad Konkurencijos taryba nagrinėdama konkurencijos bylas pagal 4 str. savo praktikoje remiasi aukščiau minėta Konstitucinio teismo praktika³⁹. Taigi remiantis Konstitucinio teismo jurisprudencija, galima būtų manyti, kad sąžininga konkurencija reikšminga tiek, kiek ji padeda įgyvendinti asmens ūkinės veiklos laisvę. Iš to išplaukia, kad konkurencijos teisė turėtų saugoti ne pačią konkurenciją, kuri privalo būti sąžininga (tai išplaukia iš Konkurencijos įstatymo 1 str. tikslo), bet asmenis, įgyvendinančius ūkinės veiklos laisvę, t.y. konkurentus. LVAT dar labiau išplėtojo šią koncepciją, teigdamas, kad „<...> sąžininga konkurencija <...> apsaugo vartotojų interesus, <...> apsaugo mažas ir vidutines įmones“. ⁴⁰ Lietuvos Respublikos Aukščiausiasis teismas atitinkamose nutartyse teigė, kad nagrinėjama laisvė užtikrina ekonominę pažangą⁴¹, vartotojų interesus⁴². Pastebėtina, kad ir Konkurencijos taryba viename savo nutarimų dar griežčiau teigė, kad konkurencijos teisės tikslas – maksimizuota vartotojų gerovė, kuri yra sąžiningos konkurencijos pasekmė⁴³. Taigi remiantis tokia praktika sąžininga konkurencija turi saugoti tiek konkurenciją, tiek konkurentus, tiek vartotojų interesus.

Pažymėtina, kad panašios pozicijos laikosi ir A. Jorge Padilla su C. Ahlborn. Jie išskiria tris konkurencijos tikslų kategorijas: sąžiningumo, gerovės ir efektyvumo, rinkos integracijos tikslai⁴⁴. Pirmoji kategorija apima sąžiningumą, ūkinės veiklos laisvę, konkurencijos apsaugą kaip procesą bei mažų ir vidutinių įmonių apsaugą, antroji kategorija – vartotojų bei bendros gerovės tikslus. Taigi remiantis šiuo skirstymu bei lyginant jį su tuo, kuris pateiktas ankstesnėje pastraipoje nagrinėtoje Lietuvos praktikoje,

³⁸ P.vz. *Cit. op.*, 16.; 2008 m. Kovo 5 d. Konstitucinio teismo nutarimas dėl Lietuvos Respublikos kelių transporto kodekso 18 straipsnio 4 dalies (2005 m. gruodžio 23 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai. *Žinios*, 2008-03-07, Nr. 28-1018.

³⁹ 2006 m. sausio 19 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-3 dėl Kauno miesto savivaldybės veiksmų atsisakant sudaryti sutartį su UAB „Dzūtra“ dėl komunalinių (buitinių) atliekų tvarkymo Kauno mieste atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.

⁴⁰ *Cit. op.* 35.

⁴¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. spalio 13 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB „Baltijos muzika“, Theater Mogul BV, E. J. P. v. UAB „Baltijos reklamos projektai“, bylos Nr. 3K-3-475/2008.

⁴² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2000 m. spalio 2 d. nutartis, priimta civilinėje UAB "Init" v. UAB "Parabolė" ir kt., bylos Nr. 3K-3-905.

⁴³ *Cit. op.* 8.

⁴⁴ AHLBORN, C.; PADILLA, A. L. From Fairness to welfare: implications for the assessment of unilateral conduct under EC competition law. 2007, p. 8. [interaktyvus] prieiga per internetą: <http://www.lecg.com/files/Publication/e6c44a2e-b652-4276-a90b-007941110989/Presentation/PublicationAttachment/cb3630f6-2a0d-4d4e-aeae-152405ac5e31/Library_326-070913_Ordoliberalism_Ahlborn_and_Padilla.pdf> [žiūrėta 2011 m. kovo 29 d.]

pastebėtina, kad Lietuvoje sąžiningos konkurencijos laisvė apima ir vartotojų gerovę. Taigi sąžiningos konkurencijos laisvė Lietuvoje gali būti suprantama plačiau, todėl galima manyti, jog nėra keliamas klausimas, ar vartotojų gerovės tikslas neturėtų būti laikomas savarankišku konkurencijos politikos tikslu.

Atkreiptinas dėmesys, kad sąžiningumas – teisinė, psichologinė bei moralinė kategorija⁴⁵, tad būdama neekonominio turinio ne visada galėtų būti naudojama kaip įrankis vartotojų interesams saugoti. Doktrinoje siūloma vertinant ūkio subjekto elgesį, kuris draudžiamas konkurencijos teisės, atliekant ekonominę analizę bei atsižvelgiant į tai, ar toks elgesys pakenktų vartotojo gerovei⁴⁶. Tad galimai kvestionuotinas ūkio subjekto elgesys gali ir nepakenkti vartotojo gerovei, tačiau tuo pačiu metu neatitikti sąžiningos konkurencijos principo. Visgi galima ir visiškai atvirkščia situacija. Užsienio teisės doktrinoje ir praktikoje nėra bendro sutarimo, koks vaidmuo turėtų tekti vartotojų gerovės tikslui siekiant efektyvios konkurencijos. Štai O. Andriychuk mano, kad toks konkurencijos kaip proceso ir vartotojų gerovės tikslų priešinimas yra dirbtinis, kadangi į juos abu reikia atsižvelgti siekiant efektyvios konkurencijos⁴⁷. Tačiau Jungtinės Karalystės Sąžiningos prekybos tarnyba (ang. *Office of Fair Trading*) konkurencija buvo laikoma kiek svarbesnė nei vartotojų gerovė⁴⁸. Doktrinoje teigiama, kad sąžininga konkurencija visų pirma suprantama kaip konkurencija, kurioje konkuruojama „pagrindiniais verslo elementais – kaina ir kokybe“⁴⁹. Pabrėžtina, kad Konkurencijos taryba savo nutarimuose⁵⁰ laikosi panašios pozicijos. Tačiau manytina, kad vien tik kaina ir kokybė neturėtų būti suabsoliutinami, reikėtų įtraukti ir inovacijų ir asortimento kriterijus. Priešingu atveju, reikėtų kelti klausimą, kas yra geriau: pigios prekės ir mažas pasirinkimas, ar brangesnės prekės, bet galimybė turėti didesnę asortimentą.

Aiškinant sąžiningos konkurencijos principo santykį su vartotojų gerovės tikslu, būtina atsižvelgti į Konstitucijos 46 str., kuris yra tiek sąžiningos konkurencijos laisvės, tiek vartotojų interesų gynimo konstitucinis pagrindas, todėl šias nuostatas būtina aiškinti ir taikyti sistemiškai. Tiesa, Lietuvos sąžiningos konkurencijos ir vartotojų gerovės

⁴⁵ MIKELĖNAS, V. *Prievolių teisė. Pirmoji dalis*. Justitia, 2002. p. 193.

⁴⁶ CALCIANO, F. L. Reforming Competition policy. *European View*. 2009, Vol. 8, p. 127.

⁴⁷ ANDRIYSHUK, O. Can we protect competition without protecting consumers? *The competition law review*, 2009, Vol. 6, p. 77-87.

⁴⁸ Sąžiningos prekybos tarnyba, Jungtinė Karalystė, Mergers: Substantive Assessment Guidance. [interaktyvus]. 2003, p. 15. Prieiga per internetą <http://www.offt.gov.uk/shared_offt/business_leaflets/enterprise_act/oft516.pdf> [žiūrėta 2011 m. kovo 27d.]

⁴⁹ *Cit. op. 29.*

⁵⁰ Cit. op. 19. „Kainos laikytinos viena iš svarbiausių konkuravimo sąlygų, todėl bet kokie sprendimai dėl jų taip pat turėtų būti priimami savarankiškai“; 2007 m. birželio 21 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-15 dėl Lietuvos auditorių rūmų veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 straipsnio reikalavimams. Ištrauka iš nutarimo: „Be to, gerinti teikiamų paslaugų kokybę ūkio subjektus skatina ir veiksminga bei sąžininga konkurencija.“

santykių sprendusių subjektų praktika, išskyrus aukščiau minėtus pavienius atvejus, nėra nuosekli, aiški ir iki galo išgryninta. Pastebėtina, kad duotuoju momentu negalima neabejotinai teigti, kad Lietuvos praktikoje sąžiningos konkurencija ir vartotojų gerovė yra ta pačia apimtimi siektinos vertybės. Iš to išplaukia, kad sąžiningos konkurencijos principo įgyvendinimas visų pirma reiškia ūkio subjektų galimybę varžytis, o vartotojų gerovės tikslas turėtų būti papildomas, bet ne esminis kriterijus vertinant, ar esama konkurencija yra sąžininga. Tačiau reikia atsižvelgti į tą aplinkybę, kad konkurencijos politikos tikslai gali keistis, kaip antai, ES konkurencijos politikoje vartotojų gerovės tikslas palaipsniui tapo kiek svarbesnis nei sąžiningumas konkurencijoje⁵¹.

Vertinant tiek SESV 106 str., tiek Konkurencijos įstatymo 4 str. manytina, kad tiek jais siekiama to paties tikslo – konkurencijos efektyvumo. Tačiau priemonės šiems tikslams pasiekti nėra identiškos. SESV dėmesį nukreipia į valstybėse narėse egzistuojančias monopolijas ir problemas, kurias jos gali sukelti. Atitinkamai jau esamų ir būsimų monopolijų steigimas laikomas esmine kliūtimi siekiant užtikrinti visos SESV įgyvendinimą, todėl manoma, jog kontrolė yra būtina. Tačiau Lietuvos įstatymo leidėjas mano, kad konkurencijos efektyvumas galimas tik tada, kai ūkio subjektai turės galimybę varžytis kaina, kokybe, asortimentu, o valstybės institucijos kištis į tokių ūkio subjektų santykius gali tik, kai yra objektyvios priežastys. Taip pat manytina, kad skiriasi Romos sutarties rengėjų ir Lietuvos įstatymo leidėjo požiūris į tai, kokia apimtimi valstybei draudžiama kištis į ekonominius santykius, tačiau tai nulemia pačių straipsnių skirtingos taikymo sąlygos, kurios bus aptartos kituose šio darbo skyriuose.

⁵¹ *Cit. op.* 44, p. 9.

2. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 106 str. ir Konkurencijos įstatymo 4 str. taikymo sąlygos

Šioje potemėje analizuojamos SESV 106 str. ir Konkurencijos įstatymo 4 str. taikymui esminės sąlygos. Būtina nustatyti, kas yra šių straipsnių adresatai, kokių subjektų atžvilgiu draudžiama taikyti antikonkurencines priemones. Taip pat svarbu nustatyti, nuo kokių veiksmų valstybės narės ar viešojo administravimo subjektai privalo susilaikyti ar kaip tik privalo atlikti.

2.1. Straipsnių adresatai

2.1.1. Valstybės narės ir viešojo administravimo subjektai

Nagrinėjamų straipsnių adresatai žodine prasme skiriasi, tačiau vertinant juos koncepcine prasme galima rasti ir panašumų. SESV 106 str. minimos trys subjektų grupės: valstybė narė ir įmonės, kurios turi atitikti atitinkamus SESV 106 str. 1 d. ar 2 d. minimumus kriterijus, bei Komisija, o Konkurencijos įstatymo 4 str. eksplicityviai nurodoma, kad jo adresatas – viešojo administravimo subjektai.

Teismas savo praktika išvystė plačią⁵² „valstybės“ koncepciją. Valstybės organu pripažįstamas bet koks subjektas, kuris nepriklausomai nuo jo teisinės formos, yra atsakingas už viešųjų paslaugų (angl. *public services*) teikimą ir yra kontroliuojamas valstybės⁵³. Taigi keliami du reikalavimai: funkcinis ir kontrolės.⁵⁴ Toje pačioje byloje Teismas paminėjo, jog institucijos atsakingos už mokesčius, vietinės ir regioninio pobūdžio valdžia, netgi konstituciškai nepriklausomos institucijos, kurios yra atsakingos už viešąją tvarką ir saugumą, bei institucijos teikiančios sveikatos paslaugas, yra laikomos valstybės aparato dalimi⁵⁵. Pastebėtina, kad Teismas tik Köbler⁵⁶ byloje

⁵² KACZOROWSKA A., *European Union Law*. Routledge-Cavendish. 2008, p. 313.

⁵³ Europos Teisingumo Teismo 1990 m. liepos 12 d. sprendimas byloje C-188/89 Foster and Others v British Gas plc [1990] ECR I-3133.

⁵⁴ P.vz. Europos Teisingumo Teismo 1997 m. gruodžio 4 d. sprendimas sujungtose bylose C-253/96–C-258/96 Kampelmann, [1997] ECR I-6907 ir Europos Teisingumo Teismo 2007 m. birželio 14 d. Sprendimas byloje C-6/05 Medipac-Kazantzidis, [2007] ECR I-4557 byloje Teismas teigė, kad asmuo gali pasinaudoti tiesiogiai veikiančia direktyvos nuostata prieš instituciją, kuri yra kontroliuojama valstybės ar jos pavedimu atlieka valdžios funkcijas. Tačiau tokią teismo praktiką galima labiau laikyti išimtimi iš taisyklės, o ne pačia taisykle, kad subjektas, gali būti pripažintas valstybės institucija, jie jis atitinka tik vieną iš reikalavimų. Be to, A. Vaitkevičiūtė savo daktaro disertacijoje (VAITKEVIČIŪTĖ, A. Valstybių narių atsakomybė už žalą pažeidus Europos Sąjungos teisę: Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas, p. 61-62.) teigia, kad šie reikalavimai turėtų būti laikomi kumuliatyviais, o ne alternatyviais, kadangi kitaip būtų sunku nustatyti valstybės atsakomybės už padarytą žalą ribas. Magistrantė pateikdama „valstybės institucijos“ sampratos klausimą norėjo parodyti tik jos problematiką, tačiau plačiau ji nėra nagrinėjama, kadangi šis klausimas nėra šio magistrinio darbo tyrimo objektas.

⁵⁵ *Cit. op.* 53.

⁵⁶ Europos Teisingumo Teismo 2003 m. rugsėjo 30 d. sprendimas byloje C-224/01 Köbler prieš Austriją, [2003] ECR I-10239.

pripažino, kad ne tik įstatymų leidžiamoji, vykdomoji, bet ES teisę gali pažeisti ir valstybės narės teisminės institucijos. Doktrinoje vyksta diskusija, ar kitų subjektų, kurie, įsteigti remiantis valstybės narės nacionaline teise, tačiau nėra valstybės institucijos, veiksmai galėtų būti pripažinti pačios valstybės veiksmais. Pastebėtina, kad sprendžiant iš Teismo praktikos⁵⁷ bei doktrinos⁵⁸ manytina, kad viešosios teisės subjektais laikytini tokie subjektai, kurie atitinka funkcinių ir kontrolės kriterijus.

Kiek sudėtingesnis klausimas, ar fizinis asmuo gali būti suprantamas kaip valstybės institucija. Teismas savo praktikoje šio klausimo dar nesprendė, tačiau doktrinoje akcentuojamas šio Teismo Elaine Farrell sprendimo dalis, kurioje teigiama, jog direktyvos norma galima remtis prieš „subjektus, kuriems, kad ir kokia būtų jų teisinė forma, valstybės institucijos aktu ir valstybės institucijai kontroliuojant yra pavesta teikti viešąsias paslaugas, ir, kurie dėl to turi didelius įgaliojimus, palyginti su tais, kurie kyla iš santykiams tarp asmenų taikomų teisės normų“⁵⁹. Minėta, jog siekiant nustatyti, ar tam tikras subjektas gali būti laikomas valstybės institucija, jis turi atitikti funkcinių ir kontrolės kriterijų. Šiuo atveju, problematiškiausia nustatyti, ar valstybė iš tikrųjų kontroliuoja šį subjektą, ar jis nors ir turėdamas valstybės pavestus įgaliojimus teikti viešąsias paslaugas, elgiasi nuo jos nepriklausomai, vadinasi, jos nekontroliuojamas. W. Davis siūlo atsižvelgti į tai, ar subjektas, įgyvendindamas valstybės suteiktus įgaliojimus, naudojami savo pinigais ar vis dėlto yra finansuojamas valstybės⁶⁰. Taigi ES valstybės narės veiksmais bus pripažįstami bet kurio subjekto, nepriklausomai nuo jo teisinės formos, veiksmai, jei jis atitinka funkcinių ir kontrolės kriterijus.

Lietuvos institucinės struktūros pagrindus numato Konstitucijos 5 str., V-XII skyriai. Konstitucijos 5 str. įtvirtina valdžių padalijimo principą, išskirdamas tris valdžias: įstatymų leidžiamąją, įstatymų vykdomąją ir teisminę. A. Bakaveckas teigia, jog vykdomosios valdžios skiriamasis požymis nuo kitų valdžių – „pozityvaus teisės taikymo pobūdis, t.y. tiesioginis teisės aktų nurodymų vykdymas“⁶¹. Be to, juos vykdo specifiniai subjektai, turintys vykdomojo pobūdžio kompetenciją^{62, 63}.

⁵⁷ Europos Teisingumo Teismo 2000 liepos 4 d. sprendimas byloje C-424/97 Haim, [2000] ECR I-5123.

⁵⁸ ANAGNOSTARAS, G. The Allocation of Responsibility in State Liability Actions for Breach of Community Law: a Modern Gordian Knot? *European Law Review*. 2001, Vol. 26, Issue 2, p. 142.

⁵⁹ Europos Teisingumo Teismo 2007 m. balandžio 19 d. sprendimas byloje C-356/05, Elaine Farrell, [2007] I-3067.

⁶⁰ DAVIS, R. W. Liability in Damages for a Breach of Community Law: Some Reflections on the Question of Who to Sue and the Concept of „the State“. *European Law Review*. 2006, Vol. 31, p. 31.

⁶¹ BAKAVECKAS, A. *Lietuvos vykdomoji valdžia*. Eugrimas, 2007, p. 138.

⁶² *Ibidem*.

⁶³ Atkreiptinas dėmesys, kad minėtame Konstitucijos straipsnyje skirstant valdžią Respublikos Prezidentas (toliau – Prezidentas) minimas greta Vyriausybės. Konstitucinės teisės doktrinoje (žr. BIRMONTIENĖ, T. *et al Lietuvos konstitucinė teisė*. 2000, Lietuvos teisės universitetas, p. 733.) teigiama, jog dėl tokio formalumo Prezidentas priskirtinas vykdomai valdžiai, kuria dalijasi su Vyriausybe. Antai, administracinės

Vykdomosios valdžios praktinio įgyvendinimo forma – viešasis valdymas (administravimas). Jis reglamentuojamas Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatyme (toliau – Viešojo administravimo įstatymas)⁶⁴, kurio 2 str. 1 p. viešasis administravimas apibrėžiamas kaip įstatymams ir kitiems teisės aktams įgyvendinti atliekama veikla, t.y. administracinių sprendimų priėmimas, įstatymų ir administracinių sprendimų įgyvendinimo kontrolė, įstatymuose nustatytų administracinių paslaugų teikimas, viešųjų paslaugų teikimo administravimas ir viešojo administravimo subjekto vidaus administravimas. Atkreiptinas dėmesys, kad šis pozityviojoje teisėje pateikiamas viešojo administravimo apibrėžimas, Lietuvos administracinės teisės mokslininkų⁶⁵ nuomone, nėra išsamus. Minėta, kad galiojančioje Konkurencijos įstatymo redakcijoje 4 str. skirtas tik viešojo administravimo subjektams. Pastebėtina, kad 2009 m. minėtas Konkurencijos įstatymo straipsnis buvo pakeistas⁶⁶. Ankstesniame reguliavime valstybės valdymo ir savivaldos institucijos buvo įpareigos užtikrinti sąžiningos konkurencijos laisvę. Doktrinoje nėra sutarimo, ar galima viešąjį administravimą ir viešąjį valdymą laikyti tapačiomis sąvokomis, o jei jos tapačios, tai ir institucijos, vykdančios šias veiklas, yra tos pačios. Iš to išplauktų, kad įstatymų leidėjas pakeisdamas Konkurencijos įstatymą atliko tik techninio, o ne turinio pobūdžio pakeitimus. A. Andruškevičius teigia, kad šios sąvokos nėra tapačios⁶⁷, kadangi sąvoka „valdymas“ yra platesnis ir apima ne tik Viešojo administravimo įstatymo 2 str. 1 d. apibrėžiamą viešojo administravimo sritis, bet ir tą veiklą bei funkcijas, kurią valstybės institucijos vykdo, tačiau kurios eksplicityviai nėra reglamentuojamos minėtame įstatyme. A. Bakaveckas teigia, kad viešasis administravimas yra platesnės sąvoka už valstybinį valdymą⁶⁸.

Dėmesys atkreipiamas į tai, kad nors minėtoje įstatymo normoje į apibrėžimą nėra įtrauktos priežiūros, prevencijos, vykdomos prievartos, baudimo veiksmai (nors įstatymai

teisės doktrinoje (žr. ANDRUŠKEVIČIUS, A. *Administracinė teisė: bendrieji teorijos klausimai, valdymo aktų institutas, ginčo santykių jurisprudenciniai aspektai*. Vilnius, Registrų centras, 2008, P. 160.) teigiama, kad formalus požymis – sąvokos „administracinis valdymas“ – neminėjimas Konstitucijoje ar kituose įstatymuose, reglamentuojančiuose Prezidento veiklą, neleidžia neabejotinai teigti, jog jis vykdo viešąjį administravimą.

⁶⁴ Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas. Žinios, 1999, Nr. 60-1945. (nauja įstatymo redakcija Nr. X-736, Žinios, 2006, Nr. 77-2975).

⁶⁵ ANDRUŠKEVIČIUS, A. *Administracinė teisė: bendrieji teorijos klausimai, valdymo aktų institutas, ginčo santykių jurisprudenciniai aspektai*. Vilnius, Registrų centras, 2008, p. 25-30.; ŠEDBARAS, S. Kai kurie administracinio proceso sampratos aspektai. *Jurisprudencija*. 2001, 23 (15), P. 148-161.

⁶⁶ Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 1, 3, 4, 10, 13, 14, 19, 20, 23, 24, 26, 28, 29, 30, 31, 40, 41, 42, 43, 44, 49 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymas, Žinios, 2009, Nr. 46-1795.

⁶⁷ ANDRUŠKEVIČIUS, A. *Administracinės teisės principai ir normų ribos*. Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras. 2004, p. 43.

⁶⁸ *Cit. op.* 60, p. 135.

atitinkamus subjektus įpareigoja atlikti šiuos veiksmus)⁶⁹, vis dėlto jie laikytini viešuoju administravimu. Visgi teisės teorijoje kvestionuojama⁷⁰ galimybė veiklą, kuria atliekamas prevencija ir prievarta, priskirti viešajam administravimui, tačiau iš viso nėra keliamas klausimas dėl veiklos, kuria atliekama priežiūra, baudimas priskyrimo viešojo administravimo turiniui. Iš to išplaukia, kad viešojo administravimo subjektais galėtų būti laikomi ne tik tie subjektai, kurie nurodyti Viešojo administravimo 2 str. 4 d., t.y. institucijos, įstaigos, pareigūnai, valstybės tarnautojai, kiti fiziniai ar juridiniai asmenys, kurie minėto įstatymo nustatyta tvarka yra įgalioti atlikti viešąjį administravimą, bet ir kai ši veikla eksplicityviai nėra reglamentuojama Viešojo administravimo įstatyme, tačiau bent atitinka tuos kriterijus, dėl kurių teisės teorijoje nėra ginčo. Atkreiptinas dėmesys, kad LVAT savo praktikoje remdamasis ta aplinkybe, kad Vyriausybės atstovo institucija atlieka savivaldybių administracinę priežiūrą – prevencinę veiklą, pripažino šią instituciją viešojo administravimo subjektu⁷¹.⁷² Taigi manytina, kad viešojo administravimo samprata neturėtų būti siejama išimtinai tik su pozityviojoje teisėje pateikiamu apibrėžimu. Siekiant užtikrinti didesnes prielaidas konkurencijos laisvės apsaugai, būtų pagrįsta viešojo administravimo veiklą ir ją vykdančius subjektus vertinti pagal tai, ar iš jų vykdomos veiklos kyla potenciali grėsmė konkurencijai ir todėl jų veiksmai gali būti vertinami Konkurencijos įstatymo 4 str. požiūriu.

Atkreiptinas dėmesys, kad nuo gegužės 1 d. įsigalios naujos Viešojo administravimo įstatymo pataisos, priimtose Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymu⁷³, kurio 1 str. 1 d. nurodoma, kad viešojo administravimo subjektu gali būti valstybės institucija ar įstaiga, savivaldybės institucija ar įstaiga, pareigūnas, valstybės tarnautojas, valstybės ar savivaldybės įmonė, viešoji įstaiga, kurios savininkė ar dalininkė yra valstybė ar savivaldybė, asociacija, šio

⁶⁹ Pvz. remiantis Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo (Žinios, 1995, Nr. 44-1073, nauja įstatymo redakcija, Žinios, 2004, Nr. 47-1548) 34 str. vienas subjektų, turinčių teisę taikyti ekonomines sankcijas, yra Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba.

⁷⁰ PAUŽAITĖ-KULVINSKIENĖ. J. *Administracinė justicija: teorija ir praktika*. Vilnius: Justitia. 2005. p. 96.

⁷¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. rugsėjo 21 d. nutartis, priimta administracinėje byloje Vyriausybės atstovas Klaipėdos apskrityje v. Palangos miesto savivaldybės taryba Nr. A⁷-1061/2005.

⁷² Vis dėlto Konkurencijos tarybos praktikoje klausimas, ar skundžiamas subjektas laikytinas viešojo administravimo subjektu, nėra dažnas, todėl bent jau esamu laikotarpiu nebūtų galima teigti, kad nagrinėtina problema yra aktuali taikant Konkurencijos įstatymo 4 str. Pvz. 2010 m. rugsėjo 16 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 1S-170 dėl atsisakymo pradėti tyrimą dėl Lietuvos Respublikos trišalės tarybos reglamento atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams ir Trišalėje taryboje dalyvaujančių subjektų veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 straipsnio reikalavimams. Šiuo atveju buvo priimtas pagrįstas sprendimas, kadangi Trišalė taryba žvelgiant tiek pozityviosios teisės, tiek doktrininiu požiūriu neįgyvendina jokių viešojo administravimo ar valstybinių funkcijų.

⁷³ Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 2, 3, 4, 4¹, 6, 7, 8, 10, 11, 14, 15, 16, 23, 24, 34 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 44 straipsniu įstatymas. Žinios, 2010, Nr. 81-4228.

įstatymo nustatyta tvarka įgaliojoti atlikti viešąjį administravimą. Lyginant tebegaliojančias ir netrukus įsigaliosiančias nuostatas, galima padaryti keletą pastebėjimų. Pirma, naujoje tvarkoje pateikiamas baigtinis ir siauresnis viešojo administravimo subjektų sąrašas. Antra, akivaizdžiai siekiama apriboti galimybę privatiems juridiniams asmenims būti viešojo administravimo subjektais ir gauti viešojo administravimo įgaliojimus. Privatiems juridiniams asmenims nebegali būti suteikiami viešojo administravimo įgaliojimai, tad jie gali būti tik asociacijos steigėjais, o viešosios įstaigos – ir dalininkais. Taigi įsigaliojus naujoms pataisoms viešojo administravimo įgaliojimus gaus tik tokie viešus interesus tenkinantys juridiniai asmenys, kurie eksplicityviai nurodyti baigtiniame sąrašė. Sąrašė minimi tokie juridiniai asmenys, kurių paskirtis – tenkinti viešuosius interesus, tačiau kodėl įstatymų leidėjas pasirinko būtent šiuos subjektus, nėra aišku. Seimo nario L. Sabučio pateiktame pasiūlyme⁷⁴ apsiribojama paaiškinimu, jog Viešojo administravimo įstatymo 2 str. yra „tikslinga pakeisti“ toliau nedetalizuojant jo „tikslingumo“. Be to, Vykdomosios valdžios sistemos sandaros tobulinimo koncepcijos⁷⁵ 4.2.3. papunktyje nurodoma priežastis, skatinanti tobulinti vykdomosios valdžios sistemą, yra tai, jog nėra pakankamai aiškūs viešojo administravimo įgaliojimų suteikimo principai. Galima daryti išvadą, kad įstatymo leidėjas priimdamas Viešojo administravimo pataisas siekė tik daugiau skaidrumo, aiškumo skirstant viešojo administravimo įgaliojimus, tačiau nėra pagrįstų argumentų, kodėl baigtiniame sąrašė minimi būtent tik tam tikri viešieji juridiniai asmenys. Viena vertus, sveikintina, kad siekiama vykdomosios valdžios optimizavimo, bet kartu pastebima, jog dar trūksta aiškesnės koncepcijos ir pasirinktos pozicijos argumentavimo. Įsigaliojus naujoms pataisoms subjektų, kurių priimti teisės aktai ir sprendimai galėtų būti vertinami Konkurencijos įstatymo 4 str. požiūriu, ratas susiaurės. Tiesa, neneigtina, jog bus aiškiau, kas laikytina viešojo administravimo subjektais. Vis dėlto kaip aukščiau minėta šiame darbe, pozityvioji viešojo administravimo samprata ne visai sutampa su doktrinine, todėl galima manyti, jog net ir įsigaliojus naujoms pataisoms, kuriose numatomas baigtinis viešojo administravimo subjektų sąrašas, praktika gali pasukti kiek kita linkme ir plėsti tokių subjektų ratą atsižvelgiant į jų vykdomas funkcijas. Šiame kontekste galima kelti klausimą, ar būtų naudinga papildyti Konkurencijos įstatymo 3 str. sąvokų sąrašą

⁷⁴ Pasiūlymas dėl Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 2, 4, 4¹, 6, 7, 8, 11, 14, 23, 24 ir 34 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 44 straipsniu įstatymo projekto XIP-1834, [interaktyvus] Prieiga per internetą <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=384636&p_query=vie%F0ojo%20administravimo%20% E1statymas&p_tr2=2> [žiūrėta 2011 m. kovo mėn. 21 d.]

⁷⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 1511 dėl vykdomosios valdžios sistemos sandaros tobulinimo koncepcijos patvirtinimo. Žinios, 2009, Nr. 138-6075.

reglamentuojant viešojo administravimo subjekto sąvoką, kuri būtų laikoma specialia norma Viešojo administravimo įstatyme numatytam viešojo administravimo subjekto apibrėžimui. Galimi būtų du variantai: nustatyti baigtinį tokių subjektų sąrašą arba ne. Manytina, kad baigtinis sąrašas, kuris yra numatytas ir įsigaliosiančiose nuostatose, problemos nesprenžia, kadangi *a priori* sunku būtų nustatyti, kurie konkretūs viešojo administravimo subjektai ir jų atlikti veiksmai galėtų būti laikomi reikšmingais Konkurencijos įstatymo 4 str. prasme. Koku būdu galima nustatyti, kad vieno viešojo administravimo subjekto veiksmai galėtų turėti įtakos konkurencijos sąlygų skirtumams? Jokios metodikos nėra, tad Konkurencijos taryba turi nagrinėti šiuo klausimus kiekvienos konkrečios bylos atveju. Taigi turint omenyje tai, jog pozityvioje teisėje nereglamentuojamos visos galimos doktrinoje siūlomos viešojo administravimo veiklos bei atsižvelgiant į tai, kai įsigaliosiančios Viešojo administravimo įstatymo nuostatos dėl viešojo administravimo subjektų baigtinio sąrašo nustatymo Konkurencijos tarybai gali kelti problemų efektyviai ginti sąžiningos konkurencijos laisvę. Taigi manytina, kad dabartinė Viešojo administravimo subjekto sąvoka yra tinkamesnė nei ta, kuri netrukus įsigalios. Be to, problemos viešojo administravimo subjekto sąvokos kyla dėl to, kad viešojo administravimo subjekto vykdomos veiklos nepatenka į viešojo administravimo sąvokos turinį. Tad manytina, jog siekiant išspręsti viešojo administravimo subjekto sąvokos problemą, pirmiausia turėtų būti sprendžiama viešojo administravimo sąvokos problema.

Apibendrinant, Konkurencijos įstatymo 4 str. minima tik viešojo administravimo subjektai, kas implikuoja keletą pastebėjimų. Įstatymų leidėjas tiek pozityvią pareigą – užtikrinti sąžiningos konkurencijos laisvę, tiek negatyvią – nepriimti teisės aktų ir neatlikti veiksmų, dėl kurių būtų iškraipyta konkurencija, skiria tik vykdomąją valdžią įgyvendinantiems subjektams. Vadinasi, nei įstatymų leidžiamoji, nei teisminė valdžios analogiškų pareigų neturi. Tačiau SESV 106 str. „pažeidėju“ gali būti bet kuri iš minėtų valdžios formų, kadangi ES taikomas platesnė – valstybės institucijos – samprata. Komisijos praktikoje ganėtina dažnai 106 str. pažeidžia būtent valstybės narės įstatymų leidybos institucija priimdama teisės aktus, kurie galimai prieštarauja minėtam straipsniui.

2.1.2. Ūkio subjektai ir jų junginiai

Tinkamam nagrinėjamų straipsnių taikymui būtina išanalizuoti subjektus, kurių atžvilgiu valstybė narė ar viešojo administravimo subjektas privalo vykdyti pozityvias ar susilaikyti nuo negatyvių pareigų vykdymo. SESV 106 str. išskiriamos valstybės įmonės bei įmonės, kurios gali turėti išimties ar specialias teises, o Konkurencijos įstatymo 4 str. numatyta,

kad viešojo administravimo subjektas užtikrindamas sąžiningos konkurencijos laisvę negali diskriminuoti ar privileijuoti atskirų ūkio subjektų ar jų grupių.

Atkreiptinas dėmesys, kad nei konkurencijos taisyklės reglamentuojančiose nuostatose, nei visoje SESV nėra daugiau minima sąvoka „valstybės įmonė“. Manytina, kad šis subjektas buvo išskirtas atsižvelgiant į Romos sutarties rengimo sąlygas. Tuo metu Vokietija buvo kaip pavyzdys pasekmių, kurios gali atsirasti, jei industrinė ir politinė galios sukaupiamos vienoje rankose. Siekiant ateityje išvengti tokių demokratijos problemų, konkurencijos teisė buvo laikoma vienu tokių problemų sprendimo būdu. Be to, tuo metu buvo labai dažni nacionalizacijos atvejai⁷⁶, todėl sutarties rengėjai manydami, jog valstybė būtent per nacionalizuotas įmones gali bandyti riboti ar iškraipyti konkurenciją⁷⁷ (tai buvo laikoma pačiu rimčiausiu konkurencijos ribojimo atveju⁷⁸) įtvirtino būtent tokį reguliavimą. Manytina, kad šios priežastys Romos sutarties rengėjus skatino skirti ypatingą dėmesį valstybės ir jos valdomų įmonių santykių reglamentavimui. Žvelgiant platesniame kontekste nereikėtų manyti, kad šios aplinkybės lėmė tik 106 str. turinį, tačiau tai turėjo įtakos ir kitų ES konkurencijos taisyklių reglamentavimui. Tiesa, SESV 345 str. (ex-295 str.) pripažįsta valstybės narės teisę turėti valstybinę nuosavybę, todėl valstybės įtaka savo įmonėms nėra visa apimtimi draudžiama, kadangi SESV 106 str. 2 d. numato išimtį antikonkurenciniams valstybės narės veiksams. Kadangi valstybinė įmonė – specifinis subjektas, todėl turi būti nustatyta, ar tas subjektas iš tikrųjų yra „valstybinis“. Remiantis Skaidrumo direktyvos⁷⁹ 2 str. b) papunktyje numatyta, kad valstybės įmonė – bet kokia įmonė, kuriai valdžios institucijos tiesiogiai ar netiesiogiai gali daryti lemiamą įtaką dėl to, kad yra jos savininkės, dėl finansinio dalyvavimo įmonėje arba dėl to, kad tai numato įmonių veiklą reglamentuojančios taisyklės. Taip pat pateikiamos kelios prezumcijos, kada galima būtų laikyti, jog įmonei galėtų būti taikomos atitinkamos nuostatos, t.y. turėjimas didžiosios dalies įmonės pasirašyto kapitalo, kontroliavimas didžiosios dalies su įmonės išleistomis akcijomis susijusių balsų, galėjimas paskirti daugiau kaip pusę įmonės administracijos, valdymo ar priežiūros tarnybos narių. Šios direktyvos nuostatos įgyvendintos Vyriausybės nutarimu

⁷⁶ *Cit. op.* 13, p. 614.

⁷⁷ Europos Teisingumo Teismo 1993 m. spalio 23 d. sprendimas byloje C-157/94, *Commission v. Kingdom of the Netherlands*. [1997] ECR I-5699.

⁷⁸ KORAH, V. *An introductory guide to EC competition law and practise. 9th edition.* Hart Publishing, 2007, p. 218.

⁷⁹ 2006 m. lapkričio 16 d. Komisijos direktyva (EB) Nr. 111/2006 dėl finansinių santykių tarp valstybių narių ir valstybės įmonių skaidrumo ir dėl finansinio skaidrumo tam tikrose įmonėse. OL 2006 L 318, p. 17.

patvirtintose valstybės įmonių veiklos skaidrumo užtikrinimo garių aprašu⁸⁰, kuriame valstybės valdoma įmone pripažįstama tokia įmonė, kurioje valstybei nuosavybės teisė priklauso akcijų, suteikiančių daugiau kaip 1/2 visų balsų šios bendrovės visuotiniame akcininkų susirinkime. Vis dėlto negalima pamiršti, kad tokios įmonės gali turėti dvejopą statusą: pirma, ji gali užsiimti komercine veikla, todėl jos elgesys būtų vertinamas 102 str. požiūriu, kadangi tokia įmonė dažnai laikoma užimančia dominuojančią padėtį⁸¹ arba gali vykdyti ir valstybės funkcijas, todėl tokiu atveju jos elgesys būtų vertinamas 106 str. požiūriu.

Konkurencijos įstatymo 4 str. nėra minima konkreti ūkio subjekto forma, teisinis statusas ar koks kitas požymis, kurio pagrindu būtų galima vienus ūkio subjektus skirti nuo kitų. Tiek Konkurencijos tarybos, tiek Teismo praktikoje ūkio subjektu pripažįstamas tik toks subjektas, kuris atitinka funkcinį⁸² – ekonominės veiklos – kriterijų. Todėl ūkio subjektu pripažįstamas nepriklausomai nuo jo statuso ar finansavimo būdo⁸³. Laikoma, kad veikla yra ekonominės prigimties, jei susiduriama su tikra ar potencialia kitų įmonių konkurencija taip leidžiant preziumuoti, kad veikla yra ekonominio pobūdžio⁸⁴.

2.2. Išimtinės teisės

„Privilegiuotos įmonės“ – tokios įmonės, tiek valstybinės, tiek privačios, kurios iš valstybės gavo išimtinės ar specialiąsias teises, dėl kurių joms tenka atitinkamos pareigos⁸⁵. Minėta, jog Lietuvoje pasirinktas platesnis subjektų, kurių atžvilgiu viešojo administravimo subjektui draudžiama priimti antikonkurencinius teisės aktus ir sprendimus, ratas. Tai gali būti bet koks ūkio subjektas ar jų grupė, o ne tik valstybės įmonė ar įmonė, turinti specialias ar išimtinės teises. Taigi bet kuris ūkio subjektas gali

⁸⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 1052 patvirtintos dėl valstybės valdomų įmonių veiklos skaidrumo užtikrinimo garių aprašo patvirtinimo ir koordinuojančios institucijos paskyrimo. Žinios, 2010, Nr. 88-4637.

⁸¹ LOURI, V. Undertaking as a Jurisdictional Element for the Application of EC Competition Rules. *Legal Issues of Economic Integration*. Vol. 29, Issue 2. Kluwer Law International, 2002, p. 166.

⁸² SZYSZCZAK, E. State intervention and the internal market. In *European Union Law for the Twenty-First Century*. Hart Publishing, 2004, p. 229.

⁸³ Pz. Europos Teisingumo Teismo 1991 m. balandžio 23 d. sprendimas byloje C-41/90, Höfner and Elser v Macrotron GmbH ECR I-1979 [1991]. Šioje byloje Vokietijos federalinės įdarbinimo institucijos buvo pripažintos ūkio subjektais nepriklausomai nuo to, kad jos buvo įsteigtos pagal viešąją teisę. Panašus pavyzdys galėtų būti Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nutarimas 2006 m. sausio 12 d. Nr. 2S-2 dėl Lietuvos policijos generalinio komisaro įsakymų nuostatų, kuriomis policijos įstaigoms suteikiama teisė teikti komercines paslaugas, pagal sutartis atliekant fizinių ir juridinių asmenų turto apsaugą, atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio 2 dalies reikalavimams. Šiame nutarime ūkio subjektais buvo pripažinti policijos apsaugos padaliniai, kadangi jie vykdė ekonominę veiklą.

⁸⁴ WINTERSTEIN, A. Nailing the Jellyfish: Social Security and Competition Law. *European Competition Law Review* 324. Sweet & Maxwell, 1999, p. 325.

⁸⁵ ARNULL, A., et al *Wyatt and Dachwood's European Community Law*. 3rd edition. Sweet & Maxwell, 1993, p. 551.

būti privilegijuotas ar diskriminuojamas kitų ūkio subjektų atžvilgiu Konkurencijos įstatymo 4 str. prasme.

Lietuvių kalbos žodynas⁸⁶ „išimtinis“ apibrėžia kaip išskirtinį, vienintelį. Beje, minėtame žodyne pastaroji sąvoka aiškinama kaip išimtinė teisė, priklausanti vienam žmogui. Taigi remiantis būtent lingvistinio metodo taikymu išimtinės ūkio subjekto teisės turėjimas paralelizuojamas su monopolio samprata⁸⁷. Europos Komisijos direktyvoje 2006/111/EB nurodama, kad išimtinė teisė – teisė, kuri valstybė narė suteikia vienai įmonei bet kuriuo teisės aktu, paliekant jai teisę teikti tam tikrą paslaugą ar užsiimti tam tikra veikla nurodytoje geografinėje zonoje. Nors Konkurencijos įstatyme nėra reglamentuojama išimtinės teisės sąvoka, tačiau Konkurencijos taryba iš esmės ją supranta analogiškai kaip ir Komisijos pateiktoje direktyvoje. Štai remiantis Konkurencijos taryboje nagrinėta byla Vilniaus miesto savivaldybė suteikė išimtinę teisę UAB „Rubicon Eventus“ teikti paslaugas, taip aiškiai išskirdama šią įmonę iš kitų ūkio subjektų⁸⁸.

Pažymėtina, kad Teismo nagrinėta Entreprenørforeningens Affalds/ Miljøsektion (FFAD) v. Københavns Kommune⁸⁹ byla teisės doktrinai⁹⁰ sukėlė abejonių, kadangi šioje byloje Teismas pripažino atvejį, kai trys ūkio subjektai buvo pripažinti turintys išimtinę teisę teikti paslaugas toje pačioje teritorijoje. Deja, teisės doktrina šios kokrečios bylos tyrimui neskiria pakankamai dėmesio. Visgi prieš gilinantį į tokio sprendimo priėmimo priežastis, būtina paminėti La Crespelle⁹¹ bylą, kurioje regioniniu pagrindu buvo suteiktos išimtinės teisės dirbtinio galvijų patelių sėklinimo centrams. Nors buvo keli subjektai turėję teises teikti tokias paslaugas, tačiau Teismas juos pripažino turinčias būtent išimtinės teises tuo pagrindu, kad kiekvienas subjektas turėjo savo veikimo teritoriją, kurioje turėjo leidimą atidaryti tokį centrą ir vykdyti veiklą suteikiančiame akte. Generalinis Advokatas Léger⁹², pateikęs savo nuomonę Entreprenørforeningens Affalds/ Miljøsektion (FFAD) v. Københavns Kommune byloje, sutiko su Teismo nuomone, kaip vienu argumentu nurodydamas La Crespelle byloje buvusias aplinkybes. Toks dviejų bylų

⁸⁶ <http://www.lkz.lt/startas.htm>

⁸⁷ FAUL, J.; NIKPAY, A. *The EC law of competition*. Oxford University Press, 2007, p. 603.

⁸⁸ 2007 m. rugsėjo 20 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-19 dėl Vilniaus miesto savivaldybės veiksmų perkant paslaugas iš UAB „Rubicon eventus“ atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.

⁸⁹ Europos Teisingumo Teismo sprendimas 2000 m. gegužės 23 d. byloje C-209/98, Entreprenørforeningens Affalds/ Miljøsektion (FFAD) v. Københavns Kommune [2000] ECR I-3743.

⁹⁰ *Cit. op.* 13, p. 627; *Cit. op.* 12, p. 1123.

⁹¹ Europos Teisingumo Teismo sprendimas 1994 m. spalio 5 d. byloje C-323/93, Société Civile Agricole du Centre d'Insémination de la Crespelle v Coopérative d'Elevage et d'Insémination Artificielle du Département de la Mayenne [1994] ECR I-5077.

⁹² Generalinio advokato Léger išvada, pateikta 1999 m. spalio 21 d. byloje C-209/98, Entreprenørforeningens Affalds/ Miljøsektion (FFAD) v. Københavns Kommune [2000] ECR I-3743.

gretinimas suponuoja galimybę, kad šios dvi bylos yra panašios vienu svarbiu aspektu – numatyta galimybė veikti išimtinės teisės pagrindu apibrėžtoje teritorijoje. Deja, nei iš Teismo sprendimo, nei Generalinio Advokato nuomonės nėra aišku, kokios buvo Kopenhagos municipaliteto teritorijoje veikusių subjektų veiklos teritorijos, ar jos buvo apibrėžtos ar kitaip individualiais požymiais išskirtos, kas leistų teigti, kad netgi tokioje sąlyginai mažoje teritorijoje, jei tik tenkintinas išimtinė teise suteiktos veiklos teritorinio apibrėžtumo požymis, gali veikti keli ūkio subjektai. Beje, pats Danijos teisės aktas, kurio pagrindu buvo išduotos išimtinės teisės, nurodė, kad tokias paslaugas gali vykdyti keli subjektai.

Manytina, kad panašų atvejį galima pateikti ir iš Konkurencijos tarybos praktikos. Sveikatos apsaugos ministro įsakyme buvo pateikiamas Kaimo vietovių gyventojų aprūpinimo vaistais ir vaistinės asortimento prekėmis per pirminės sveikatos priežiūros įstaigas tvarka, kurioje reglamentuojamas kaimo gyventojų aprūpinimas vaistais ir vaistinės asortimento prekėmis per pirminės sveikatos priežiūros įstaigas tose vietovėse, kuriose nėra vaistinių ar jų filialų⁹³. Konkurencijos tarybos, nuomone, pagal šią tvarką vaistinės, gavusios leidimus aprūpinti kaimo vietovių gyventojus vaistais ir vaistinės asortimento prekėmis, gaudavo ir išimtinės teises veikti atitinkamoje kaimo vietovėje.

Manytina, jog sprendžiant klausimą, kokia teisė buvo suteikta, svarbu atsižvelgti ne tik į ūkio subjektų skaičių, kuriems buvo suteikta tokia teisė, bet ir būtinybę identifikuoti veiklos teritoriją, kurioje išimtinės teisės pagrindu vykdoma veikla, teikiamos paslaugos ir pan.

2.3. *Specialiosios teisės*

SESV 106 str. 1 d. eksplicityviai minima speciali teisė, tačiau jos turinys nėra pateikiamas. Konkurencijos įstatymas taip pat nereglamentuoja specialios teisės sąvokos, be to, Konkurencijos tarybos praktikoje ši sąvoka nėra vartojama. Visgi manytina, kad tokios teisės neįvardijimas nereiškia, kad ir praktikoje jos nebūtų galima identifikuoti. Todėl prieš pateikiant Konkurencijos tarybos praktiką šiuo klausimu, būtina nustatyti specialiosios teisės atskyrimo kriterijus Teismo ir Komisijos praktikoje.

Komisija, pasinaudojusi 106 str. 3 dalyje esančia direktyvų leidybos teise bei siekdama liberalizuoti telekomunikacijų sektorių priėmė direktyvą⁹⁴. Visgi Teismas pripažino, kad šios direktyvos nuostatos – niekinės, kadangi nėra pateikiama, kokias

⁹³ 2004 m. gegužės 27 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-6 dėl Sveikatos apsaugos ministro 1999 m. vasario 11 d. įsakymo Nr. 69 "Dėl kaimo vietovių gyventojų aprūpinimo vaistais ir vaistinės asortimento prekėmis per pirminės sveikatos priežiūros įstaigas" nuostatų atitikimo Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimus.

⁹⁴ *Cit. op.* 27.

teisės Komisija laikė specialiomis, todėl ji negalėjo iš valstybių narių reikalauti panaikinti tokias teises. Komisija atsižvelgdama į Teismo komentarus, priėmė direktyvos pakeitimus, kurių pagrindu buvo nustatyti keli specialiųjų teisių skiriamieji požymiai: ribotas ūkio subjektų, kuriems suteikiamos tokios teisės, skaičius, bet ne mažiau kaip du, teisė suteikiama teisės akto pagrindu, pasirenkant ūkio subjektą nėra taikomi objektyvumo ar nediskriminacinio pobūdžio kriterijai ir t.t. Doktrinoje galima rasti nuomonę, jog specialios ir išimtinės teisės skiriasi tik teisės subjektų, veikiančiose atitinkamose veiklos teritorijose, kuriems tokia teisė gali būti suteikiama, skaičiumi⁹⁵.

Atkreiptinas dėmesys, kad Komisijos sprendime valstybės įmonė buvo pripažinta gavusi specialią teisę⁹⁶, nors daugiau įmonių, kurios patenka į 106 str. 1 d. taikymo sferą, gavusių analogiškas teises, nebuvo. Italijos valdžia įgyvendindama ES teisę, privalėjo liberalizuoti telekomunikacijų rinką, todėl buvo paskelbtas konkursas koncesijos sutarčiai sudaryti, buvo nurodyti reikalavimai, tačiau nebuvo numatyta kiekvieno iš jų svarba. Tokiu savo elgesiu Italijos valdžia pasiliko galimybę vertinti pasiūlymus galimai remiantis ir neobjektyviais kriterijais. Italijos telekomas, valstybinė įmonė, neatliko nustatyto pirminio mokėjimo, o kita įmonė jį atliko. Pastebėtina abiems įmonėms buvo suteiktos telekomunikacijos teisės. Tad vienas subjektas gavo teises remiantis objektyviais kriterijais ir nustatyta tvarka, o kitas – Italijos telekomas – gavo specialią teisę, nors jis buvo vienintelis, kuris ją turėjo. Savo poziciją Komisija grindė tuo, kad, pirma, Italijos telekomas šią teisę gavo, nes buvo laikomasi neobjektyvių, diskriminacinių kriterijų, antra, Italijos telekomas įgavo pranašumą (nemokėdamas įmokos), todėl galėjo sumažinti savo veiklos kaštus ir išplėsti dominuojančią poziciją. Apibendrinant šį Komisijos sprendimą, galima išskirti, kad specialiosios teisės suteikimo faktas konstatuojamas atsižvelgiant į procesą, kuris lėmė tai, jog specialios teisės buvo suteiktos konkrečiam subjektui, bei pasekmes, kurios atsirado, t.y. įvertinant tolesnes subjekto, kuris negavo specialiosios teisės, konkuravimo galimybes su tokias teises gavusiu ūkio subjektu.

Taigi įvertinant šią praktiką, reikėtų manyti, kad ūkio subjektų skaičius neturėtų būti laikomas svarbiausiu kriterijumi, aiškinant specialiųjų ir išimtinių teisių sampratą. Manytina, kad specialios teisės samprata nustatoma remiantis ne tik kiekybiniais, bet turėtų būti atsižvelgiama į tai, ar buvo taikyti diskriminaciniai ir/ar subjektyvūs kriterijai

⁹⁵ *Cit. op.* 85, p. 601.

⁹⁶ 1995 m. spalio 4 d. Komisijos sprendimas (EB) Nr. 95/489 dėl antrajam operatoriui, teikiančiam GSM radiotelefonijos paslaugas Italijoje, nustatytų sąlygų OJ [1995] L 280/49-57.

teisių suteikimo metu⁹⁷. Taigi iš esmės remtis vien tik kiekybiniu kriterijumi, nagrinėjant, ar valstybė narė taiko antikonkurencines priemones, yra lengviau identifikuojant išimtinės teisės suteikimo atvejus. Atitinkamai, kadangi specialios teisės konstatavimo atvejui yra daugiau sąlygų, kurios nebūtinai taikomos vienu metu, galima manyti, kad specialiųjų teisių suteikimo atvejai bus visi, kurių neapima išimtinių teisių suteikimo atvejai.

Nagrinėjant susiklosčiusią specialiosios teisės sampratą Lietuvos konkurencijos teisės kontekste (nors šis modelis būdingas aiškinant ir išimtinės teisės atsiradimo prigimtį), būtina atsižvelgti į konstitucinį reguliavimą. Asmens ūkinės veiklos laisvės ir iniciatyvos principas apima sąžiningos konkurencijos bei lygiateisiškumo principus. Atitinkamai pastarieji du principai tarpusavyje labai artimai susiję, t.y. abiejų būtina paisyti, priešingu atveju, vieną iš jų pažeidus, būtų pažeistas ir kitas. Lygiateisiškumas ir nediskriminavimas yra laikomi sinonimais, kurie suponuoja, kad pastarieji bus pažeisti tuomet, kai vienodose situacijose subjektai bus vertinami skirtingai, o skirtingose – vienodai, nebent tokį elgesį galima pateisinti objektyviomis priežastimis⁹⁸. Iš to išplaukia, jog ūkio subjektai, kurie toje pačioje situacijoje yra vertinami skirtingai, arba skirtingose situacijose – vienodai, yra diskriminuojami, todėl sąžiningos konkurencijos laisvė taip pat pažeidžiama. Be to, Konstitucinis Teismas savo praktikoje pabrėžė, kad vieno ūkio subjekto privilegijavimas reiškia kito ūkio subjekto diskriminavimą⁹⁹. Siekiant įvertinti, ar ūkio subjektas diskriminuojamas ar privilegijuojamas yra lyginamos rinkos sąlygos veikti, kurios turi būti optimaliai panašios¹⁰⁰. Todėl galima daryti išvadą, jog esant nevienodoms rinkos sąlygoms, pvz. vieną ar kelis subjektus išskiriant vadovaujantis neobjektyviais kriterijais, kitų subjektų galimybės konkuruoti atitinkamoje rinkoje taip pat pasikeičia. Taigi iš to išplaukia, kad ūkio subjektai, kurie išskiriami iš kitų ūkio subjektų tarpo, yra privilegijuojami, o likusieji – diskriminuojami. Vadinasi, ūkio subjektai, kurie remiantis diskriminaciniais kriterijais gauna privilegijas, pagrįstai galėtų

⁹⁷ Europos Teisingumo Teismo 1994 m. spalio 13 d. sprendimas sujungtoje byloje C-271, 281 & 289/90 *Spain v. Commission* [1992] ECR I-5833.

⁹⁸ Europos Teisingumo Teismo 1984 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje C-106/83 *Sermide SpA v Cassa Conguaglio Zuccheri* ir kiti [1984] ECR I-4209.

⁹⁹ 2004 m. sausio 26 d. Konstitucinis teismo nutarimas dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 1 straipsnio 4 dalies (1997 m. liepos 2 d. redakcija), 2 straipsnio 1 dalies (1995 m. balandžio 18 d. redakcija), 3 straipsnio 1 dalies 2 punkto (1995 m. balandžio 18 d. redakcija), 4 straipsnio 2 dalies (1998 m. gruodžio 10 d. redakcija), 13 straipsnio (2000 m. liepos 18 d. redakcija), 30 straipsnio 1 dalies (1997 m. liepos 2 d. redakcija) bei 44 straipsnio 4 dalies (2002 m. birželio 20 d. redakcija) ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 22 d. Nutarimu Nr. 67 "Dėl alkoholio produktų gamybos licencijavimo taisyklių patvirtinimo" patvirtintų alkoholio produktų gamybos licencijavimo taisyklių 7 bei 9 punktų (2001 m. sausio 22 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Žinios, 2004-01-29, Nr. 15-465.

¹⁰⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. kovo 26 d. sprendimas administracinėje byloje Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos v. Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybai Nr. A-822-441/2009.

būti vertinami kaip gaunantys specialias teises taip, kaip jos suprantamos ES institucijų praktikoje.

Ieškant bendrų sąlyčio taškų tarp ES ir Lietuvos formuojamos institucijų praktikos galima išskirti Konkurencijos tarybos bylą¹⁰¹, kurioje buvo vertinami Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymai Konkurencijos įstatymo 4 str. požiūriu. Skundžiami buvo įsakymų punktai, kuriais atitinkamose veiklos teritorijose veikiančys konkretūs antstoliai paskirti perimančiais iki šių įsakymų įsigaliojimo veikusių antstolių nebaigtas vykdyti vykdomąsias bylas, kitus dokumentus ir t.t. Tačiau šiame įsakyme nebuvo kriterijų, kuriais remiantis antstoliai buvo parenkami tęsti vykdymo bylas, todėl pačiuose įsakymuose nurodomi konkretūs asmenys, kuriems pavedami įgaliojimai tęsti vykdymo bylas su visomis iš to išplaukiančiomis pasekmėmis, t.y. gauti vykdymui skirtus dokumentus, neišmokėtas pinigines lėšas ar turta, perimta, bet neperduotą išieškotojui ir t.t. Konkurencijos taryba konstatavo, kad konkretūs asmenys, perimantys vykdymo bylas, buvo privilegijuoti kitų antstolių atžvilgiu. Nors Teisingumo ministerija aiškino, jog konkretūs asmenys buvo renkami, jų nuomone, objektyviais kriterijais, kaip antai, atsižvelgiant į gautų skundų skaičių dėl konkrečių antstolių veiklos, tačiau Konkurencijos taryba reikalavo, kad procesas, kurio metu skiriami antstoliai, tęsiantys vykdymo bylas, būtų organizuojamas konkurencijos būdu, t.y. suteikiant šioje byloje diskriminuojamiems antstoliams konkurencijos būdu perimti bet kokią dalį šių vykdymo bylų. Be to, Konkurencijos taryba akcentavo atlyginimo gavimo už suteiktas paslaugas naudą. Privilegijuojami antstoliai ne tik gauna atlyginimą už tęsiamas vykdymo bylas, bet ir sudaro pagrindą tolesnei jo ūkinei veiklai, pvz. pinigai gali būti skiriami antstolio veiklos kokybei gerinti. Taigi Konkurencijos tarybos nagrinėtoje byloje specialiosios teisės samprata taip, kaip ji suprantama ES institucijų praktikoje keliamiems kiekybės, proceso organizavimo bei pasekmių vertinimo kriterijams atitiko.

Nors Konkurencijos įstatyme ar Konkurencijos tarybos praktikoje sąvoka „speciali teisė“ neminima, tačiau Konkurencijos tarybos praktikoje galima išskirti tokių teisių pavyzdžius. Pažymėtina, kad nustatant faktą, išimtinė ar speciali teisė buvo suteikta, negalima apsiriboti tik formaliais kiekybiniais kriterijais, o reikia vertinti ir procesą, kurio metu tokios teisės buvo suteiktos.

¹⁰¹ 2011 m. vasario 17 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-5 dėl Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2007 m. liepos 5 d. įsakymo Nr. 7p-37 3.2 punkto ir 2007 m. liepos 16 d. įsakymo Nr. 7p-44 1.1 punkto atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.

2.4. Pozityvios ir neigiamos pareigos

Tiek valstybės narės, tiek viešojo administravimo subjektai negali taikyti tokių antikonkurencinių priemonių, kurios atitinkamai prieštarautų SESV 106 str. ir Konkurencijos įstatymo 4 str. Skirtumas, kuris matomas lyginant SESV 106 str. ir Konkurencijos įstatymo 4 str., – nacionalinės teisės akte eksplicityviai nėra įtvirtinta pareiga panaikinti teisės aktą ar sprendimą, kuris buvo pripažintas kaip teikiantis privilegijas ir diskriminuojantis atskirus ūkio subjektus ar jų grupes ir dėl kurių atsiranda ar gali atsirasti konkurencijos sąlygų skirtumų atitinkamoje rinkoje. Nors SESV 106 str. 1 d. tiesiogiai nėra reglamentuojama, jog priemonės¹⁰², prieštaraujančias Sutarties taisyklėms, valstybė narė privalo panaikinti, tačiau žodžių junginys „nepalieka galiojančiųjų“, reiškia valstybės narės pareigą įgyvendinti lojalus bendradarbiavimo taisyklę ir panaikinti tokias priemones, kurios yra nesuderinamos su turimais įsipareigojimais.

Pastebėtina, kad Konkurencijos įstatymo 4 str. 2 d. įtvirtintas tik draudimas priimti ne tik teisės aktus, bet ir sprendimus¹⁰³, dėl kurių atsiranda ar gali atsirasti konkurencijos sąlygų skirtumų atitinkamoje rinkoje. Draudimas savo esme reiškia įpareigojimą neatlikti jokių veiksmų, kurie būtų priešingi Konkurencijos įstatymo 4 str. 2 d. reikalavimams. Jei viešojo administravimo subjektai vis dėlto priėmė antikonkurencinius aktus, tada logiškai galima manyti, kad iš šio draudimo jiems kyla pareiga pašalinti tokius pažeidimus. Taigi

¹⁰² Pažymėtina, kad anglų kalba pateikiamoje Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinėje redakcijoje 106 str. 1 d. vartojama sąvoka „measures“, „In the case of public undertakings and undertakings to which Member States grant special or exclusive rights, Member States shall neither enact nor maintain in force any measure contrary to the rules contained in the Treaties, in particular to those rules provided for in Article 18 and Articles 101 to 109“. Be to, Europos Sąjungos sutarties suvestinėje redakcijoje (OJ 2007, C 306/13-46) 4 str. 3 d. anglų kalba taip pat yra vartojama sąvoka „measures“; „The Member States shall take any appropriate measure, general or particular, to ensure fulfilment of the obligations arising out of the Treaties or resulting from the acts of the institutions of the Union.“ „Measure“ išvertus iš anglų kalbos reiškia „priemonė“. (Šaltinis: BITINAITĖ, V. Mokomasis anglų ir lietuvių kalbų teisės terminų žodynas. Eugrimas. 2002, p. 132.) Lietuvių kalba pateikiamoje Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinėje redakcijoje 106 str. 1 d. „measures“ išverčiama kaip reiškiantis „teisės aktai“, nors Europos Sąjungos sutarties suvestinėje redakcijos 4 str. 3 d. ta pati sąvoka verčiama kaip „priemonė“ (taip, kaip pateikiama ir žodyne). Taigi manytina, kad lietuvių kalba pateikiamu Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinėje redakcijoje 106 str. 1 d. vertimu nepagrįstai susiaurinama valstybės taikomų antikonkurencinių priemonių apimtis, kadangi sąvoka „teisės aktai“ laikytina siauresne nei sąvoka „priemonės“, todėl šiame darbe SESV 106 str. prasme bus vartojama būtent platesnė valstybės veiksmus tiksliau apibūdinanti sąvoka – priemonės.

¹⁰³ Aplinkybė, jog Lietuvos įstatymo leidėjas draudžia priimti ne tik teisės aktus ir sprendimus, suponuoja, kad sąvoka „sprendimas“ turi kitokią sampratą nei teisės aktas. Šį pastebėjimą patvirtina Konkurencijos tarybos praktika. Konkurencijos tarybos praktikoje teisės aktas – tai bet koks viešojo administravimo subjekto priimtas aktas, kuriuo įgyvendinamas viešasis administravimas, pvz. ministro priimtas įsakymas, savivaldybės tarybos priimtas sprendimas, savivaldybės administracijos direktoriaus priimtas įsakymas. Visi kiti formalizuoti viešojo administravimo subjekto veiksmai patenka į Konkurencijos įstatymo 4 str. 2 d. minimos sąvokos „sprendimas“ kategoriją, pvz. savivaldybės taryba sudaro sutartį su ūkio subjektu, kad pastarasis teiks atitinkamas paslaugas ir t.t. 2009 m. lapkričio 19 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 1S-179 dėl atsisakymo pradėti tyrimą dėl viešojo administravimo subjektų sprendimų dėl regioninės komunalinių atliekų deginimo gamyklos steigimo atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.

manytina, kad Konkurencijos įstatymo 4 str. 2 d. minima draudimo pareiga apima tiek pareigą nepriimti, tiek pareigą panaikinti tokius aktus, kurie prieštarauja Konkurencijos įstatymo 4 str. reikalavimams. Taigi tiek valstybėms narėms, tiek viešojo administravimo subjektams įtvirtintos pareigos savo esme ir paskirtimi gali būti laikomos analogiškomis.

Pastebėtina, kad Komisijos praktikoje, kai ji konstatuoja pažeidimą, nesiremiama SESV 106 str. 1d. ir eksplicityviai nereikalaujama panaikinti antikonkurencines priemones, o paprastai naudojamos kitokios formuluotės, kaip antai, „valstybė narė turi nutraukti pažeidimą ir pranešti Komisijai apie savo veiksmus“¹⁰⁴. Taigi tai tik įrodo, kad pareigos, kurios yra įtvirtintos SESV 106 str. 1 d. yra skirtos tik valstybėms narėms, todėl Komisija savo įgaliojimus įgyvendina tik minėtos sutarties 106 str. 3 d., o ne šio straipsnio 1 d. pagrindu. Pažymėtina, kad Konkurencijos tarybos stilius nustatant įpareigojimus yra panašus į anksčiau minėtą Komisijos naudojamą formuluotę, t.y. nustatomas pažeidimas ir reikalaujama jį pašalinti per tam tikrą laikotarpį. Tiesa, pastebima tendencija, jog Konkurencijos taryba kartais reikalauja arba panaikinti antikonkurencines priemones, arba pakeisti taip, kad jos nebūtų priešingos Konkurencijos įstatymui¹⁰⁵. Magistrantės nuomone, reikalavimas panaikinti antikonkurencines priemones savo esme nesiskiria nuo kitokių reikalavimų, kuriuos Konkurencijos taryba skiria, kaip antai, įpareigojimas peržiūrėti ar pakeisti sutartis. Kadangi visais atvejais tokiais įpareigojimais siekiama vienodų pasekmių – pašalinti kliūtis sąžiningos konkurencijos laisvės įgyvendinimui.

Pastebėtina, kad tiek Teismo, tiek Konkurencijos tarybos praktika rodo, kad abi institucijos teisės akto sampratą vertina tapačiai – kaip privalomas elgesio taisyklės numatantį teisės aktą. *Ambulanz Glöckner* byloje Teismas konstatavo, kad išimtinės ar specialiosios teisės suteikimo pagrindas yra valdžios aktas (įstatymas, poįstatyminis teisės aktas ar kitas privalomas elgesio taisyklės nustatantis aktas)¹⁰⁶. Konkurencijos taryba savo praktikoje taip pat teigia, kad teisės akte turi būti numatytos ūkio subjektui pareigos¹⁰⁷, o sprendimas, kuris yra rekomendacinio pobūdžio, nesukuria ūkio subjektams

¹⁰⁴ Komisijos 1995 m. birželio 28 d. sprendimas (EC) 95/364 relating to a proceeding pursuant to Article 90 (3) of the Treaty (Only the Dutch and French texts are authentic) OJ L 216/8 –14.

¹⁰⁵ Pvz. 2011 m. vasario 10 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-4 dėl Trakų rajono savivaldybės sprendimų, pavedant viešosios atliekų tvarkymo sistemos eksploatavimą ir plėtojimą vykdyti UAB „Trakų rajono komunalinių įmonių kombinatas“, atitiktis Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.

¹⁰⁶ Europos Teisingumo Teismo 2001 m. spalio 25 d. sprendimas byloje C-475/99, Firma *Ambulanz Glöckner v Landkreis Südwestpfalz* [2001] ECR I-08089.

¹⁰⁷ 2009 m. rugpjūčio 27 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 1S-130 dėl atsisakymo pradėti tyrimą dėl Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2008 m. balandžio 22 d. įsakymų Nr. 30-800, Nr. 30-801, Nr. 30-802 atitikimo Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.

teisių ar pareigų ir atitinkamai neprivilegijuoja ir nediskriminuoja ūkio subjekto¹⁰⁸. Taigi remiantis šių institucijų praktika teisės aktas privalo būti įpareigojančio pobūdžio, t.y. kurti teises ir pareigas subjektams, kuriems jis skirtas.

Teisės doktrina¹⁰⁹ su tokia Teismo praktika nesutinka, motyvuodama, jog 106 str. 1 d. nėra imperatyviai reikalaujama, kad taikomos intervencijai į konkurenciją priemonės turi turėti privalomumo pobūdį. Be to, Komisijos nuomone, sąvoka „priemonės“ apima įstatymus, taisykles, administracines nuostatas, administracinę praktiką, ir kiekvieną viešosios valdžios priimtą dokumentą, įskaitant ir rekomendacijas¹¹⁰. Anksčiau Teismas tokią Komisijos nuomonę palaikė, kadangi *Commission v. Ireland* byloje pripažino, jog bet koks valstybės institucijų išleistas dokumentas, įskaitant ir teikiamas rekomendacijas, turi patekti į 106 str. 1 d. reguliavimo apimtį, nereikalaujant, kad jis būtų būtų teisiškai įpareigojantis¹¹¹. Galima būtų manyti, kad iš esmės tokiu būdu Teismas siekė maksimaliai išplėsti 106 str. taikymo ribas, vertinant valstybės narės galimos atsakomybės klausimą minėto straipsnio požiūriu. Tokį savo elgesį Teismas motyvavo būtinybe ginti ES sutartyje įtvirtintus tikslus. Nagrinėtoje byloje Airijos valdžia paskelbė apie trejų metų planą, kurio esmė ta, jog airiai paremdami vietinius gamintojus, pirktų prekę, pagamintą būtent Airijoje. Valdžia gynėsi teigdama, kad nebuvo priimti jokie formalaus pobūdžio sprendimai, o pagalba buvo labiau moralinio ir finansinio pobūdžio. Įdomu tai, kad Teismas valstybės taikomas priemones įvertino 28 str., užtikrinančio laisvą prekių judėjimą, atžvilgiu. Manytina, kad Teismas buvo priverstas pripažinti, kad net valstybės neformalizuoti ar teisiškai neįpareigojantys veiksmai gali daryti įtaką bendros rinkos sukūrimui. Jei Teismas būtų priėmęs priešingą sprendimą, būtų sukurtas precedentas, kuriuo remiantis valstybės narės būtų galėjusios savo neformalizuotais veiksmais riboti konkurenciją ir tokiu būdu Sutarties tikslai nebūtų pasiekti. Teisės doktrinoje¹¹² galima rasti ir nuomonę, jog šis Teismo sprendimas yra susijęs būtent tik su SESV 28 str., todėl Teismo šioje byloje pateikta valstybės taikomų priemonių samprata taikytina tik išimtinai taikant šį straipsnį, o ne 106 str.

¹⁰⁸ 2010 m. liepos 10 d Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 1S-124 dėl atsisakymo pradėti tyrimą dėl Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos ir perkančiosios organizacijos veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.

¹⁰⁹ *Cit. op.* 13, p. 604; *Cit. op.* 24, p. 224.

¹¹⁰ 1969 m. gruodžio 22 d. Europos Komisijos direktyva (EEB) Nr. 50/70, pagrįsta 33 straipsnio 7 dalies nuostatomis dėl priemonių, turinčių kiekybiniais importo apribojimams lygiavertį poveikį, kurioms netaikomos kitos nuostatos, priimtose pagal Europos ekonominės bendrijos sutartį, panaikinimo OJ [1970] L 13/29-31.

¹¹¹ Europos Teisingumo Teismo 1982 m. lapkričio 24 d. sprendimas byloje C-249/81, *Commission v. Ireland* [1982] ECR I-4005.

¹¹² *Cit. op.* 12, p. 1124.

Analizuojant tokią Teismo praktiką svarbu atkreipti dėmesį į keletą aspektų. SESV 106 str. 1 d. pasakyta, kad negali būti taikomos tokios antikonkurencinės priemonės, kurios būtų priešingos ypatingos svarbos taisyklėms (SESV 18 str., 101-109 str.), bet šiuo atveju labai svarbu, tai, jog negali būti prieštaraujama ir kitoms minėtos sutarties taisyklėms. Į pastarųjų taisyklių kategoriją patenka ir laisvą prekių judėjimą reglamentuojančios taisyklės. Vadinas, 106 str. 1 d. yra skirta apsaugoti ES interesus nuo valstybės narės veiksmų ribojant konkurenciją pastarajai taikant įvairias prekybai trukdančias kliūtis. Taigi nors kaip minėta pati SESV išskiria dvi taisyklių kategorijas, kurios saugomos SESV 106 str. 1 d., vadovautis formaliuoju kriterijumi – ar taikoma priemonė yra privaloma – būtų nepagrįsta, kadangi gali būti, jog valstybių narių taikomos priemonės nėra išimtinai susijusios tik su viena ar kita taisyklių kategorija skiriant jas 106 str. 1 d. kontekste, todėl būtų sunku nustatyti, kokią taisyklę, kokio straipsnio atžvilgiu galima taikyti. Jei vis dėlto būtų taikomi dvigubi standartai: 28 str. kontekste valstybės taikoma priemonė privalo būti įpareigojančio pobūdžio, o 106 str. 1 d. – neprivalo, vadinas, 106 str. 1 d. negalėtų būti taikoma ir nebūtų įgyvendinta jos paskirtis toje apimtyje, kai valstybė narė taiko tokias priemones, kurios 106 str. 1 d. prasme yra neprivalomos. Tokia situacija būtų visiškai nepatenkinama, kadangi SESV 106 str. ir šiuo atveju 28 str. sisteminis taikymas būtų praktiškai neįgyvendinamas, todėl SESV 106 str. numatyta paskirtis būtų neįgyvendinta. Be to, pripažinus, kad tik formaliais veiksmais galima pažeisti SESV įtvirtintus tikslus ir vertybes, valstybė galės pasinaudoti savo turima kontrole ir versti valstybės įmones imtis tokių veiksmų, kurie pažeistų, pvz. SESV 101 str., 102 str. Vadinas, manytina, kad reiktų vadovautis Komisija v. Airija suformuota taisykle, jog valstybės narės taikoma antikonkurencinė priemonė neprivalo būti teisiškai įpareigojanti.

Atkreiptinas dėmesys, jog sąžiningos konkurencijos laisvė privalo būti užtikrinta viešojo administravimo subjektų, kuriems būtent yra pavesta įgyvendinti uždavinius, susijusius su ūkinės veiklos reguliavimu. Analizuojant Konkurencijos įstatymo 4 str. taikymo sąlygas pastebėtina, kad būtina nustatyti ne tik, ar subjektas, kurio sprendimai yra ginčijami, yra viešojo administravimo subjektas, bet ir tai, ar priimtas sprendimas išplaukia iš jam paskirtų uždavinių, kurie susiję su ūkinės veiklos reguliavimu, vykdymo.

Pažymėtina, kad SESV 106 str. analogiškos papildomos sąlygos nėra. Iš esmės Romos sutarties rengėjams nebuvo svarbu, kodėl valstybė gali norėti suteikti išimtines ar specialias teises, svarbu tik tiek, kad tokiu savo elgesiu valstybė nepažeistų SESV, įskaitant ir konkurencijos, taisyklių.

Tad svarbu įvertinti, ar reikalavimas, jog viešojo administravimo subjektas sąžiningos konkurencijos laisvę privalo užtikrinti vykdydamas uždavinius, susijusius su ūkinės veiklos vykdymu, nėra perteklinis.

Sąžiningos konkurencijos laisvę privalo būti įgyvendinta viešojo administravimo subjekto uždavinių, susijusių su ūkinės veiklos reguliavimu, vykdymo metu. Tik atitikus šiuos kriterijus, Konkurencijos taryba remdamasi Konkurencijos įstatymo 23 str. 1 d. 1 p. galės tirti viešojo administravimo subjekto veiksmų atitiktį 4 str. reikalavimams. Konstitucinis teismas 2008 m. kovo 5 d. nutarime ūkinės veiklos reguliavimą apibrėžė kaip paprastai susijusį su „<...> ūkinės veiklos sąlygų nustatymu, procedūrų reglamentavimu, ūkinės veiklos kontrole, taip pat tam tikrais šios veiklos ribojimais ar draudimais <...>“¹¹³, be to, reglamentuojant ūkinius santykius būtina atkreipti dėmesį į ūkinės veiklos santykių specifiką¹¹⁴. Taigi Konkurencijos įstatymo 4 str. 1 d. pateikiama terminija bei Konstitucinio teismo jurisprudencija suponuoja, kad reguliavimas suprantamas kaip viešojo administravimo subjekto pozityvi pareiga, kuri įgyvendinama jo valią išreiškiančia formalia išraiška – teisės aktu. Tačiau ši išvada neatitinka Konkurencijos tarybos praktikos.

Konkurencijos taryba 2010 m. gruodžio 9 d.¹¹⁵ ir 2011 m. sausio 20 d.¹¹⁶ nutarimuose terminą „reguliavimas“ aiškino kaip apimančią tiek kai viešojo

¹¹³ 2008 m. kovo 5 d. Lietuvos Respublikos konstitucinio teismo nutarimas dėl Lietuvos Respublikos kelių transporto kodekso 18 straipsnio 4 dalies (2005 m. gruodžio 23 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Žinios, 2008-03-07, Nr. 28-1018.

¹¹⁴ *Cit. op.* 16.

¹¹⁵ *Cit. op.* 8. Šioje byloje UAB „Lukoil Baltija“ kreipėsi į Energetikos ministeriją leisti dalį savo kuro atsargų laikyti Latvijos Respublikoje. Energetikos ministerija priėmė administracinį sprendimą ir atsisakė išduoti prašomą leidimą. Konkurencijos taryba kaip vieną iš argumentų, pagrindžiančių jos sprendimą dėl Energetikos ministerijos elgesio pripažinimo neatitinkančiu Konkurencijos įstatymo 4 str. 1 d., panaudojo tą aplinkybę, kad kai Energetikos ministerija atsisakė suteikti tokį patį leidimą AB „Orlen Lietuva“, pastarajai įmonei buvo išsamiai paaiškinta, kokių dokumentų, duomenų trūksta norint gauti tą leidimą, o analogiškoje situacijoje su UAB „Lukoil Baltija“ ministerija tokių paaiškinimų neteikė. Nagrinėjamame Konkurencijos tarybos nutarime nėra paaiškinta, ar Energetikos ministerijos paaiškinimai buvo teikiami raštu ar žodžiu, tačiau šios bylos kontekste būtina atkreipti dėmesį į tai, kad Vyriausybės nutarimu patvirtintose Naftos produktų ir naftos valstybės atsargų sudarymo, tvarkymo, kaupimo ir kontrolės taisyklėse (žr. 2002 m. gruodžio 5 d. Lietuvos Respublikos nutarimu Nr. 1901 patvirtintos Naftos produktų ir naftos valstybės atsargų sudarymo, tvarkymo, kaupimo ir kontrolės taisyklės. Žinios, 2002, Nr. 117-5255) nėra reglamentuojami Energetikos ministerijos atsisakymo pagrindai – paliekama pačios Energetikos ministerijos diskrecijai, juo labiau nėra reikalaujama pagrįsti savo poziciją. Taigi iš to išplaukia, kad net jei Energetikos ministerija nurodė, kokių dokumentų, duomenų trūksta AB „Orlen Lietuva“ raštu, tai būtų pačios Energetikos ministerijos turimos diskrecijos realizavimas, o dokumentas, kuriame nurodyta minėta informacija, nėra administracinis aktas Viešojo administravimo 2 str. 8 dalies prasme, kadangi jo turinys yra tik informacinio pobūdžio ir nesukuria jokių teisių ar pareigų jo gavėjui, t.y. AB „Orlen Lietuva“. Vadinasi, toks dokumentas negali būti laikomas viešojo administravimo subjekto „reguliavimo“ 4 str. 1 d. prasme pavyzdžiu pagal Konstitucinio teismo išaiškinimus, bet patenka į Konkurencijos tarybos plačiau suprantamo termino „reguliavimas“ turinį.

¹¹⁶ *Cit. op.* 7. Šioje byloje Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – Valstybinė ligonių kasa) netinkamai pasirinko priemones organizuodama ortopedijos techninių priemonių kompensavimą. Ji privalėjo parengti teisės akto, įtvirtinančio bazines kainas, projektą, todėl Valstybinė ligonių kasa sudarė darbo grupę, kurioje dalyvavo ir ortopedijos priemonių gamintojų atstovai. Buvo

administravimo subjektas priima teisės aktus, tiek kai atlieka kitus veiksmus¹¹⁷, kurie nėra teisės aktai, t.y. neturi formalizuotos išraiškos. Konkurencijos taryba vienu iš argumentų darydama tokias išvadas pasinaudojo LVAT nagrinėta byla, kurioje teigiama, jog „Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio 1 dalis įtvirtina pozityvią pareigą valstybės valdymo ir savivaldos institucijoms, reglamentuojančioms ūkinę veiklą, užtikrinti sąžiningos konkurencijos laisvę“¹¹⁸.

Šiuose nutarimuose Konkurencijos taryba naudojo panašius argumentus, todėl šiuos nutarimus tikslinga analizuoti kartu. Konkurencijos taryba abiejuose nutarimuose konstatuodama Konkurencijos įstatymo 4 str. 1 d. pažeidimus, neatsižvelgė būtent į šio įstatymo 4 str. 1 d. normos turinį. Minėta, kad viešojo administravimo subjektų paskirtis vykdyti viešąjį administravimą, kurio sąvoka pateikta Viešojo administravimo įstatymo 2 str. 1 dalyje, t.y. įstatymų ir kitų teisės aktų įgyvendinimas priimant administracinius sprendimus. Antai Europos Tarybos rekomendacijoje administracinis aktas apibrėžiamas kaip – individuali priemonė ar sprendimas, priimtas įgyvendinant valdingus įgaliojimus ir turintis tiesioginį poveikį privataus asmens teisėms, laisvėms ir interesams¹¹⁹. LVAT nagrinėdamas administracinę bylą teigė, kad „kai nėra įstatyminio pagrindo, vykdomosios valdžios institucija (Vyriausybė) neturi įgaliojimų savo nutarimu nustatyti pareigą privatiems juridiniams asmenims civiliniuose teisiniuose santykiuose sudarinėti sutartis vienokiomis ar kitokiomis sąlygomis“¹²⁰. Taigi iš to išplaukia, kad viešojo administravimo subjektas ar bet kokia kita valstybės institucija gali įgyvendinti tik tokius uždavinius, kurie išplaukia iš atitinkamų teisės aktų, kuriuose numatyta jo kompetencija.

susitarta pateikti savikainos duomenis, be to, tiek minėtų įmonių, tiek valstybinės institucijos atstovai aptardavo darbo resursus pagal gamintojų pareiktas paraiškas, svarstydamo įmonių pateiktus gamybinių pajėgumų projektus, taip pat pati Valstybinė ligonių kasa teikė įmonėms informaciją, reikalingą asociacijų sprendimams dėl gamybinių pajėgumų nustatymo. Tokiu savo elgesiu Valstybinė ligonių kasa sudarė prielaidas įmonių susitarimui, kuris draudžiamas Konkurencijos įstatymo 5 str.

¹¹⁷ Pažymėtina, kad sąvoka „veiksmai“ Konkurencijos tarybos praktikoje būdavo suprantami kaip tokie viešojo administravimo subjekto veiksmai, kurie nėra formalizuoti, t.y. priimant teisės aktą ar sprendimą, todėl Konkurencijos taryba tokius tyrimus nutraukdavo, kaip nepatenkančius į Konkurencijos įstatymo 4 str. reguliavimo sritį. Žiūrėti: *Cit. op.* 103. Arba „veiksmų“ sąvoką vartodavo, apibūdinant kai viešojo administravimo subjektas, pvz. priimdavo teisės aktą ir vėliau jo pagrindu sudarydavo sutartį. Tačiau 2011 m. sausio 20 Konkurencijos tarybos nutarime veiksmai įvardijami jau esančiais reguliavimo dalimi, todėl jie patenka į Konkurencijos įstatymo 4 str. 1 d.

¹¹⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. spalio 28 d. nutartis administracinėje byloje AB „Žemaitijos pienas“ v. Žemės ūkio ministerija Nr. A¹-08/2004.

Tačiau Konkurencijos taryba neminėjo tos aplinkybės, jog šioje byloje buvo nagrinėjamas konkretaus teisės akto atitikimo Konkurencijos įstatymo 4 str., tad galima manyti, kad Konkurencijos taryba argumentuodama savo poziciją, neturėjo pagrindo remtis šia nutartimi, kadangi minėtose Konkurencijos tarybos bylose buvo keliamas klausimas ne dėl teisės aktų ar kitų sprendimų atitikimo Konkurencijos įstatymo 4 str.

¹¹⁹ Recommendation No. R (80) 2 Concerning the Exercise of Discretionary Powers by Administrative Authorities. [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://wcd.coe.int/wcd/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=598279&SecMode=1&DocId=667512&Usage=2> [žiūrėta 2011 m. kovo 20 d.]

¹²⁰ *Cit. op.* 118.

Tai reiškia, kad viešojo administravimo subjektas neturi diskrecijos pasirinkti, kokius uždavinius, jis privalo įgyvendinti. Diskrecija pasireiškia tik tada, kai reikia įgyvendinti jau pavestus įgaliojimus priimant administracinį sprendimą¹²¹, pvz. licencijos išdavimas (neišdavimas), juridinio asmens registravimas (neregistravimas) ir t.t. Tad jei viešojo administravimo subjekto priimtas sprendimas neturės teisėto pagrindo, jis bus niekinis. Konkurencijos taryba pirmojoje byloje teigė, kad uždavinys, kurį Energetikos ministerija privalo įvykdyti, kyla iš Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo (toliau – Energetikos įstatymo)¹²², jog Energetikos ministerija yra viena iš energetikos politiką formuojančių institucijų, turi pareigą gerinti sąlygas apsirūpinant energetiniais ištekliais ir t.t. Magistro darbo autorės nuomone, toks argumentavimas yra ydingas. Visų pirma, ta aplinkybė, kad Energetikos ministerija yra atsakinga už energetikos politikos formavimą savaime jai nesukuria teisinio pagrindo imtis kitus subjektus įpareigojančių teisinių priemonių. Aukščiau minėta, kad kiekvienas viešojo administravimo subjektas, įskaitant ir Energetikos ministeriją, savo kompetenciją gali įgyvendinti konkrečios, tą kompetenciją suteikiančios, teisės normos pagrindu. Minėta Energetikos įstatymo norma laikytina bendro pobūdžio, kuri konkrečių teisių ir pareigų nesukuria Energetikos ministerijai. Jei pripažintume, jog vis dėlto tokios bendro pobūdžio normos yra teisėtas pagrindas imtis teisinių priemonių, tuomet iškyla grėsmė viešojo administravimo subjektų piktnaudžiavimui. Be to, jei įstatymų leidėjas manytų, kad tokios bendro pobūdžio nuostatos savaime sukuria teises ir pareigas atitinkamiems viešojo administravimo subjektams, tuomet nebūtų jokios priežasties priimti tokias bendras normas detalizuojančias specialiąsias normas, aiškiai ir nedviprasmiškai suteikiančias įgaliojimus viešojo administravimo subjektui veikti ir įgyvendinti konkrečius uždavinius. Antroje byloje Konkurencijos taryba teigė, kad iš Valstybinės ligonių kasos turimos pareigos užtikrinti sąžiningą konkurencijos laisvę, išplaukia ir pareiga „savo kompetencijos ribose užtikrinti, kad konkurencija nebūtų sutrikdyta, iškraipyta ar apribota *inter alia* ir dėl įmonių susitarimų, įtvirtintų Konkurencijos įstatymo 5 straipsnyje“. Ką tai reiškia? Konkurencijos įstatymo 18 str. 1 d. numatyta, kad Konkurencijos taryba yra ta institucija, kuri vykdo konkurencijos politiką bei kontroliuoja, kaip laikomasi minėto įstatymo. Todėl tik ji vienintelė gali naudotis savo įgaliojimais, numatytais Konkurencijos įstatymo 19 str., 23 str. ir kituose straipsniuose. Jei cituojamame teiginyje Konkurencijos taryba turėjo omenyje tai, jog viešojo administravimo subjektas savo kompetencijos ribose įvykdytų savo pareigą užkirsti kelią draudžiamiesiems susitarimams ir pasinaudotų jai Konkurencijos

¹²¹ *Cit. op.* 67, p. 204.

¹²² Lietuvos Respublikos energetikos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Žinios, 2002, Nr. 56-2224.

įstatymo 24 str. 1 d. 2 p. suteikta teise pranešti Konkurencijos tarybai apie tokį susitarimą, tai tada toks teiginys iš esmės būtų teisingas. Visgi pareiga užtikrinti, kad Konkurencijos įstatymo 5 str. nebūtų pažeistas, buvo kildinama iš to paties įstatymo 4 str. 1 d. Tačiau tai labai kvestionuotina, kadangi viešojo administravimo subjektas analogiškų įgaliojimų, kokius turi Konkurencijos taryba, neturi ir negali turėti, nes išplauktų išvada, kad tiek Konkurencijos taryba, tiek viešojo administravimo subjektai turi analogiškus įgaliojimus, vien dėl to fakto, kad jos abi įpareigotus užtikrinti sąžiningos konkurencijos laisvę. Manytina, kad Konkurencijos taryba tokius viešojo administravimo subjekto „įgaliojimus“ nepagrįstai išplėtė, kadangi viešojo administravimo subjektas pareigą užtikrinti sąžiningos konkurencijos laisvę turi tik 4 str., o ne viso Konkurencijos įstatymo apimtyje. Todėl Konkurencijos taryba nei 4 str., nei juo labiau 4 str. 1 d. prasme negalėjo aiškinti šios normos taip, kad pareiga užtikrinti sąžiningos konkurencijos laisvę yra pagrindas teisiniams veiksams atlikti, kadangi sąžiningos konkurencijos laisvė 4 str. 1 d. prasme, magistrantės nuomone, vartojama kaip priimtų teisės aktų vertinimo, o ne jų priėmimo pagrindas. Manytina, kad Konkurencijos taryba šiuose nutarimuose siekė sukurti viešojo administravimo subjektams pareigas, kurių formaliai nėra. Tačiau šie nutarimai atspindi kitą problemą, kurią norėta ne visai tinkamais argumentais išspręsti. Konkurencijos taryba plečiamai aiškindama „reguliavimo“ sampratą bei neatsižvelgdama į tai, kad viešojo administravimo subjektai sąžiningos konkurencijos laisvę įgyvendina vykdydami tik konkrečius uždavinius, susijusius su ūkinės veiklos reguliavimu, kurie įgyvendinami tam tikra teisės akto forma, bandė išplėsti 4 str. 1 d. taikymo apimtį. Jei nebūtų plečiamai aiškinusi, Konkurencijos taryba neturėtų įstatyminio pagrindo kontroliuoti viešojo administravimo subjekto sprendimų-veiksmų, kadangi jie nebūtų formalizuoti, kaip to reikalauja pats Konkurencijos įstatymo 4 str. Manytina, kad viešojo administravimo subjektas galėtų atlikti neformalizuotus veiksmus, kurie nepatenka į 4 str. 1 d. taikymo sritį, todėl viešojo administravimo subjektas galėtų „apeiti“ 4 str., o iš esmės reikštų, kad 4 str. tikslas nebūtų pasiektas. Ignoruoti šios sąvokos taip pat negalima, nes iš esmės reikštų, jog įstatymo leidėjo ketinimai liko neįgyvendinti. Teisės aktai turi būti aiškinami neignoruoiant nei vieno žodžio ar skyrybos ženkle preziumuojant, jog įstatymo leidėjas pasirinkdamas būtent tokį reglamentavimą, kokį pasirinko, siekė atitinkamų tikslų. Taigi, magistrantės nuomone, esantis reguliavimas neleidžia optimaliai užtikrinti, kad konstitucinė vertybė – sąžiningos konkurencijos laisvė – būtų įgyvendinta, todėl manytina, kad tiksliausia būtų Konkurencijos įstatymo 4 str. 1 d. pakeisti ir atsisakyti perteklinės nuostatos „<...> susijusius su ūkinės veiklos reguliavimu Lietuvos Respublikoje <...>“. Manytina, šios normos dalies nebuvimas nebus prielaida viešojo

administravimo subjektų piktnaudžiavimui, kadangi kaip buvo minėta aukščiau – viešojo administravimo subjektas kaip ir bet kuri kita valstybės institucija savo įgaliojimus įgyvendina remiantis konkrečiu teisiniu pagrindu. Konkurencijos įstatymo 4 str. 1 d. kvestionuojama nuostata pati savaime įgaliojimų tokiems subjektams nei sukuria, nei panaikina, nei pakeičia, todėl siūlomos Konkurencijos įstatymo 4 str. 1 d. nuostatos panaikinimas neturės įtakos viešojo administravimo subjektų turimiems įgaliojimams. Todėl sąžiningos konkurencijos principą viešojo administravimo subjektai privalėtų užtikrinti ne tik sprendimo turinio prasme, bet ir sprendimo priėmimo proceso metu.

Šie du pavyzdžiai puikiai atskleidžia, jog neformalizuoti valstybės institucijų veiksmai taip pat kelia grėsmę konkurencijos efektyvumui. Pastebėtina, kad tokius veiksmus yra sunkiau nustatyti dėl aiškios priežasties – jie nėra formalizuoti, todėl, magistrantės nuomone, tokius valstybės institucijų veiksmus reikėtų siekti reglamentuoti. Žinoma, reikia pripažinti, kad ES lygmeniu daryti sutarties pakeitimus yra labai sudėtingas ir ilgas procesas, todėl bent pats faktas, kad Teismas net ir neformalizuotus valstybės veiksmus pripažintų prieštaraujančiais SESV 106 str., būtų bent minimali valstybėms narėms taikytina drausminamoji priemonė. Be to, pakeitus reglamentavimą, aplinkybė, kad valstybės institucijos savo veiksmais skatino įmones pažeisti ES ar Lietuvos konkurencijos taisykles, būtų atsakomybę lengvinanti priemonė. Be to, tai kad valstybės priimtas teisės aktas ar sprendimas yra pripažintas kaip pažeidžiantis įtvirtintą reguliavimą gali būti vertintinas kaip satisfakcinio-moralinio pobūdžio, reiškiantis, kad valstybė (ne tik ūkio subjektai) negali riboti, varžyti ar kitaip iškraipyti konkurencijos.

Šiame kontekste taip pat galima kelti klausimą dėl viešojo administravimo subjekto atsakomybės Konkurencijos įstatymo 4 str. 1 d. požiūriu, jei viešojo administravimo subjektas neveikia, nors pareiga veikti kyla iš jam pavestų uždavinių. Visų pirma reikėtų pastebėti, jog viešojo administravimo subjektai įgyvendindami jiems pavestus įgaliojimus, privalo vadovautis teisėtumo principu, t.y. gali įgyvendinti tik tokius uždavinius, kurie tiesiogiai kyla iš jo turimos kompetencijos. Todėl manytina, jei Konkurencijos įstatymo 4 str. 1 d. nuostatos dėl uždavinių vykdymo ir nebūtų įtvirtintas šioje konkrečioje normoje tai neturėtų įtakos minėtos dalies taikymo praktikai, kadangi viešojo administravimo subjekto įgaliojimai kildinami ne iš Konkurencijos įstatymo, o iš jo statusą reglamentuojančių teisės aktų.

Pastebėtina, kad viešojo administravimo subjektams veikimo pareiga yra nagrinėjama ir Konkurencijos tarybos praktikoje: „<...> sąžiningos konkurencijos laisvės užtikrinimas negali būti garantuojamas vien pasyviais valstybės institucijos veiksmais. Kad sąžiningos konkurencijos laisvės principas būtų realizuojamas, tam tikrais atvejais,

valstybės valdymo ir savivaldos institucijos turi imtis aktyvių veiksmų rinkai liberalizuoti ir kuo efektyvesnei konkurencijai rinkoje palaikyti, naikinti įėjimo į rinką kliūtis, ribojančias ūkinės veiklos laisvę, ir skatinti ūkinės veiklos iniciatyvą¹²³.

Toliau nagrinėjant klausimą dėl atsakomybės už neveikimą pastebėtina, kad Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo¹²⁴ 22 str. 1 d. numato, kad skundas (prašymas) gali būti paduotas ir dėl neveikimo. Be to, remiantis LVAT formuojama praktika, pastebėtina, kad „<...> kreipimuisi pakanka, kad asmuo manytų, jog jo teisės ar įstatymų saugomi interesai yra pažeisti, t. y. pakankamas asmens subjektyvus suvokimas apie jo teisių ar interesų pažeidimą“¹²⁵. Tačiau kiekvienu atveju turi būti nustatyta, ar įstatymų saugomi interesai yra pažeisti bei ar šie interesai pažeisti objektyviai nurodytu būdu.¹²⁶

Apibendrinant šį skyrių, galima teigti, jog SESV 106 str. ir Konkurencijos įstatymo 4 str. yra panašūs tais aspektais, kad abu draudžia taikyti antikonkurencines priemones, tačiau Lietuvoje jų samprata yra kiek platesnė. SESV 106 str. 1 d ir Konkurencijos įstatymo 4 str. adresuojami valstybės institucijoms, tačiau taikant SESV 106 str. numatyta platesnė „pažeidėjo“ samprata. Pastebėtina, kad taikomų antikonkurencinių priemonių pavyzdžiai tiek ES, tiek Lietuvos institucijų praktikoje laikytini panašiais, pvz. išimtinių teisių suteikimo atveju. Be to, minėtos institucijos, taikiusios antikonkurencines priemones turi pareigą ne tik jų nepriimti, bet ir panaikinti, nes priešingu atveju sąžiningos konkurencijos tikslas gali būti neįgyvendintas. Visi šie pastebėjimai leidžia manyti, kad tiek SESV 106 str. 1 d., tiek Konkurencijos įstatymo 4 str. numato panašias taikymo sąlygas, todėl SESV 106 str. taikymo praktika laikytina naudinga sprendžiant šiame darbe iškeltus probleminius klausimus.

Taigi klausimas, ar valstybės veiksmų, kurie nėra formalizuoti, vertinimas atitinkamai SESV 106 str. ir Konkurencijos įstatymo 4 str. atžvilgiu, yra aktualus. Susiklostė įdomi situacija: SESV 106 str. 1 d. vartojama sąvoka „priemonės“, tačiau Teismas ją vertina kaip nepakankamą pagrindą net ir rekomendacijas įtraukti į šio straipsnio taikymo apimtį, tačiau manytina, kad tokia Teismo pozicija yra abejotina. Štai Konkurencijos taryba, atvirkščiai, plečiamai aiškindama Konkurencijos įstatymo 4 str. 1 d.

¹²³ 2001 m. vasario 8 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 23 dėl Radijo ir televizijos komisijos veiksmų išduodant licencijas kabelinės televizijos operatoriams atitikimo Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.

¹²⁴ Lietuvos Respublikos administracinių bylų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Žinios, 1999, Nr. 13-308. (nauja redakcija Nr. VIII-1927 Žinios, 2000, Nr.85-2566)

¹²⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. vasario 17 d. nutartis administracinėje byloje K. L. K. v. Valstybinei teritorijų planavimo ir statybos inspekcijai prie Aplinkos ministerijos Nr. A⁸²² – 436/2011.

¹²⁶ *Cit. op.* 124.

turinį, vertina ir tokius viešojo administravimo subjekto veiksmus, kurie nepatenka į šios normos turinį. Šiuo atveju patį Konkurencijos įstatymo 4 str. reglamentavimą galima laikyti kliūtimi siekiant efektyvios konkurencijos, todėl siūlytina keisti šią normą.

3. Valstybės intervencijos į konkurenciją pažeidimas

Remiantis esančiu teisiniu reglamentavimu ir praktika ES ir Lietuvoje požiūris į monopolijas kiek skiriasi. France v. Commission byloje Teismas konstatavo, jog nors SESV 106 str. „<...> suponuoja, jog egzistuoja įmonių, turinčių specialias ar išimtinės teises, bet tai nereiškia, jog visos šios teisės yra suderinamos su Sutartimi. Tai priklauso nuo skirtingų taisyklių, į kurias nukreipia 106 strp.“¹²⁷.

Remiantis minėta byla ir straipsnio konstravimo būdu, manytina, kad valstybės narės gali priimti specialias ir išimtinės teises, jei jos neprieštaruja Sutarties taisyklėms. Taip pat toks reglamentavimas yra atsižvelgiant į keletą aplinkybių. SESV 345 str. (ex-295 str.) nurodo, jog „Sutartys jokių būdu nepažeidžia valstybių narių normų, reglamentuojančių nuosavybės sistemą“. Todėl ES privalo nesikišti į valstybės vidaus reikalus, jei tai nėra susiję su ES interesais, todėl atitinkamai pripažįstama valstybės narės teisė sukurti monopolį. Santykių tarp ES ir valstybės narių specifika lemia antrą priežastį, kodėl ES *prima facie* neneigia valstybių narių galimybės suteikti išimtinės ar specialias teises. ES kompetencija nėra tokios pačios apimties kaip valstybės narės „Pagal suteikimo principą Sąjunga veikia tik neperžengdama ribų kompetencijos, kurią, siekiant Sutartyse nustatytų tikslų, jai šiose Sutartyse suteikė valstybės narės“ (Europos Sąjungos sutarties suvestinė redakcijos 5 str. 2 d.) . Vadinasi, valstybės narės suteikta išimtinė ar speciali teisė gali neprieštarauti Sutarties taisyklėms, tačiau toks valstybės veiksmas gali būti laikomas prieštaraujančiu jos pačios nacionalinei teisei. Taigi iš esmės ES pasirinko liberalesnę modelį, todėl valstybė narė yra laisvesnė pasirenkant, kokį modelį – liberalesnę ar konservatyvesnę (monopolijų steigimo atžvilgiu) – ji norėtų įgyvendinti.

Konstitucijos 46 str. 4 d. teigiama: „<...> įstatymas draudžia monopolizuoti rinką ir gamybą“, todėl Lietuvoje, kitaip nei jau minėta ES, pasirinktas konservatyvesnis modelis. Įvertinus tą aplinkybę, jog monopolis – išimtinė teisė veikti kurioje nors srityje¹²⁸, tampa akivaizdu, kodėl Konkurencijos įstatymo 4 str. 2 d. įtvirtintas toks pat draudimo modelis. Iš to išplaukia, jog valstybės pareiga teisinėmis priemonėmis ne skatinti monopolijų kūrimą, o riboti jų steigimą. Konstitucinis teismas konstitucinėje jurisprudencijoje pateisina valstybės veiksmus, jei monopolija jau yra susidariusi, todėl valstybei kyla

¹²⁷ Europos Teisingumo Teismo 1991 m. kovo 19 d. sprendimas byloje C-202/88, France v. Commission [1991] ECR I-1223.

¹²⁸ 1996 m. kovo 15 d. Konstitucinio teismo nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. lapkričio 11 d. nutarimu Nr. 1123 "Dėl žyminio mokesčio tarifų bei žyminio mokesčio mokėjimo ir gražinimo tvarkos patvirtinimo" patvirtintų žyminio mokesčio tarifų 5, 6, 7, 8, 16, 17, 19, 27.4-27.9, 29, 34 ir 36 punktų atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai, taip pat Lietuvos Respublikos žyminio mokesčio įstatymo 6 straipsniui ir Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 6 straipsniui Žinios, 1996-03-20, Nr. 25-630.

pareiga teisinėmis priemonėmis reguliuoti tokios monopolijos veiklą nustatant jai reikalavimus¹²⁹.

Šių skirtingų požiūrių atskleidimas padės geriau suvokti tiek Teismo, tiek Konkurencijos tarybos bei Lietuvos teismų požiūrį į situacijas, kai suteikus išimtinės teisės ar taikant kitas antikonkurencines priemones, gresia Sutarties ar Konkurencijos įstatymo pažeidimas. Deja, dėl magistrinio darbo apimties nagrinėjami tik keli pavyzdžiai, kuriais galima atskleisti SESV 106 str. 1 d. ir Konkurencijos įstatymo 4 str. taikymo ypatumus.

3.1. Pažeidimus tiriančios institucijos

Nagrinėjamus ginčus sprendžiančias institucijas galima skirstyti į kvaziteismines ir teismines. Kvaziteisminėms priklauso Komisija, kuri remdamasi SESV 106 str. 3 d. atlieka tyrimus dėl galimų šio straipsnio pažeidimų, bei Konkurencijos taryba, kurios įgaliojimai reglamentuojami Konkurencijos įstatyme. Teisminių institucijų kategorijai priklauso Teismas, o Lietuvoje – administracinės kompetencijos teismai.

Pastebėtina, kad valstybės antikonkurenciniai veiksmai pagal SESV 106 str. Teisme tiriami dviem atvejais: valstybės narės teisminė institucija kreipėsi preliminaraus nutarimo konkrečioje byloje arba kai valstybė narė skundžia Komisijos sprendimą. Lietuvoje tyrimus dėl Konkurencijos įstatymo 4 str. pažeidimų pirmiausia gali atlikti Konkurencijos taryba arba apygardos administracinis teismas; apeliacinė instancija – LVAT. Pažymėtina, kad LVAT 2011 m. kovo 7 d. priimta nutartimi¹³⁰ nustebino, kadangi joje buvo teigiama, jog „<...> pirmosios instancijos teismas teisingai pažymėjo, kad teismui suteikta teisė peržiūrėti Konkurencijos tarybos nutarimus, o ne atlikti savarankiškus tyrimus dėl Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo taikymo (23 ir 27 straipsniai)”. Teismas savo nutartyje nepateikė savo argumentų dėl šios išvados, o tiesiog pasirėmė Vilniaus apygardos administracinio teismo, kuris irgi plačiau nekommentavo savo pozicijos, nuomone. Tačiau tokia LVAT nuomonė negali būti laikoma pagrįsta dėl keletos argumentų. Pirma, LVAT minėta pozicija supnuoja, kad Konkurencijos tarybą jis laiko privaloma ikiteisminių ginčų nagrinėjimo institucija. Ikiteisminis nagrinėjimas galimas, kai tai imperatyviai numatyta tos institucijos veiklą reglamentuojančiame įstatyme, tačiau Konkurencijos įstatymas tokios pareigos nenumato. Antra, būtent Konkurencijos įstatymo 27 str. numato privalomą ikiteisminę ginčų nagrinėjimo procedūrą. Todėl tokiu atveju tarp subjekto, skundžiančio Konkurencijos

¹²⁹ *Cit. op.* 16.

¹³⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. kovo 7 d. nutarimas administracinėje byloje UAB „May Fair Investments“ v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija Nr. A⁶⁶²-295/2011.

tarybos pareigūnų veiksmus, ir Konkurencijos tarybos kyla administracinis ginčas ketvirto skirsnio Administracinių bylų teisenos įstatymo prasme. Konkurencijos tarybos skundžiamies nutarimams taikoma atskira tvarka, pagal kurią tokie nutarimai skundžiami Konkurencijos įstatymo 38 str., o ne 27 str. Taigi manytina, kad LVAT neatskyręs skirtingų santykių, kylančių Konkurencijos įstatymo 23 str. ir 27 str. pagrindu, priėjo prie nepagrįstos išvados. Taigi procesas Konkurencijos įstatymo 4 str. pagrindu gali būti pradėtas arba Konkurencijos taryboje, arba kreipiantis į apygardos administracinę teisumą.

3.2. Pažeidimų tipai

Aukščiau minėta, kad ES įtvirtintas reguliavimas suponuoja, kad pasirinktas liberalesnis modelis, t.y. leidžiama steigti monopolijas, jei tai nėra priešinga Sutarčiai. Po Teismo sprendimo Corbeau¹³¹¹³² byloje teisės doktrinoje kilo nuostaba, kadangi Teismas konstatavo, jog vien tik išimtinės teisės suteikimas yra pažeidimas, kadangi Teismas minėtoje byloje ne nustatinėjo pažeidimo fakto, bet iš karto bandė įvertinti 106 str. 2 d. taikymo galimybes, suponuojat, kad pats monopolio kūrimo faktas yra pakankamas pažeidimui konstatuoti.

Teisės doktrina daug dėmesio sutelkė nagrinėjant šį sprendimą, kadangi, jos nuomone, trūko Teismo argumentacijos¹³³ priimto sprendimo atžvilgiu, mat jis nepateko nei į vieną anksčiau nagrinėtų bylų kategoriją¹³⁴. Generalinis advokatas Tesauro savo nuomonėje¹³⁵ bandydamas racionalizuoti šį sprendimą teigė, kad tarp priemonių, kuriomis suteikiamos išimtinės teisės ir tokių išimtinių teisių, kurių taikymo apimtis tampa platesnė, nėra skirtumo. Šioje situacijoje buvo atkreiptas dėmesys į tai, jog tada, kai Belgijos paštas gavo išimtinės teises, nebuvo atskiros – kurjerių rinkos, todėl Belgijos pašto turimos išimtinės teisės apėmė ir kurjerio teikimo paslaugas, nors formaliai atskiros išimtinės teisės pagrindu jis jos nebuvo gavęs. Dėl tokių rinkos struktūrinių pokyčių

¹³¹ Europos Teisingumo Teismas 1993 m. gegužės 13 d. sprendimas byloje C-320/91, Corbeau [1993] ECR I-2533.

¹³² Remiantis bylos aplinkybėmis pagal Belgijos teisę, kuri buvo priimta 1956 m. ir 1973 m., Belgijos paštas turėjo išimtinę teisę pristatyti paštą taikant minimalų užmokestį. Ginčas kilo 1993, kai Paul Corbeau teikė kurjerio paslaugas, už dar mažesnę kainą nei tai darė Belgijos paštas. Be to, P. Corbeau, jei paštą reikėdavo pristatyti toliau nei Liège, toks paštas buvo siunčiamas įprastu paštu. Tačiau P. Corbeau buvo apkaltintas baudžiamojo įstatymo pažeidimu, kadangi jis pažeidė Belgijos pašto turėtas išimtinės teises. P. Corbeau prašymu Belgijos teismas kreipėsi prejudicinio sprendimo.

¹³³ Generalinio Advokato F. Jacobs išvada, pateikta 1999 m. sausio 28 d. byloje C-67/96 Albany International BV v Stichting Bedrijfspensioenfonds Textielindustrie [1999] ECR I-5751.

¹³⁴ *Cit. op.* 13, p. 640.

¹³⁵ Generalinio Advokato Tesauro išvada, pateikta 1993 m. vasario 9 d. byloje C-320/91, Corbeau [1993] ECR I-2533.

Nikpay¹³⁶ manė, kad šis atvejis primena Höfner atvejį. Tačiau galutinės savo nuomonės Nikpay nepateikė, o tik paminėjo Hancher, teisės mokslininko, nuomonę, jog šios bylos rezultata galėjo lemti tai, jog pašto ir kurjerio paslaugų rinkos tapo atskiromis, todėl valstybei tenka pareiga atkreipti dėmesį į tokios rinkos pokyčius ir atitinkamai detalizuoti galimai pasikeitusios išimtinės teisės taikymo ribas¹³⁷. Iš to išplaukia, kad valstybė turi pareigą sekti rinkos pokyčius ir į juos reaguoti, kitaip gali būti konstatuoti SESV 102 str. ir 106 str. 1 d. pažeidimai.

Corbeau bylos kontekste galima paminėti Konkurencijos tarybos bylą dėl tuometinio AB „Lietuvos telekomo“ veiksmų atitikties Konkurencijos įstatymo 9 str. 2 p. reikalavimams¹³⁸.¹³⁹ Šioje byloje pagrindinis dėmesys buvo telkiamas nagrinėjant, ar fiksuoto telefono ryšiu ir interneto telefonija teikiamos paslaugos gali būti laikomos atskiromis rinkomis. Konkurencijos taryba konstatavo, jog tai dvi atskiros rinkos, nesutinkama su AB „Lietuvos telekomas“ siūloma pozicija, jog suteikta išimtinė teisė apima ir internetinės telefonijos paslaugas, todėl neturėtų būti konstatuojamas piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi atvejis. Pažymėtina, jog Corbeau ir AB „Lietuvos telekomas“ byla gali būti laikomos panašiomis tik tuo aspektu, kad viena iš šalių kėlė klausimą dėl valstybės institucijos atsakomybės tuo aspektu, kad valstybei tenka pareiga reguliuoti santykius taip, kad ūkio subjektui būtų aišku, kokiose rinkose jis turi išimtinės teises. Konkurencijos taryba bei byla nagrinėję teismai atmetė tokią poziciją, kadangi pažeidimas kilo iš vienašalių veiksmų, todėl byla turėjo būti nagrinėjama pagal Konkurencijos įstatymo 9 str.

Höfner¹⁴⁰ tipo byla atspindi tipinį ES požiūrį į valstybės narės veiksmus suteikiant išimtinę teisę. Tokios teisės suteikimas nėra laikomas pažeidimu *per se*. Höfner byloje Vokietija suteikė išimtinę teisę Federaliniam įdarbinimo biurui įdarbinant teikti tarpininko paslaugas, tačiau ši institucija negalėjo patenkinti buvusios paklausos, todėl buvo priversta toleruoti privačių subjektų, užsiimančių ta pačia veikla, egzistavimu. Problema buvo ta, jog tik Federalinis įdarbinimo biuras galėjo gauti atlyginimą už

¹³⁶ *Cit. op.* 12, p. 1129.

¹³⁷ HANCHER, L. Casenote on Corbeau. *Common market law review*. Vol. 31, 1994, p. 115-116.

¹³⁸ 2002 m. vasario 21 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2/b dėl AB „Lietuvos telekomas“ veiksmų atitikimo konkurencijos įstatymo 9 straipsnio 2 punkto reikalavimus.

¹³⁹ Valstybė Lietuvos telekomui suteikė išimtinę teisę būti vieninteliu bendrojo fiksuoto telefono ryšio operatoriumi ir bendrojo fiksuoto telefono ryšio paslaugų teikėju iki 2002 m. gruodžio 31 d. Buvo gautas UAB „Interprova“, kurios pagrindinė veikla - internetinė telefonija (kompiuteris/kompiuteris, kompiuteris/telefonas, telefonas/telefonas), neperduodant balso duomenų realiu laiku, skundas. Jame teigiama, jog, AB „Lietuvos telekomas“ užblokuoja ISDN srauto ir telefono linijas, todėl piktnaudžiauja savo dominuojančia padėtimi. AB „Lietuvos telekomas“ teigė, jog pati UAB „Interprova“ savo veiksmais pažeidžia AB „Lietuvos telekomas“ suteiktą išimtinę teisę, kadangi tik jis yra pagrindinis bendrojo fiksuoto telefono ryšio operatorius.

¹⁴⁰ *Cit. op.* 83.

teikiamas paslaugas, o privatūs subjektai – ne, nes šią veiklą galėjo vykdyti tik vienas minėtas subjektas. Negalėjimas patenkinti paklausos turi įtakos našumui, gali riboti rinkos ar techninę evoliuciją. Taigi Teismas pažeidimą konstatavo atsižvelgdamas iš esmės į dvi aplinkybes: pirma, negalėjimas patenkinti paklausos¹⁴¹, antra, Federalinis įdarbinimo biuras vien tik besinaudodamas turima išimtinė teise negali išvengti 102 str. pažeidimo¹⁴². Šiuo atveju valstybė narė neturėjo pagrindo sukurti monopolio ir tokiu būdu riboti konkurenciją bei galimai veikti prekybos tarp valstybių narių. Teismas nagrinėdamas tokio tipo bylas atsižvelgia į „<...> specifinį ekonominį kontekstą bei byloje nagrinėjamų paslaugų prigimtį“¹⁴³. Reikėtų sutikti su Generalinio advokato Jacobs nuomone, jog atvejai, kai ūkio subjektas negali patenkinti rinkos poreikių, būtų sistemingi, o ne nulemti vien tik neefektyvaus valdymo¹⁴⁴, nors Teismas tokios Generalinio advokato nuomonės tiesiogiai nepatvirtino¹⁴⁵.

Bylas, nagrinėjamas pagal Konkurencijos įstatymo 4 str. 2 d., galima sąlyginai priskirti šiai kategorijai. Aukščiau buvo minėta, kad Lietuvoje pasirinktas konservatyvesnis požiūris į teikiamas privilegijas, įskaitant ir teikiamas išimtinės teises, kadangi vien tik jos suteikimas – laikoma aukščiausia diskriminacijos forma¹⁴⁶. Konkurencijos taryba nuosekliai kartoja, kad viena pareigų, tenkančių viešojo administravimo subjektui, – atsižvelgti į tai, ar rinka yra konkurencinga¹⁴⁷, ar yra nors vienas ūkio subjektas, kuris taip pat gali atitikti tuos pačius kriterijus, kaip tas ūkio subjektas, kurį norima privilegijuoti. Jei viešojo administravimo subjektas neįvykdo šios pareigos ir savo nuožiūra privilegijuoja vienus ūkio subjektus, o kitus – diskriminuoja, tada konstatuojamas Konkurencijos įstatymo 4 str. 2 d. pažeidimas. Užtenka, jog nors vieno ūkio subjekto galimybės konkuruoti būtų apribotos Konkurencijos įstatymo 4 str. prasme¹⁴⁸.

¹⁴¹ *Ibidem*.

¹⁴² *Ibidem*.

¹⁴³ *Cit. op.* 133.

¹⁴⁴ Generalinio Advokato Jacobs nuomonė, pateikta 1991 m. sausio 15 d. byloje C-475/99 Firma Ambulanz Glöckner v Landkreis Südwestpfalz [2001] ECR I-8089.

¹⁴⁵ *Cit. op.* 24, p. 229.

¹⁴⁶ 2002 m. vasario 28 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 23 dėl Panevėžio miesto tarybos veiksmų atitikimo Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimus.

¹⁴⁷ Pvz. 2008 m. spalio 2 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-20 dėl Vilniaus miesto savivaldybės tarybos sprendimų perkant deratizacijos paslaugas atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams; 2009 m. liepos 2 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-16 dėl Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2004 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. 1b-1198 patvirtintos „Importuojamų naudotų automobilių muitinio įvertinimo metodikos“ 20.1.2 punkto atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.

¹⁴⁸ 2008 m. birželio 12 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-12 dėl Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2007-02-14 sprendimo Nr. 1-1528 „dėl pritarimo Vilniaus miesto savivaldybės ir UAB „JCDecaux Lietuva“ sutarčiai ir susitarimui dėl Vilniaus, Europos kultūros sostinės 2009 m., reklamavimo ant lauko

Pažymėtina, kad pažeidimo konstatavimui nėra būtina nurodyti konkrečius konkurencijos sąlygų skirtumą, užtenka galimybės, jog tokie skirtumai gali atsirasti ateityje¹⁴⁹. Pastarojoje byloje Konkurencijos taryba pati konstatavo, jog ūkio subjektų, kurie norėtų ar galėtų įeiti į byloje nagrinėjamą rinką, nėra, tačiau ateityje jų gali atsirasti. Tai iš esmės šiek tiek nedera su reikalavimu viešojo administravimo subjektams pirma atsižvelgti į rinkos konkurencingumą, o tik vėliau galimai privilegijuoti atitinkamus ūkio subjektus. Konkurencijos taryba rėmėsi LVAT praktika, kurioje teigiama „kad būtų įrodyti konkretūs konkurencijos sąlygų skirtumai, visiškai pakanka ir nustatyti prielaidas tokiems skirtumams atsirasti“¹⁵⁰. Manytina, kad toks plečiamasis aiškinimas gali kelti problemų viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimui. Nei LVAT, nei Konkurencijos taryba nenagrinėjo klausimo, koks turėtų būti protingas laikotarpis, per ar po kurio tikėtina gali atsirasti ūkio subjektų, norinčių ar galinčių įeiti į rinką ir todėl galimai atsirastų konkurencijos sąlygų skirtumų. Negalima savo pozicijos grįsti vien prielaidomis ir hipotezėmis, kaip antai, „jeigu ateityje šildymas alternatyviais būdais taptų pigesnis nei centralizuotas, įmonės turi turėti galimybę pasiūlyti savo paslaugas Savivaldybei, o pastaroji – jas pasirinkti“. Manytina, kad Corbeau atvejis galėtų būtų laikomas tinkamu pavyzdžiu nagrinėjant šį klausimą. Joje buvo akcentuota valstybės pareiga stebėti rinkos pokyčius ir į juos reaguoti, tačiau nebuvo reikalaujama iš valstybės daugiau, nei tai objektyviai įmanoma.

Tiek ES (turint omenyje Höfner tipo bylas), tiek Lietuvos praktikoje pateikiami atvejai panašūs tuo, jog valstybei šiose situacijose užteko tik suteikti išimtinės teises ar kitaip privilegijuoti ūkio subjektus kitų ūkio subjektų atžvilgiu. Tačiau konstatuojant neišvengiamą pažeidimą (vėlgi turint omenyje ES taikomą praktiką šiuo klausimu) atsižvelgiama į tai, jog ūkio subjektas dar turi pasinaudoti išimtinė teise, dėl kurios panaudojimo galiausiai atsiranda konkurencijos sąlygų skirtumų, o Lietuvoje iš esmės preziumuojama, kad privilegijavimas jau sukelia konkurencijos sąlygų skirtumų, todėl pažeidimas nagrinėjamas kitų ūkio subjektų galimybės konkuruoti kontekste, o ES vertindama rinką bei paslaugų prigimtį labiau nagrinėja, ar valstybės veiksmai yra pateisinami būtent šių aspektų požiūriu.

reklamos įrenginių užsienio šalyse“ 1 punkto atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.

¹⁴⁹ 2010 m. gegužės 13 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-13 dėl Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos 2009-05-28 sprendimo Nr. t2-196 atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.

¹⁵⁰ *Cit. op.* 100.

Kiek kitoks konkurencijos taisyklių pažeidimas atvejis nustatytas RTT¹⁵¹ byloje Teismas konstatavo, jog valstybės taikoma priemonė, dėl kurios RTT turimas monopolis išsiplėtė į atskirą, bet kaimyninę rinką, pažeidė SESV 106 str. 1 d. RTT turėjo išimtinę teisę teikti telekomunikacijų paslaugas. Teisės aktas taip pat nurodė, jog galima naudoti tik tokią įrangą, kurią pateikia RTT arba kai yra gautas jos sutikimas. GB-Inno tiekdamo į rinką įrangą nesant RTT sutikimo, todėl pastaroji kreipėsi į Belgijos komercinį teismą, kad GB-Inno veiksmai būtų nutraukti. Teismas sutiko, jog esant objektyvioms priežastims, tokia RTT padėtis, t.y. kai tenka vykdyti komercines ir reguliacines funkcijas, gali būti pateisinama¹⁵². Teismas manė, kad reguliacinę funkciją, kaip šalutinę, gali vykdyti kiti subjektai, todėl konkurencija šioje rinkoje neturi būti varžoma. Tačiau buvo konstatuotas ne tik pažeidimas, bet ir nagrinėjamos jo priežastys. RTT į šalutinę rinką savo dominuojančią poziciją galėjo išplėsti tik todėl, jog valstybė reguliuodama šiuos santykius, numatė tai įstatyme, todėl Belgija buvo pripažinta pažeidusi 106 str.

Panašias problemas kelianti byla buvo nagrinėjama ir Konkurencijos tarybos praktikoje. Byla dėl Lietuvos policijos generalinio komisaro įsakymų nuostatų, kuriais policijos įstaigoms suteikta teisė teikti komercines paslaugas, pagal sutartis atliekant fizinių ir juridinių asmenų turto apsaugą. Įsakymuose-nuostatuose viešosios policijos apsaugos skyriai turėjo iš esmės labai panašios apimties teises, pvz. naudoti automobilių su mėlynais švyturėliais ir specialiais garso signalais, kurias turėjo policijos pareigūnai, vykdytys viešąją tvarką. Taigi pareigūnai, kurie atlieka komercines funkcijas, turi platesnę teisių apimtį nei kiti asmenys veikiantys šioje rinkoje. Todėl policijos pareigūnams buvo suteiktos privilegijos kitų asmenų atžvilgiu.

Be to, Konkurencijos taryba konstatavo, jog Policijos departamentas turėjo ir reguliatoriaus funkcijas, kurios pavesto vykdyti 2005 m. vasario 2 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 116 „Dėl ginkluotos ir neginkluotos asmens ir turto saugos licencijavimo taisyklių patvirtinimo“¹⁵³. Tad subjektas, norintis teikti asmens, turto apsaugos funkcijas privalo gauti licenciją. Konkurencijos taryba atsižvelgdama į tai, kad tas pats subjektas vykdo ir komercinę veiklą, ir atlieka minėtas reguliatoriaus funkcijas, konstatavo Konkurencijos įstatymo 4 str. pažeidimą. Jos nuomone, tokia situacija, kaip ir aukščiau duotoji RTT byloje, leidžia manyti, kad kils „interesų konfliktas“.

Pažymėtina, jog šioje byloje galima išskirti du Konkurencijos įstatymo 4 str. pažeidimo modelius, tarp kurių aiškios takoskyros Konkurencijos taryba nepateikė.

¹⁵¹ Europos Teisingumo Teismo 1991 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje C-18/88, *Régie des télégraphes et des téléphones v GB-Inno-BM SA* [1991] ECR I-5941.

¹⁵² *Ibidem*.

¹⁵³ Vyriausybės nutarimas Nr. 116 „Dėl ginkluotos ir neginkluotos asmens ir turto saugos licencijavimo taisyklių patvirtinimo“ 2005 m. vasario 2 d. Nr. 116 Žinios, 2005, Nr. 17-535.

Pareigūnų privilegijavimas gali būti laikytinas neišvengiamo konkurencijos taisyklių pažeidimo pavyzdžiu. Akivaizdu, jog pažeidimui kilti užtenka tik valstybės institucijos veiksmų, kuriais konkurencingoje rinkoje buvo privilegijuoti policijos pareigūnai. Tačiau antrojo modelio – „interesų konflikto“ – pažeidimo konstatavimo atveju valstybės vaidmens pobūdis kiek skiriasi nuo kitų pažeidimo modelių, kurie buvo aptarti aukščiau.

Manytina, kad Konkurencijos tarybos praktikoje aukščiau minėtas „interesų konflikto“ atvejis neturėtų būti laikomas vieninteliu, nors eksplicityviai Konkurencijos taryba nutarime dėl Žemės ūkio ministerijos priimtų teisės aktų ir sprendimų¹⁵⁴ nepaminėjo, kad esamu reguliavimu gali būti sukurtos prielaidos „interesų konfliktui“ kilti. Žuvininkystės departamento direktorius įsakymu patvirtino žvegybos laivų skirstymo segmentus pagal jų ilgį ir galią. Remiantis šiuo skirstymu Žemės ūkio ministerija priėmė Žvegybos kvotų Baltijos jūroje skyrimo taisyklę¹⁵⁵. Jose tam tikro segmento žvegybiniais laivams buvo paskirtos atitinkamos žvegybos zonos Baltijos jūroje. Pirmojo segmento laivai galėjo žvejoti teritorinėje jūroje už 20 m. gylio izobatos ir atviroje Baltijos jūroje. Antrojo segmento laivai galėjo žvejoti tik iki 20 m. gylio izobatos. Konkurencijos taryba konstatavo, jog pirmojo segmento žvegybiniai laivai buvo privilegijuojami, nors jokio objektyvaus pagrindo tam nebuvo. Atsižvelgiant į ES esančią specialiosios teisės sampratą, galima manyti, kad privilegijuoti subjektai gavo specialias teises SESV 106 str. 1 d. prasme.

Tačiau įdomiausio aspekto, vertinant jį nagrinėjamame „interesų konflikto“ kontekste, Konkurencijos taryba neminėjo. Minėtose Žemės ūkio ministerijos kvotų Baltijos jūroje skyrimo taisyklių 6 punkte buvo numatyta, jog taisyklių 5 punkte nenurodytais atvejais nauji naudotojai žvegybos kvotas gali gauti tik vietoje praradusio teisę žvejoti Baltijos jūroje arba Baltijos jūros priekrantėje naudotojo, pritarus daugiau negu pusei tame telkinyje žvejojančių įmonių arba jas atstovaujančių organizacijų. Taigi ūkio subjektai, jau turintys privilegijas, gauna ir rinkos regulatoriaus funkcijas, kadangi taisyklėse numatytais atvejais jie priima sprendimą dėl naujų konkurentų įėjimo į rinką.

¹⁵⁴ 2008 m. liepos 10 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-17 dėl Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos ir Žuvininkystės departamento prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos priimtų teisės aktų ir sprendimų, reglamentuojančių žvegybą Baltijos jūroje, atitiktis Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.

¹⁵⁵ Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2007 m. birželio 7 d. įsakymu Nr. 3D-291 (2009 m. liepos 10 d. įsakymo Nr. 3D-500 redakcija) patvirtintos Žvegybos Baltijos jūroje kvotų skyrimo taisyklės.

Teismas Albany International byloje¹⁵⁶ teigė, jog fondas negalėjo sprendimo priimti remdamasis tik savo nuožiūra, o jie buvo paremti tam tikra analize, todėl Teismas konstatavo, jog interesų konflikto minėtoje byloje nebuvo.

Šiuo Teismo sprendimo motyvavimu būtina nagrinėti ir aukščiau minėtus Konkurencijos tarybos nutarimus. Aplinkybė, jog policija vykdė regulatoriaus funkcijas savaime nereiškia, kad gali kilti interesų konfliktas. Pabrėžtina, kad licencijų teikimo, išdavimo ir visą su tuo susijusią tvarką griežtai reglamentuoja Vyriausybės nutarimas Nr. 116 „Dėl ginkluotos ir neginkluotos asmens ir turto saugos licencijavimo taisyklių patvirtinimo“, todėl prielaidų priimti sprendimą savo nuožiūra ir nesuteikti licencijos remiantis neobjektyviais, diskriminaciniais kriterijais, nėra, todėl, magistrantės nuomone, Konkurencijos taryba neturėjo pagrindo vienu iš motyvų priimant sprendimą nurodyti „interesų konflikto“ kilimo galimybę. Tačiau į interesų konflikto kilimo galimybę nebuvo atsižvelgta nutarime, kuriame buvo nagrinėjami Žemės ūkio ministerijos kvotų Baltijos jūroje skyrimo taisyklių 6 punktas. Pagal jį sprendimo priėmimo tvarka nėra reglamentuojama, todėl privilegijuotieji ūkio subjektai gali elgtis visiškai savo nuožiūra ir priimti sprendimus išimtinai remiantis diskriminaciniais ir kitais objektyvaus pagrindimo neturinčiais motyvais. Būtent šioje byloje, magistrantės nuomone, interesų konflikto atvejis buvo akivaizdesnis nei aukščiau nagrinėtoje byloje dėl Policijos generalinio komisaro įsakymų. Žinoma, šie pastebėjimai labiau susiję su Konkurencijos tarybos argumentavimo klausimu nei su jos priimtų sprendimų išvadomis, tačiau sprendimai, priimti aiškiais ir nediskutuotiniais argumentais suteikia nutarimu patvirtintoms išvadoms pagrįstumo.

Pažymėtina, kad doktrinoje yra įvairiausių 106 str. 1 d. pažeidimo klasifikavimo atvejų. Antai Generalinis advokatas Jacobs nagrinėjo trijų tipų SESV 106 str. pažeidimus: pirma, kai sukuriamas monopolis, kuris kartu dėl turimų papildomų požymių, gali sukelti piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi¹⁵⁷, antra, neišvengiamo¹⁵⁸ konkurencijos

¹⁵⁶ Europos Teisingumo Teismo 1999 m. rugsėjo 21 d. byloje C-67/96, Albany International BV v Stichting Bedrijfspensioenfonds Textielindustrie [1999] ECR I-5751.

Albany International buvo pensijų fondo valdytojas ir atliko viešosios valdžios funkcijas – turėjo teisę taikyti ūkio subjektams, norintiems laiduoti ar teikti garantijas, išimtis iš draudimo atlikti šią paslaugą. Teismas teigė, jog „<...> naudojimas teise suteikti išimtis apima ir sudėtingų duomenų vertinimą, kurie susiję su pensijų schemomis ir finansine pensijų fondo padėtimi <...>“.

¹⁵⁷ *Cit. op.* 143. Generalinis advokatas Jacobs savo nuomonėje Albany byloje pateikė trijų bylų pavyzdžius (ERT, Merci, Raso bylas), atitinkančius nagrinėjamą pažeidimo modelį. (žr. Europos Teisingumo Teismo 1991 m. birželio 18 d. sprendimas byloje C-260/89, Radiophonia Tiléorassi AE and Panellinia Omospondia Syllogon Prossopikou v Dimotiki Etairia Pliroforissis and Sotirios Kouvelas and Nicolaos Avdellas and others [1991] ECR I-2925.) Šioje byloje ERT buvo suteikta išimtinė teisė transliuoti televizijos transliacijas, taip pat gavo išimtinę ir retransliuoti kitų televizijų transliacijas. Teismo nuomone, tokia situacija kelia „interesų konfliktą“, kadangi ERT gali imtis diskriminacinę politikos ir savo transliacijoms teikti pirmenybę, Teismo nuomone, tokia situacija suponuoja, kad valstybė ERT „veda prie pažeidimo“ (angl. *led to infringement*).

taisyklių pažeidimo atvejai, trečia, pačios išimtinės teisės suteikimas¹⁵⁹ laikytinas pažeidimu. Taigi pirmuoju atveju atsižvelgiama į tai, keliose rinkose ūkio subjektas dominuoja ar kokias funkcijas jose atlieka, antruoju – neužtenka konstatuoti, jog valstybė suteikė išimtinę teisę, o būtinas ir ūkio subjekto elgesys, trečiasis – užtenka tik valstybės neteisėto elgesio norint konstatuoti pažeidimą. R. Whish nagrinėdamas Teismo praktiką remiasi mažiau abstrahuotais kriterijais, o grupuoti siekia pagal bylos aplinkybes. Pastebėtina, kad labiausiai skirstoma tokia Teismo praktika, kai pažeidimas konstatuojamas remiantis galimybe, jog toks pažeidimas yra galimas. Pvz., RTT byla gali būti priskirta minėto „interesų konflikto“ kategorijai bei kai pažeidimas padaromas ūkio subjektui dominuojant vienoje rinkoje ir kaimyninėje, bet atskiroje rinkoje. Todėl manytina, kad toks skirstymas yra labiau sąlyginis, siejamas su galimybe nuspėti Teismo elgesį analogiškos situacijos atžvilgiu. Be to, R. Whish pastebi, kad tokių klasifikavimo kategorijų turėtų būti daugiau, kadangi ne visi galimi piktnaudžiavimo atvejai taikant SESV 106 str. ir 102 str. yra pasireiškę praktikoje¹⁶⁰. Pažymėtina, kad dėl šios priežasties aukščiau pateikti skirstymai neturėtų būti laikomi išbaigtais. Entreprenørforeningens Affalds/Miljøsektion (FFAD) v Københavns Kommune byloje Teismas konstatavo, jog nebuvo pažeistos SESV taisyklės, tačiau ėmėsi aiškinti, kodėl Kopenhagos municipaliteto

Merci buvo suteikta išimtinė teisė teikti laivų iškrovimo paslaugas. Kadangi Merci darbuotojai streikavo, todėl Siderurgica negalėjo iškrauti prekių, nors jos darbuotojai tai galėjo padaryti patys, ir patyrė nuostolių. Teismas konstatavo, jog Merci dėl esamo reguliavimo buvo paskatintas padaryti pažeidimą (angl. *induce*). (žr. Europos Teisingumo Teismo 1991 m. gruodžio 10 d. sprendimas byloje C-179/90 *Merci convenzionali porto di Genova SpA v Siderurgica Gabrielli SpA* ECR [1991] I-5889.)

(žr. Europos Teisingumo Teismo 1998 m. vasario 12 d. sprendimas byloje C-163/96, baudžiamosios procesas prieš Silvano Raso ir kitus [1998] ECR I-533) Šioje byloje doko kompanijos ne tik turėjo išimtinę teisę teikti iškrovimo paslaugas, bet ir konkuruoti su kitomis įmonėmis, kurios priklausė nuo tokių iškrovimo paslaugų. Teismas konstatavo, jog 106 str. 1 d. kartu su 102 str. buvo pažeisti. Argumentai buvo panašūs į aukščiau pateiktų bylų argumentavimą, Teismas dar kartą pakartojo, kad išimtinės teisės turėtojas buvo „vedamas prie pažeidimo“. Šios trys bylos tai tik nagrinėjamo pažeidimo tipo pavyzdžiai, tačiau tai jokiū būdu nėra pateikiamas baigtinis sąrašas. Šioms byloms bendra tai, kad nebuvo reikalaujama nustatyti konkretaus suteiktų teisių pažeidimo fakto, kadangi Teismas argumentuodamas savo sprendimus remiasi iš esmės tuo, jog reglamentavimas kelia grėsmę, jog toks pažeidimas gali būti padarytas. RTT byla taip pat priskirtina nagrinėjamo pažeidimo tipo kategorijai.

¹⁵⁸ Šiai kategorijai priskyrė Hofner Macotron (*Cit. op.* 83); Job Centre bylas. (žr. Europos Teisingumo Teismo 1995 m. spalio 19 d. sprendimas byloje C-111/94, *Job Centre* [1997] ECR I-7119) Italijos įdarbinimo schema iš esmės buvo labai panaši į tą, kuri buvo įgyvendinta Vokietijoje (Hofner byla), tačiau atsakomybė už šio reglamentavimo pažeidimą buvo kriminalizuota. Teismas šioje byloje konstatavo, kad tokia įdarbinimo schema neatitinka rinkos poreikių, t.y. neatitinka paklausos, todėl ji prieštarauja 106 str. 1 d. Šiai bylų kategorijai galima priskirti *Merci* bylą, kadangi šioje byloje monopolininko veikla nebuvo efektyvi, be to, buvusi sistema buvo išnaudojami klientai, tačiau nebuvo galimybių modernizuoti esamą sistemą.

¹⁵⁹ Generalinis išskyrė dvi bylas: *Corbeau* (*Cit. op.* 131) ir *Corsica Ferries France* (žr. Europos Teisingumo Teismo 1998 m. birželio 18 d. sprendimas byloje C-266/96, *Corsica Ferries France SA v Gruppo Antichi Ormeggiatori del porto di Genova Coop. arl, Gruppo Ormeggiatori del Golfo di La Spezia Coop. arl and Ministero dei Trasporti e della Navigazione* [1998] ECR I-3949). Šioje byloje Teismas nesiėmė nagrinėti, ar buvo bent galimybė padaryti pažeidimą, tačiau bandė nagrinėti išimties pagal SESV 106 str. 2 d. taikymo galimybę. Būtent iš šios aplinkybės manytina, kad Teismas pripažino, jog pažeidimo konstatavimui užtenka išimtinės teisės suteikimo fakto, nors remiantis paties SESV 106 str. 1 d. formuluote to griežtai teigti negalima.

¹⁶⁰ *Cit. op.* 24, p. 232.

suteiktos išimtinės teisės pateisinamos SESV 106 str. 2 d. atžvilgiu¹⁶¹. Toks Teismo elgesys doktrinoje vėlgi buvo sutiktas su nuostaba¹⁶².

3.3. Draudžiamas susitarimas kaip valstybės taikomų antikonkurencinių priemonių pasekmė

Teoriškai galima numanyti, kad valstybė narė suteikusi specialias ar išimtinės teises vėliau verstų tokius ūkio subjektus sudaryti draudžiamą susitarimą, tačiau praktinių situacijų, kilusių dėl šio sudėtingo klausimo, nėra daug. Paprastai doktrinoje Ahmed Saeed¹⁶³ byla, nagrinėta Teismo, nurodoma kaip bene vienintelis pavyzdys, kai buvo konstatuotas SESV 101 str. ir 106 str. pažeidimas. Du oro vežėjai, kurie vykdė bendros ekonominės svarbos paslaugas, t.y. pervežimas tuo pačiu maršrutu, susitarė dėl kainos, kurią patvirtino Vokietijos Federalinis Transporto ministras. Teismas konstatavo, jog SESV 4 str. 3 d. (ex-5 str.) kartu su 106 str. turi būti interpretuojami, kaip draudžiantys nacionalinėms institucijoms skatinti sudaryti draudžiamus susitarimus ar piktnaudžiauti dominuojančia padėtimi, draudžia pritarti tokiems tarifams, kurie buvo draudžiamų susitarimų pasekmė¹⁶⁴, todėl susitarimas paskelbtas negaliojančiu.

Konkurencijos tarybos praktikoje galima išskirti tik vieną atvejį, kai valstybės institucija, Valstybinė ligonių kasa, buvo pripažinta sudariusi prielaidas ir skatinusi draudžiamą susitarimą, todėl pažeidė Konkurencijos įstatymo 4 str. 1 d. Tačiau atkreiptinas dėmesys, jog draudžiamą susitarimą sudarė ne subjektai, kurie buvo Valstybinės ligonių kasos privilegijuojami ar diskriminuojami. Aplinkybė, kad Konkurencijos taryba 4 str. 1 d. taikė nesiejant jo su 4 str. 2 d. liudija apie platesnes 4 str. 1 d. taikymo galimybes. Taip pat teisės aktas, kurį Valstybinė ligonių kasa priėmė nebuvo privilegijuojantis ar diskriminuojantis kitus rinkoje dalyvaujančius subjektus, todėl Konkurencijos taryba Valstybinę ligonių kasą nubaudė už netinkamai parinktas priemones organizuojant procesą, pvz. buvo organizuojami konkurentų susitikimai, keičiamasi konfidencialiais duomenimis. Visgi manytina, kad šia byla Konkurencijos taryba siekė inspiruoti platesnes Konkurencijos įstatymo 4 str. 1 d. taikymo galimybes nei pati norma tai leidžia. Problematika, susijusi su, magistrantės nuomone, pertekline 4 str. 1 d. norma, jau buvo aptartos šiame darbe, tad tie patys klausimai nebus aptarti, tačiau

¹⁶¹ *Cit. op.* 89.

¹⁶² *Cit. op.* 87, p. 615.

¹⁶³ Europos Teisingumo Teismo 1989 m. balandžio 11 d. sprendimas byloje C-66/86, Ahmed Saeed Flugreisen and Silver Line Reisebüro GmbH v Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs e.V. [1989] ECR I-803.

¹⁶⁴ *Ibidem.*

manytina šios temos kontekste iškyla naujų klausimų, susijusių valstybės taikomų antikonkurencinių priemonių ir ūkio subjektų elgesio priežastinio ryšio klausimu.

Teismas nagrinėdamas Ahmed Saeed byla teigė, jog valstybė narė negali skatinti SESV 106 str. minimus subjektus sudaryti draudžiamų susitarimų ar piktnaudžiauti dominuojančia padėtimi. Tačiau Teismas neatsakė, kokios valstybės skatinimo formos gali patekti į 106 str. taikymo sritį, ir kiek šios aplinkybės būtų svarbios nagrinėjant klausimą dėl ūkio subjekto atsakomybės. Paminėtina, kad nėra nuoseklios Teismo praktikos, ar valstybės neformalizuoti veiksmai gali patekti į 106 str. veikimo sritį. Tačiau Konkurencijos taryba mano, kad Konkurencijos įstatymo 4 str. 2 d. neapima neįpareigojančių ūkio subjektus veiksmų. Tad tokie valstybės institucijų taikomi veiksmai laikytini atsakomybę lengvinančiais, bet ne ūkio subjektų atsakomybę šalinančiomis aplinkybėmis. Vis dėlto, jei tik įpareigojantys valstybės institucijų veiksmai gali patekti į SESV 106 str. ir Konkurencijos įstatymo 4 str. 1 d. taikymo sritį, visi neįpareigojantys ir neformalizuoti veiksmai, kurie buvo atliekami bet kokia forma inspiruojant sudaryti draudžiamus susitarimus ar piktnaudžiauti dominuojančia padėtimi, galėtų patekti atitinkamai į ES suvestinės redakcijos 4 str. 3 d. arba Konkurencijos įstatymo 4 str. 1 d. (bet tik tada, jei ši norma būtų pakeista ir atsisakoma sąvokos „reguliuojamas“) taikymo apimtį. Vadinasi, į SESV 106 str. ir Konkurencijos įstatymo 4 str. 2 d. patenka tik tokie formalizuoti veiksmai, kuriuos su konkurencijos taisyklių pažeidimu sieja tiesioginis priežastinis ryšys. Būtent tik šie veiksmai nulėmė konkurencijos taisyklių pažeidimą. Ūkio subjektas neturintis veiksmų laisvės, jei ji suvaržyta valstybės institucijų aktais, negali būti traukiamas atsakomybėn. Valstybinės ligonių kasos byloje buvo nusatyta, kad ūkio subjektai vėliau patys savarankiškai sugalvojo tarpusavio kontrolės mechanizmą, kad draudžiamas susitarimas toliau būtų tęsiamas, tad Konkurencijos taryba turėjo pagrindo atmesti ūkio subjektų teiginius, jog jie buvo verčiami dalyvauti šiame susitarime, nes kitaip būtų kilusi grėsmė jų galimybėms išlikti šioje rinkoje. Taigi būtina nustatyti priežastinį ryšį tarp viešojo administravimo subjekto veiksmų ir Konkurencijos įstatymo pažeidimo. Šioje byloje taikant Konkurencijos įstatymo 4 str. 1 d. priežastinis ryšys tarp Valstybinės ligonių kasos veiksmų ir draudžiamo ūkio subjektų elgesio laikytinas pernelyg nutolusiu, todėl ūkio subjektai pagrįstai nebuvo atleisti nuo atsakomybės Konkurencijos įstatymo 5 str. atžvilgiu.

3.4. Viešojo administravimo subjekto taikomos finansinės priemonės ir Konkurencijos įstatymo 4 str.

Lietuvoje iki 2004 m. gegužės 1 d. galiojo¹⁶⁵ Lietuvos Respublikos valstybės pagalbos ūkio subjektams kontrolės įstatymas¹⁶⁶, kuris reglamentavo valstybės pagalbos teikimo kontrolės principus, nuostatas dėl valstybės pagalbos tam tikroms veiklos rūšims, Konkurencijos tarybos įgaliojimus atliekant kontrolę.

Lietuvai įstojus į ES, valstybės pagalbos teikimas atliekamas remiantis SESV 107 str. - 109str. Valstybės pagalba ES suprantama kaip bet kokia finansinio pobūdžio parama rinkos dalyviams¹⁶⁷. Europos Komisija yra išleidusi reglamentą¹⁶⁸, pagal kurį valstybės taikomos pagalbos priemonės laikomos neatitinkančiomis Sutarties 107 str. 1 d. kriterijų ir joms netaikomas Sutarties 108 str. 3 d. numatytas pranešimo reikalavimas. Taigi gali susidaryti situacija, kai valstybės taikomos priemonės, kurioms netaikomos Sutarties taisyklės, nėra kontrolės objektas.

Minėta, jog nacionalinių teisės aktų, reglamentuojančių valstybės taikomų priemonių, kai joms netaikomos ES valstybės pagalbos taisyklės, nėra. Konkurencijos įstatyme taip pat nėra specialių nuostatų, reglamentuojančių šį klausimą. Atsižvelgiant į tai, kad šiomis priemonėmis galima riboti, varžyti ir iškreipti konkurenciją, o Konkurencijos įstatymo 2 str. 1 d. numato, jog šis įstatymas reglamentuoja viešojo administravimo subjektų veiksmus, kurie riboja ar gali riboti konkurenciją, todėl manytina, kad valstybės taikomoms priemonėms, kurioms taikomos *de minimis* kriterijus pagal aukščiau minėta Europos Komisijos reglamentą, galėtų patekti į Konkurencijos įstatymo 4 str. taikymo apimtį.

Konkurencijos tarybos praktika, kurioje nagrinėjami valstybės institucijų taikomų finansinių priemonių pagalbos atvejai, nėra gausi. Konkurencijos taryba 2011 m. vasario 17 d. paskelbė nutarimą¹⁶⁹, kuriame konstatuojama, jog Tauragės rajono savivaldybės taryba pažeidė Konkurencijos įstatymo 4 str. 2 d. Tauragės rajono savivaldybės taryba iš savivaldybės biudžeto skyrė lėšų SB „Bastilijos“ komplekso teikiamų apgyvendinimo

¹⁶⁵ Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo pakeitimo ir papildymo, Valstybės pagalbos ūkio subjektams kontrolės įstatymo pripažinimo netekusiu galios ir Civilinio proceso kodekso 1 straipsnio pakeitimo įstatymas. Žinios, 2004, Nr. 63-2244.

¹⁶⁶ Lietuvos Respublikos valstybės pagalbos ūkio subjektams kontrolės įstatymas. Žinios, 2000, Nr. 45-1292. (netekęs galios)

¹⁶⁷ JURČYS, P. Pagrindiniai valstybės pagalbos proceso teisės principai ir privačių asmenų apsauga. [interaktyvus] 2005, p. 2, prieiga per internetą <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1103158> [žiūrėta 2011 m. kovo 20 d.]

¹⁶⁸ 2006 m. gruodžio 15 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1998/2006 dėl EB sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo de minimis valstybės pagalbai OL 2006 L 379/5-10.

¹⁶⁹ 2011 m. vasario 17 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-6 dėl Tauragės rajono savivaldybės tarybos 2010 m. vasario 24 d. sprendimo Nr. 1-1414 dalies, kuria SB Tauragės sporto centro „Bastilijos“ kompleksui skirta savivaldybės biudžeto lėšų, atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.

paslaugų finansavimui. Pažymėtina, jog nors SB „Bastilija“ yra savivaldybės biudžetinės įstaigos struktūrinis padalinys, tačiau jis laikytinas ūkio subjektu, kadangi vykdo ūkinę veiklą: organizuoja sportininkų ir kitų dalyvių, dalyvaujančių komplekso programoje, apgyvendinimo paslaugas. Problema ta, jog dalis lėšų buvo skiriamos SB „Bastilijos“ darbuotojų atlyginimų mokėjimui, pvz. iš savivaldybės biudžeto lėšų yra apmokami „Bastilijos“ komplekso administratoriaus, ūkvedžio, o sezoninio darbininko etatai yra apmokami iš specialiųjų programų lėšų ir t.t. Kadangi SB „Bastilija“ šias lėšas galėjo panaudoti savo ūkinės veiklos sąnaudoms dengti, todėl atitinkamai turėjo galimybę siūlyti savo paslaugas mažesnėmis kainomis. Taigi lėšos buvo skiriamos išimtinai SB „Bastilijos“ ekonominei naudai gauti, o ne paslaugų gavėjų naudai. Pažymėtina, kad naudos gavimo faktas ir naudos gavėjas yra labai svarbūs kriterijai siekiant nustatyti, ar valstybės institucijų taikomomis priemonėmis siekiama paremti konkretų ūkio subjektą, ar siekiama pozityvių visuomenei tikslų. Jei nustatoma, kad buvo siekiama ne paremti konkretų ūkio subjektą ir ne suteikti jam ekonominės naudos, tuomet tokie valstybės institucijos veiksmai į Konkurencijos įstatymo 4 str. taikymo sritį nepatektų¹⁷⁰.

3.5. Pasiūlymai, susiję su Konkurencijos įstatymo 4 str. pažeidimų prevencija

2010 m. gruodžio mėn. 30 d. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė (toliau – Valstybinė kontrolė) paskelbė valstybinio audito ataskaitą (toliau – ataskaita) „Konkurencijos laisvės apsauga“¹⁷¹. Šioje ataskaitoje dėmesys telkiamas į Konkurencijos tarybos viešojo administravimo subjektų priimamų teisės aktų ir sprendimų kontrolę. Valstybės kontrolė pateikė vertingų pastebėjimų ir pasiūlymų, kaip antai, parengti metodikas, gaires, kuriomis remiantis teisės aktų rengėjai galėtų patys identifikuoti rengiamo teisės akto galimą įtaką konkurencijai, leisti Konkurencijos tarybai skirti baudas viešojo administravimo subjektų, įmonių vadovams už Konkurencijos įstatymo 4 str. pažeidimus ir t.t. Magistrantės nuomone, verta kai kuriuos pasiūlymus nagrinėti šiame darbe detaliau bei pateikti dar keletą pastebėjimų šia tema, galinčių turėti praktinę naudą. Dėl darbo apimties visų pasiūlymų, kurie buvo pateikti ataskaitoje, vertinimas nėra teikiamas, tačiau nagrinėjami tie aspektai, kurie manytina yra įdomūs, reikšmingi Konkurencijos įstatymo 4 str. pažeidimų prevencijai vykdyt.

Įdomiausias pasiūlymas, kuris pateikiamas aukščiau minėtoje ataskaitoje – baudų skyrimas viešojo administravimo subjektams. Pažymėtina, kad Valstybės kontrolė tokios

¹⁷⁰ Vilniaus apygardos administracinio teismo 2007 m. lapkričio 8 d. sprendimas administracinėje byloje Nacionalinės vandens, elektros ir šilumos vartotojų gynimo lygos v. Konkurencijos taryba Nr. I-7362-12/07.

¹⁷¹ 2010 m. gruodžio mėn. 30 d. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės valstybinio audito ataskaita „Konkurencijos laisvės apsauga“.

poveikio priemonės įgyvendinimo tvarkos nedetalizavo. Magistrantės nuomone, šis siūlymas diskutuotinas dėl keletos priežasčių. Šiame darbe jau buvo minėta, kad viešojo administravimo subjektų ratas pateikiamas Viešojo administravimo įstatyme. Jeigu tokio poveikio priemonės ir būtų įgyvendintos, manytina tikslingiau jas nagrinėti netrukus įsigaliosiančių Viešojo administravimo įstatymo pataisų kontekste.

Valstybės ar savivaldybės įstaiga ir institucijos kiekvienais metais gauna tikslią pinigų sumą iš valstybės biudžeto¹⁷². Tai reiškia, kad netinkamai paskirstant lėšas, įstaiga ar institucija gali nebeturėti lėšų, būtinų kasdienės veiklos vykdymui. Be to, viešoji įstaiga galės būti viešojo administravimo subjektu, jei jos steigėjas ar dalininkas bus valstybė ar savivaldybė. Remiantis Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymo¹⁷³ 2 str. 1 d. ir 2 d. valstybės ir savivaldybės įmonės priklauso valstybei ar savivaldybei nuosavybės teise ir jai perduotą ir jos įgytą turtą valdo, naudoja bei juo disponuoja patikėjimo teise. Taigi tik asociacijose narystės pagrindu valstybė per savo įstaigas ar institucijas negali dalyvauti jų veikloje. Jei Konkurencijos įstatyme būtų įtvirtinta, kad baudos gali būti skiriamos viešojo administravimo subjektams, tuomet jos būtų padengiamos iš riboto įstaigos ar institucijos biudžeto. Atitinkamai tokia įstaiga ar institucija dėl mažesnio finansavimo negalėtų vykdyti tokios veiklos arba jis pasunkėtų. Kaip tai suderinti su viešuoju interesu? Taigi reikia kelti klausimą, ar svarbiau viešojo administravimo subjekto nubaudimas (pats faktas), ar viešasis interesas, reikalaujantis, jog institucijos ir įstaigos privalo veikti, kad galėtų patenkinti Lietuvos piliečių interesus.

Be to, svarbu būtų nustatyti, kokios būtų baudų skyrimo taisyklės, ar būtų taikomos pagal analogiją Konkurencijos įstatymo 42 str. nuostatos. Taip pat manytina, kad nustatant fiksuotą baudos dydį, galimai atsirastų viešojo administravimo subjekto piktnaudžiavimas. Iš esmės būtų galima paskaičiuoti gautos naudos ir gresiančios baudos dydžius ir tada pasirinkti galimą elgesio variantą.

Atkreiptinas dėmesys, kad baudos, kurios skiriamos už Konkurencijos įstatymo pažeidimus, yra mokamos į valstybės biudžetą (Konkurencijos įstatymo 44 str. 1 d.). Tad ir baudos, paskirtos viešojo administravimo subjektams, būtų mokamos iš valstybės biudžeto į valstybės biudžetą. Kokia tokios sistemos prasmė? Juk baudos paskirti – įbauginti, kad kitą kartą nenusižengtų Konkurencijos įstatymo reikalavimams. Esant aptartai sistemai, toks tikslas neabejotinai nebūtų pasiektas.

¹⁷² Lietuvos Respublikos 2011 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas. Žinios, 2010-12-23, Nr. 151-7712.

¹⁷³ Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymas. Žinios, 1994, Nr. 102-2049. (nauja redakcija Nr. IX-1895, Žinios, 2004, Nr. 4-24.)

Minėta, kad Valstybės kontrolė siūlo įvertinti galimybę Konkurencijos įstatyme numatyti, kad už viešojo administravimo subjekto priimtą teisės aktą ar sprendimą, kuris vėliau pripažįstamas prieštaraujančiu Konkurencijos įstatymo 4 str., baudą skirti viešojo administravimo subjekto ar įmonės vadovui. Šis pasiūlymas, magistrantės nuomone, taip pat diskutuotinas. Pačioje ataskaitoje minima, kad valstybės tarnautojams, kurie turi viešojo administravimo įgaliojimus, trūksta žinių ir supratimo, kokie atvejai laikytini susiję su konkurencija¹⁷⁴. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo (toliau – Valstybės tarnybos įstatymas)¹⁷⁵ 16 str. 1 d. 3 p. ir 45 str. 1 d. 2 p. numato valstybės tarnautojo teisę į mokymus, kurie finansuojami valstybės ar savivaldybės. Taigi manytina, kad valstybė visų pirma pati privalo užtikrinti, kad valstybės tarnautojas turėtų reikiamas žinias, gebėjimus ir kompetenciją. Priešingu atveju valstybė baustų, nors savo pareigų taip pat nebūtų įvykdžiusi. Tai kad nėra valstybės tarnautojai ar įmonės darbuotojai tinkamai paruošti darbui, susijusiam su konkurencijos teise, negalima laikyti vien viešojo administravimo subjekto ar įmonės vadovo kalte. Taigi jei būtų įtvirtintas toks reguliavimas, tai reikštų, kad vadovui kyla pareiga turėti tiek žinių, kiek turi kiekvienas jo pavaldinys, turintis funkciją spręsti klausimus, susijusius su konkurencija. Tad galima kelti klausimą, kam vadovui galėtų būti reikalingi pavaldiniai, jei jis pagal siūlomą reguliavimą ir taip viską privalėtų išmanyti, jei nori išvengti Konkurencijos įstatymo 4 str. pažeidimo ir baudos gavimo. Todėl šiame kontekste teigiamai reikėtų vertinti Valstybės kontrolės siūlymus parengti valstybės tarnautojams gaires, kriterijus, metodiką, kuri leistų nustatyti teisės aktų rengėjams identifikuoti klausimus, susijusius su konkurencija, dėl kurių būtų galima kreiptis į Konkurencijos tarybą atitinkamo teisės akto vertinimo. Žinoma, galima kelti klausimą, ar Konkurencijos taryba turėdama ribotus tiek žmogiškuosius, tiek galbūt specifinių tam tikros ekonominės veiklos srities žinių išteklius, būtų pajėgi susidoroti su šiomis užduotimis. Tad iš esmės problema yra daug platesnio pobūdžio, todėl būtina imtis kompleksinių priemonių viešajam sektoriui tobulinti, t.y. pirmiausiai turėtų būti išspręsti institucijų veiklos finansavimo (svarbus pakankamiems žmogiškiesiems ištekliams užtikrinti), valstybės tarnautojų mokymų klausimai.

Pažymėtina, kad Valstybės kontrolės ataskaitoje pastebima, jog yra teisinio reguliavimo spraga – nėra pareigos derinti žemesnės galios teisės aktų projektų (ministro įsakymų, savivaldybių tarybų sprendimų ir t.t.) su suinteresuotomis institucijomis, įskaitant ir Konkurencijos tarybą¹⁷⁶. Pastebėtina, kad dažniausiai Konkurencijos įstatymo

¹⁷⁴ *Cit. op.* 171, p. 44.

¹⁷⁵ Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas. Žinios, 1999, Nr. 66-2130. (nauja įstatymo redakcija Nr. IX-855, Žinios, 2002, Nr. 45-1708.

¹⁷⁶ *Cit. op.* 171, p. 46.

4 str. pažeidėjais būtent ir konstatuojami ministrai ir savivaldybių tarybos. Ši problema įdomiai sprendžiama Konkurencijos tarybos praktikoje. Konkurencijos taryba savo nutarimuose aiškina, kokių priemonių viešojo administravimo subjektas turėtų imtis, norėdamas išvengti galimų problemų ateityje. Aukščiau ne kartą minėtoje Valstybinės ligonių kasos byloje Konkurencijos taryba siūlo Sveikatos apsaugos ministerijai (!) įvertinti susidariusią situaciją ir imtis priemonių. Siūloma visų pirma „numatyti konkurencingą ir objektyvią ortopedijos techninių priemonių bazinių kainų nustatymo procedūrą“¹⁷⁷. Taigi šiuo savo nutarimu konstatuojamos viešojo administravimo subjekto kontrolės problemos. Suponuojama, jog efektyvi viešojo administravimo subjektų veikla – būtina sąžiningos konkurencijos laisvės užtikrinimui.

Pažymėtina, jog viena problemiškesnių ūkinės veiklos sričių – komunalinių atliekų tvarkymas. 16% (9 iš 55) visų pažeidimų, kurie buvo nustatyti Konkurencijos tarybos, kilę būtent organizuojant šią ūkinę veiklą. Be to, 25% (3 iš 12) vykstančių tyrimų sudaro sudaro būtent iš šios veiklos¹⁷⁸. Manytina, kad toks problemos aktualumas galėjo paskatinti Konkurencijos tarybą leisti sau pateikti papildomus komentarus ir rekomendacijas, pvz. viename nutarime Konkurencijos taryba siūlė savivaldybėms reglamentuojant šią ūkinę veiklą, tiksliau įvardinti komunalinių atliekų tvarkymo veiklą apibūdinimus, ypatingą dėmesį atkreipti ne tai į „<...> koks ūkio subjektas tam tikrą ūkinę veiklą vykdo, bet tai, koku pagrindu ir kokiomis sąlygomis tai yra daroma.“¹⁷⁹

Tokia Konkurencijos tarybos veikla gali būti vertinama dvejopai. Formaliai žiūrint Konkurencijos taryba gali peržengti savo įgaliojimus, kadangi pagal Konkurencijos įstatymą Konkurencijos taryba privalo tirti pažeidimą, jį konstatuoti ir pripažinus jį prieštaraujančiu Konkurencijos įstatymui, teikti siūlymą konkretų sprendimą pakeisti. Magistrantės nuomone, nors tokie Konkurencijos tarybos veiksmai nėra reglamentuoti, tačiau tokia patariamojo-informacinio-šviečiamojo veikla galima siekti išvengti tokių pačių problemų pasikartojimo ateityje. Manytina, kad ypatingai naudinga būtų išleisti problemiškesnias veiklas aptariančias atmintinės pobūdžio knygeles, kuriose aukščiau minėtu Konkurencijos tarybos argumentavimo stiliumi pateikti galimų probleminių situacijų vertinimą.

Pastebėtina, kad dažniausiai Konkurencijos įstatymo 4 str. pažeidimo subjektas – savivaldybė ir jos institucijos (30 pažeidimų iš 55, tai sudaro 55% visų padarytų pažeidimų). Pažymėtina, kad savivaldybių veiklos administracinės priežiūrą vykdo

¹⁷⁷ *Cit. op.* 7.

¹⁷⁸ Nustatytų pažeidimų ir vykstančių tyrimų duomenys pateikiami remiantis Konkurencijos tarybos tinklalapyje pateikiamais duomenimis. www.konkuren.lt. Duomenys pateikiami nuo 1999-2011 kovo mėn. [įmintinai] priimtų nutarimų pagrindu.

¹⁷⁹ *Cit. op.* 103.

Vyriausybės atstovas¹⁸⁰. Jo tikslas – prižiūri, ar savivaldybės laikosi Konstitucijos ir įstatymų, ar vykdo Vyriausybės sprendimus. Analizuojant Konkurencijos tarybos praktiką, pastebėtina, kad Vyriausybės atstovas savo turimais įgaliojimais, t.y. galimybe kreiptis į Konkurencijos taryba dėl savivaldybės ar jos institucijos teisės akto ar sprendimo galimo prieštaravimo Konkurencijos įstatymui, pasinaudota tik 5 kartus (įskaitant ir vieną kreipimąsi, dėl kurio Konkurencijos taryba nutraukė tyrimą). Manytina, kad Vyriausybės atstovo indėlis vykdant savivaldybių administracinę priežiūrą nėra pakankamas, kadangi konstatuotų savivaldybės institucijų atliktų pažeidimų skaičius smarkiai viršija kreipimus skaičių. Valstybės kontrolė 2010 m. rugsėjo 30 d. paskelbė valstybinio audito ataskaitą „Savivaldybių administracinė priežiūra“¹⁸¹. Joje teigiama, kad Vyriausybės atstovų darbas vyksta trūkstant geresnės koordinacijos ir metodinės pagalbos, jog sudėtinga vienam darbuotojui patikrinti vidutiniškai šimtą teisės aktų per 2-4 dienas, kurios skiriamos iki savivaldybės tarybos posėdžio. Antai Lietuvos Respublikos savivaldos įstatymo¹⁸² 3 str. 4 d. numato, jog savivaldybės kontrolierius turi įgaliojimus prižiūrėti, ar teisėtai, efektyviai, ekonomiškai ir rezultatyviai valdomas ir naudojamas savivaldybės turtas bei patikėjimo teise valdomas valstybės turtas, kaip vykdomas savivaldybės biudžetas ir naudojami kiti piniginiai ištekliai. Pažymėtina, kad savivaldybės kontrolierius į Konkurencijos tarybą kreipėsi tik 1 kartą, nors Konkurencijos taryba savo praktikoje konstatavo bent keletą atvejų, kai buvo neefektyviai panaudojami savivaldybės pinigai. Taigi savivaldybių ir jos institucijų veiklos kontrolė nėra optimali, todėl manytina būtent šioje srityje valstybė turi siekti efektyvumo, o baudų skyrimas turėtų būti naudojamas kaip *ultima ratio*.

Apibendrinant skyrių, pastebėtina, kad galimų valstybės antikonkurencinių veiksmų pažeidimų atvejai yra aiškiau numanomi taikant SESV 106 str. 1 d.. Manytina tai lemia objektyvios aplinkybės. Sisteminiis SESV 106 str. ir kitos normos taikymas leidžia valstybei numatyti, jog tik pažeidus konkretų SESV straipsnį, gali kilti ir šios sutarties 106 str. pažeidimo galimybė. Lietuvos atveju Konkurencijos įstatymo 4 str. pažeidimas bus konstatuojamas, jei nors vieno ūkio subjekto galimybė konkuruoti bus pažeista. Nagrinėjant tiek Teismo, tiek Lietuvoje esančių konkurencijos taisykles taikančių institucijų praktiką, pastebėta, jog problemos, kylančios taikant nagrinėjamus straipsnius,

¹⁸⁰ Lietuvos Respublikos savivaldybių administracinės priežiūros įstatymas. Žinios, 1998, Nr. 51-1392. (nauja įstatymo redakcija Nr. IX-2264, Žinios, 2004, Nr. 98-3626)

¹⁸¹ 2010 m. rugsėjo 30 d. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės valstybinio audito ataskaita „Savivaldybių administracinė priežiūra“.

¹⁸² Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas. Žinios, 1994, Nr. 55-1049. (nauja įstatymo redakcija Nr. X-1722, Žinios, 2008, Nr. 113-4290).

nėra visai identiškos, tačiau spęstinų klausimų pobūdis, pvz. nagrinėjant „interesų konflikto“ pažeidimo atvejus, gali būti laikomas panašiu.

4. Išimties taikymo samprata ir taikymo sąlygos

Šiame darbe jau buvo minėta, kad tiek SESV 106 str. 2 d., tiek Konkurencijos įstatymo 2 d. numato išimties taikymo galimybę. Vadinasi, šių teisės aktų rengėjai pripažino galimybę, jog numatytais atvejais antikoncepcinėms valstybės taikomoms priemonėms galima taikyti išimtis nors ir atsirado ar susidarė prielaidos atsirasti konkurencijos sąlygų skirtumams. Taigi šioje dalyje bus analizuojama išimties taikymo samprata, jos taikymo problematika ir galiausiai pateikiami siūlymai Lietuvos įstatymų leidėjui dėl išimčių reglamentavimo.

4.1. Išimties samprata

Tiek SESV 106 str., 2 d. tiek Konkurencijos įstatymo 4 str. 2 d. numato valstybės taikomų antikoncepcinių priemonių draudimo išimtis. SESV 106 str. 2 d. yra ganėtinai sudėtinga nuostata, kadangi joje iš pradžių teigiama, jog įmonėms, kurioms patikėta teikti bendros ekonominės svarbos paslaugas, arba pajamų gaunančioms monopolinėms įmonėms, Sutartyse nustatytos taisyklės, ypač konkurencijos taisyklės, yra taikomos, jei jų taikymas nei teisiškai, nei faktiškai netrukdo atlikti joms patiktų specialių uždavinių. Tačiau reikalaujama, kad prekybos plėtojimui nebūtų daroma tokio poveikio, kuris prieštarautų Sąjungos interesams.

Konkurencijos įstatymo 4 str. 2 d. pateikiama tik blanketinė nuoroda, jog konkurencijos sąlygų skirtumai pateisinami, jei jų neįmanoma išvengti vykdant Lietuvos Respublikos įstatymų reikalavimus. Įstatymo leidėjas nepateikia jokių kriterijų, kas laikytina įstatymu, ar galima aiškinti šią sąvoką plečiamai ir svarbiausia, ar įstatymo leidėjo diskrecija yra ir ar gali būti ribojama.

SESV 106 str. 1 d. yra susijusi tik su išimtinių ir specialių teisių teikimu, todėl manytina, kad tai leido Sutarties rengėjams pasirinkti kazuistinį šio teisės akto 106 str. 2 d. reglamentavimą. Kadangi Konkurencijos įstatymo 4 str. pažeidimo konstatavimas nėra siejamas tik su išimtinės ar specialios teisės suteikimu, todėl galima manyti, kad šio straipsnio taikymo apimtis yra kiek platesnė. Todėl įstatymų leidėjas išimties nereglementavo kazuistiškai, o manytina siekdamas platesnių jos taikymo galimybių, apsiriboję tik blanketine nuoroda. Visgi šių abiejų normų tikslas – susiaurinti nuostatų, susijusių su atitinkamo valstybės elgesio draudimu, taikymą. Be to, Vilniaus apygardos administracinis teismas yra pasisakęs, jog SESV 106 str. 2 d. nuostatos iš esmės atitinka Konkurencijos įstatymo 4 str. 2 d. nuostatas tuo požiūriu, jog abi numato galimybę esant

objektyvioms aplinkybėms suteikti išimtinės teises¹⁸³. Vis dėlto manytina, kad šios nuostatos turi ir keletą skirtumų, kuriuos būtina išnagrinėti.

Visų pirma, Konkurencijos įstatymo 4 str. 2 d. formaliai įtvirtina tik vieną kriterijų – teisės akto formos reikalavimas (įstatymas), o SESV 106 str. 2 d. – turinio reikalavimai, kuriuos reikia atitikti norint taikyti išimtį. Konstruktas – bendros ekonominės svarbos paslaugos, vartojamas SESV 106 str. 2 d., – sutarties kūrėjų „kūriny“ – nei vienoje valstybėje narėje šis terminas iki tol nebuvo žinomas¹⁸⁴. Pastbėtina, jog „paslaugų“ sąvoka neturėtų būti siejama vien tik su laisvu asmenų, paslaugų, kapitalo judėjimo kontekstu, o turėtų apimti ir tai, ko pastarosios neapima. Kadangi sąvokos sutarties kūrėjai nepateikė, šio klausimo reglamentavimas buvo paliktas pačių valstybių narių diskrecijai, tačiau taikymas ribojamas reikalaujant, kad ši išimtis būtų taikoma tik esant viešajam interesui¹⁸⁵. Kadangi viešojo intereso sąvoka nėra apibrėžta, vadinasi, kiekviena valstybė narė atsižvelgdama į savo teises, istorines ar kitas tradicijas, viešojo intereso turinį gali aiškinti skirtingai ir atsižvelgiant į konkrečios bylos, konkrečias faktines aplinkybes¹⁸⁶. Tačiau būtina atkreipti dėmesį, kad valstybė narė neturi reglamentuoti ar aiškinti bendros ekonominės svarbos paslaugų sampratos, jei ji neturi atitinkamoje srityje kompetencijos. Komisijos komunikate išskiriamos sritys, kurių atžvilgiu yra priimti antrinės teisės aktai (telekomunikacijos, elektra, dujos, transportas, pašto paslaugos), ir kurie priklauso bendrajai ES kompetencijai (viešieji pirkimai, aplinkos, vartotojų apsauga ir kt.)¹⁸⁷.

Atkreiptinas dėmesys, kad SESV 106 str. 2 d. dėl ES institucijų praktikos šis straipsnis konkurencijos taisyklių netaikymo link pažengė labiau nei tai suponuoja pats straipsnis. Komisija 106 str. 3 d. pagrindu leisdama sprendimus ir direktyvas buvo vienintelis subjektas (lyginant turimas galias su Europos Taryba ir Europos Parlamentu), sprendžiantis klausimus dėl bendros ekonominės svarbos paslaugų reglamentavimo ES lygiu. Amsterdamo sutartimi ši situacija pasikeitė įtraukus 14 str. (ex-16) str., kuriuo bendros ekonominės svarbos paslaugos pripažįstamos Sąjungos bendrąja vertybe. Tokiu būdu buvo suteikti įgaliojimai ir Europos Parlamentui bei Europos Tarybai reglamentuoti

¹⁸³ *Cit. op.* 10.

¹⁸⁴ *Cit. op.* 24, p. 231.

¹⁸⁵ *Cit. op.* 87, p. 625.

¹⁸⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. rugsėjo 18 d. nutartis, priimta civilinėje byloje G. P. v. Lietuvos ir Italijos UAB „Lavestina“, bylos Nr. 3K-3-486/2006; 2006 m. rugsėjo 6 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB „Autrona“ su UAB „If draudimas“, bylos Nr. 3K-3-455/2006.

¹⁸⁷ 2007 m. lapkričio 20 d. Komisijos komunikatas Europos parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui prie komunikato „Bendroji rinka XXI a. Europai“ pridodamas dokumentas Bendrus interesus tenkinančios paslaugos, įskaitant bendrus interesus tenkinančias socialines paslaugas. Naujas Europos išpareigojimas. KOM(2007) 725 galutinis.

tai, kas iš esmės buvo skirta valstybių narių naudai. Be to, Komisija išleido komunikatą¹⁸⁸, kuriame išskyrė bendro ekonominio ir bendro intereso paslaugų kategorijas, nurodydama, kad pastarųjų atžvilgiu valstybė narė turi kompetenciją reguliuoti šiuos klausimus savo nuožiūra, kadangi konkurencijos taisyklės joms nėra taikomos. Šis Komisijos skirstymas buvo įtvirtintas prijungtame prie Europos Sąjungos sutarties ir SESV suvestinės redakcijos 26 protokole. Doktrinoje keliama pagrįsta abejonė dėl tokių Komisijos veiksmų, nes susidaro situacija, kai veikla, kuri yra ekonominio pobūdžio, bet pripažįstama esanti bendro intereso, nebelaikoma konkurencijos taisyklių taikymo objektu¹⁸⁹. Vadinasi, ekonominės veiklos kriterijus, kaip pagrindinis ūkio subjektą identifikuojantis požymis, 106 str. 2 d. kontekste nebetenka savo svarbos. Pastebėtina, kad Teismas remdamasis solidarumo¹⁹⁰ principu tam tikras ūkinės veiklos sritis taip pat eliminavo iš konkurencijos taisykių taikymo. Taigi galima pastebėti, jog keičiant SESV 106 str 2 d. turinį, keičiasi ir jo reikšmė. Dabartinėje sistemoje jis labiau suprantamas ne kaip išimtis, siekiant netaikyti konkurencijos taisykių, o kaip galimybė valstybei narei turėti efektyvų viešųjų paslaugų teikimo užtikrinimo garantą modernioje ES ekonomikoje¹⁹¹.

Bendros ekonominės svarbos paslaugas sunku apibrėžti, kadangi neįmanoma nuspėti, ar tai, kas vieną dieną laikytina atitinkant bendro ekonominio intereso paslaugos sampratą, tokia samprata išliks ir kitą dieną¹⁹².¹⁹³ Tačiau Komisija pateikė sąrašą paslaugų, vadinamų universaliomis paslaugomis, kurios „<...> privalo būti prieinamos tam tikros kokybės visiems vartotojams visoje šalies narės teritorijoje, nepriklausomai nuo geografinės padėties <...> ir prieinamos kainos“¹⁹⁴. Poreikį detalizuoti bendro ekonominio intereso paslaugas buvo skatinamas liberalizacijos proceso, dėl kurio žmonės galėjo netekti kai kurių paslaugų, jei jas vykdyti nebūtų ekonomiškai naudinga. Todėl Komisija buvo paskatinta priimti minėtą apibrėžimą, kuris būtų tinkamas kiekvienai ES

¹⁸⁸ Komisijos pranešimas dėl bendro intereso paslaugų Europoje 2001/C 17/04.

¹⁸⁹ *Cit. op.* 87, p. 627.

¹⁹⁰ Europos Teisingumo Teismo 2002 m. sausio 22 d. sprendimas byloje C-218/00, *Cisal di Battistello Venanzio & C. Sas v Istituto nazionale per l'assicurazione contro gli infortuni sul lavoro (INAIL)* [2002] ECR I-691.

¹⁹¹ SIERRA, J. L. *Exclusive rights and State monopolies*. Oxford, 1999, p. 45.

¹⁹² *Cit. op.* 13, p. 239.

¹⁹³ Šiame kontekste galima paminėti, jog Komisija paskelbė, kad imasi bendro ekonominio intereso paslaugų reformos. Bus siekiama taikyti tokį reguliavimą, kuris geriausiai atitinka specifinę bendro ekonominio pobūdžio paslaugą. Taip pat išskelti tikslai, jog tokių paslaugų reguliavimas turi būti aiškus ir proporcingas. (žr. 2011 m. kovo 23 d. Communication from the Commission to the European parliament, the Council, the European economic and social committee and the Committee of the regions. Reform of the EU state aid rules on services of general economic interest. [interaktyvus] Prieiga per internetą <http://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/sgei_communication_en.pdf> [žiūrėta 2011 m. kovo 29 d.]

¹⁹⁴ Europos Komisijos Žalioji knyga „Services of general economic interest“ COM(2003) 270, 2003.

valstybei narei. Tokiu būdu atitinkamos veiklos sritys buvo atribotos nuo konkurencijos taisyklių taikymo. Antai Lietuvoje universaliųjų paslaugų sąvoka vartojama Lietuvos Respublikos pašto įstatymo¹⁹⁵ 2 str. 24 d., Telekomunikacijų įstatymo 3 str. 46 d., Elektroninių ryšių įstatymo¹⁹⁶ 3 str. 63 d. Taigi matyti, kaip SESV 106 str. 2 d. tiesiogiai įtakojo Lietuvos įstatymų leidybą.

Minėta, kad Konkurencijos įstatymo 4 str. 2 d. numato vienintelį išimties taikymo pagrindą: jei skirtingų konkurencijos sąlygų neįmanoma išvengti vykdant įstatymus. Formaliai žiūrint toks reguliavimas neturėtų sukelti didelių problemų taikant šią į blanketinę nuostatą. Iš esmės subjektui, norinčiam pasiremti šia nuostata, tereikėtų surasti įstatymą, kuris „leidžia“ konkurencijos sąlygų skirtumus. Deja, Konkurencijos tarybos praktika rodo, kad ši sritis taikant Konkurencijos įstatymą yra bene problemiškesnė ir reikalaujanti ypatingo dėmesio.

Teisės teorijoje įstatymas apibrėžiamas kaip „<...> specialia tvarka išleisti pirminiai teisės aktai, kurie turi aukščiausią juridinę galią, formuluoja bendrąsias teisės normas, skirtas svarbiausiems žmonių santykiams reguliuoti. Tai lemia jų išskirtinumą teisės aktų sistemoje“¹⁹⁷. Seimas – vienintelė institucija, galinti priimti įstatymus. Pažymėtina, kad pagal Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymo¹⁹⁸ 8 str. 1 d. Lietuvos Respublikos tarptautines sutartis ratifikuoja Seimas įstatymu. Konkurencijos taryba įstatymo apibrėžimą taip pat supranta griežtai, t.y. šios sąvokos negali apimti žemesnės galios teisės aktai, kaip antai, nuostatai, taisyklės¹⁹⁹ ir kitų institucijų priimti aktai, kurie neatitinka aukščiau minėtos „įstatymo“ sąvokos.

Šiame kontekste galima kelti klausimą, ar „įstatymo“ sąvoka apima ir įstatymo galią turinčius aktus. Konstitucinio teismo įstatymo 72 str. 2 d. numato, jog Konstitucinio teismo nutarimai turi įstatymo galią ir yra privalomi visoms valdžios institucijoms, teismams, visoms įmonėms, įstaigoms bei organizacijoms, pareigūnams ir piliečiams. Konkurencijos tarybos praktikoje nebuvo keliamas klausimas dėl įstatymo galią turinčių aktų naudojimo kaip išimties Konkurencijos įstatymo 4 str. 2 d. prasme. Pažymėtina, kad Konstitucinis teismas savo nutarimais naujų normų „nekuria“, t.y. jis neturi pozityvios teisėkūros galių, o jas tik aiškina. Viena jo funkcija – negatyvi teisėkūra, t.y. konstatuoti, kad reguliavimas neatitinka Konstitucijos, kas teisiniu požiūriu reiškia, jog tokio teisės

¹⁹⁵ Lietuvos Respublikos pašto įstatymas. Žinios, 1999, Nr. 36-1070 (nauja redakcija Nr. IX-2118, Žinios, 2004, Nr. 60-2125)

¹⁹⁶ Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas (su pakeitimais). Žinios, 2004, Nr. 69-2382.

¹⁹⁷ VAIŠVILA, A. Teisės teorija: vadovėlis. Antras, pataisytas ir papildytas leidimas. Justitia. 2004. p. 313.

¹⁹⁸ Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymas (su pakeitimais). Žinios, 1999, Nr. 60-1948.

¹⁹⁹ 2005 m. birželio 30 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-10 dėl valstybinės gyvulių veislininkystės priežiūros tarnybos prie žemės ūkio ministerijos veislininkystės subsidijuojamų priemonių komisijos veiksmų atitikties Lietuvos respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio 2 dalies nuostatomis.

akto normų nebegalima taikyti. Tad vadovaujantis šiuo požiūriu, manytina, kad Konkurencijos įstatymo 4 str. 2 d. neapima įstatymo galią turinčių teisės aktų, todėl ši dalis neturėtų būti aiškinama plečiamai.

Su teisės akto formos klausimu susijusi ir vidaus sandorių (angl. *in-house*) pripažinimo problema Konkurencijos tarybos praktikoje. Teismas Teckal byloje²⁰⁰ aiškindamas ES direktyvas konstatavo du kumuliatyvius kriterijus, kuriais remiantis perkančioji organizacija gali netaikyti viešąjį pirkimą reguliuojančių procedūrų, jei, pirma, perkančioji organizacija kontroliuoja kitą sandorio šalį panašiai kaip savo pačios tarnybas, struktūrinės dalis, vienetus ar padalinius, antra, kita sandorio šalis didžiąją savo veiklos dalį vykdo kartu su šia perkančiąja organizacija ar perkančiosiomis organizacijomis, kuri (kurios) ją valdo perkančiosios (perkančiųjų) organizacijų naudai.

Vidaus sandorio doktrina buvo įteisinta²⁰¹ tik 2010 m. Konkurencijos tarybos praktikoje jau iki šios datos buvo problemų dėl šios doktrinos (ne)taikymo. Viešojo administravimo subjektai prašydavo taikyti Teismo suformuluotus kriterijus ir netirti jų veiksmų Konkurencijos įstatymo 4 str. atžvilgiu. Pažymėtina, kad Konkurencijos taryba vien vadovaudamasi formaliuoju kriterijumi – vidaus sandoriai neįteisinti įstatymuose, todėl Konkurencijos įstatymą pažeidžiantiems viešojo administravimo subjekto veiksmams ši išimtis negali būti taikoma. Administracinės kompetencijos teismai tokią Konkurencijos tarybos poziciją palaikė, tačiau bendrosios kompetencijos²⁰² – ne. Pažymėtina, kad Konkurencijos taryba atmetė šalies argumentus, kuriuose buvo teigiama, jog Lietuvos Aukščiausiasis teismas pripažįsta vidaus sandorius, todėl analogiškai toks pripažinimas turėtų būti taikomas ir administracinių teismų praktikoje. Konkurencijos taryba remdamasi tuo kad teismai turi skirtingas kompetencijas, nepripažino vidaus sandorių. Magistrantės nuomone, atsižvelgiant į tą faktą, kad tiek bendrosios, tiek administracinės kompetencijos teismai sudaro vieną sistemą²⁰³, todėl tie patys klausimai neturėtų būti aiškinami skirtingai, nes tokiu būdu būtų pažeidžiamas teisinis aiškumas, apibrėžtumas ir sutarties šalių interesai.

²⁰⁰ Europos Teisingumo Teismo 1999 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje C-107/98, Teckal Srl v Comune di Viano and Azienda Gas-Acqua Consorziale (AGAC) di Reggio Emilia Case. ECR [1999] I-8121.

²⁰¹ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 2, 6, 7, 8, 10, 13, 15, 18, 22, 23, 24, 31, 32, 39, 41, 54, 58, 78, 85, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97 straipsnių, V skyriaus pavadinimo ir priedo pakeitimo ir papildymo, įstatymo papildymo 21¹, 94¹, 95¹, 95² straipsniais ir 98, 99, 100 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymas, Žinios, 2010-03-02, Nr. 25-1174.

²⁰² 2009 m. liepos 9 d. Lietuvos Aukščiausiasis teismas savo viešųjų pirkimų reglamentavimo ir praktikos apžvalgoje pripažino vidaus sandorių doktriną. Tiesa detalesnių argumentų, kuriais pagrįstą tokią savo poziciją, nepateikė.

²⁰³ Lietuvos Respublikos teismų įstatymas Žinios, 1994, Nr. 46-851 (nauja redakcija Nr. IX-732, Žinios, 2002, Nr. 17-649)

Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos teisės doktrinoje D. Soloveičikas²⁰⁴ dar iki vidaus sandorių įtvirtinimo pozityviojoje teisėje teigė, jog remiantis Konstitucijos papildymu konstituciniu aktu „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“²⁰⁵ ES teisės normos – sudedamoji Lietuvos teisinės sistemos dalis. Teismo sprendimai yra neatsiejama ES kaip *sui generis* teisės sistemos dalis. Be to, valstybių narių institucijos, įskaitant ir teismus, įgyvendindamos lojalaus bendradarbiavimo principą privalo vadovautis Teismo suformuluotais sprendimais.

Atkreiptinas dėmesys, jog Lietuvos teismų praktikoje teigiama, jog „<...> viešųjų pirkimų teisinis reglamentavimas susijęs su viešojo intereso apsauga, todėl šio specialaus įstatymo normų reikalavimai yra imperatyvaus pobūdžio <...>“²⁰⁶. Iš to išplaukia, kad turėtų būti remiamasi reikalavimu – visa, kas nėra leidžiama, yra uždrausta. Tačiau tokia išvada ne visai būtų teisinga. Viešųjų pirkimų sutarties sudarymas laikytinas ne viešosios valdžios administracinių įgaliojimų įgyvendinimo, o dviejų dispozityvumo principu besiremiančių subjektų valios suderinimo rezultatu, todėl šios sutarties prigimtis – civilinė²⁰⁷.

Taigi, magistrantės nuomone, netgi atsižvelgiant į viešuosius pirkimus reglamentuojančių normų imperatyvų pobūdį, negalima paneigti, kad sutartis yra civilinio pobūdžio, todėl turėtų būti vadovaujamosi principu „kas nėra uždrausta, tas yra leidžiama“. Iš to išplaukia, kad šalys vadovaudamosios dispozityvumo principu, turėjo teisę sudaryti sutartį. D. Soloveičikas kildina tokios sutarties sudarymo galimybę kaip netiesiogiai išplaukiančią iš pačio viešojo pirkimo apibrėžimo²⁰⁸, kuris įtvirtintas Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo²⁰⁹ 2 str. 31 d. Pastebėtina, kad pirkimo sutartys yra reglamentuojamos pozityviojoje teisėje, tačiau „vidaus“ sandorių sudarymo atveju kyla tokių sutarčių vertinimo klausimas. Taigi manytina, kad Konkurencijos tarybos nuomonė kvestionuotina tuo aspektu, kad savo argumentus grindė tik formalistiniu Konkurencijos

²⁰⁴ SOLOVEIČIKAS, D. Vidaus pirkimai kaip viešojo pirkimo sutarties išimtis. *Teisė*. 2009 (71), p. 63-66.

²⁰⁵ 2004 m. liepos 13 d. Nr. IX-2343 Konstitucijos papildymo konstituciniu aktu „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ ir Lietuvos Respublikos konstitucijos 150 straipsnio papildymo. *Žinios*, 2004, Nr. 111-4123.

²⁰⁶ Lietuvos apeliacinio teismo 2005 m. spalio 17 d. civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis civilinėje byloje UAB „Rubikon apskaitos sistemos“ v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija, UAB „YIT Technika“, UAB „Valymo sistemos“ ir UAB „Auksinis varnas“ Nr. 2-336/2005. Minėta nuostata pateikiama ir kitose Lietuvos teismų priimtuose sprendimuose ir nutartyse.

²⁰⁷ Komisijos aiškinimasis komunikatas dėl Bendrijos teisės, taikomos sudarant sutartis, kurioms netaikomos arba tik iš dalies taikomos viešųjų pirkimų direktyvos, 2006, C 179, 02.

²⁰⁸ Viešasis paslaugų pirkimas – viešasis pirkimas, kurio dalykas yra viešųjų pirkimų įstatymo 2 priedėlio A paslaugų sąrašė ir B paslaugų sąrašė išvardytos paslaugos, taip pat pirkimas, kurio dalykas yra prekės ir šio įstatymo 2 priedėlyje išvardytos paslaugos, jeigu paslaugų kaina viršija prekių kainą, ar pirkimas, kurio dalykas yra šio įstatymo 2 priedėlyje išvardytos paslaugos ir 1 priedėlyje išvardyti darbai, jeigu šie darbai tik papildo perkamas paslaugas. Pirkimo tikslas – sudaryti viešojo pirkimo–pardavimo sutartį.

²⁰⁹ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Žinios*, 1996, Nr. 84-2000. (nauja įstatymo redakcija Nr. X-471, *Žinios*, 2006, Nr. 4-102)

įstatymo 4 str. 2 d. interpretavimu. Todėl kiek keistai atrodo, kai Konkurencijos taryba, nepripažįstanti „vidaus“ sandorių, viename savo nutarimų bandė nagrinėti, ar konkrečioje byloje „vidaus“ sandorio sąlygos būtų įvykdytos²¹⁰.

4.2. Išimties taikymo sąlygos

Atidžiau nagrinėjant Konkurencijos tarybos praktiką, galima daryti išvadą, kad ji nėra linkusi pripažinti ir tokių išimčių, kurios atitinka Konkurencijos įstatymo keliamą formalų reikalavimą – išimtis turi būti reglamentuota įstatyme. Konkurencijos įstatyme nėra reglamentuojama, kaip kitame įstatyme numatyta išimtis turėtų būti taikoma. Pastebėtina, kad Konkurencijos taryba ypatingai atidžiai nagrinėja bylas, susijusias su viešaisiais pirkimais. Antai nagrinėjant Vilniaus miesto savivaldybės veiksmus²¹¹ sudarant sutartį neskelbiamų derybų su UAB „Rubicon eventus“ buvo nagrinėjamas sutarties sudarymo procesas. Nustatyta, kad perkančioji organizacija dirbtinai riboja konkurenciją nustatydamas tokius reikalavimus, kurie nebuvo objektyvūs ir nebuvo būtini perkančiosios organizacijos poreikiams tenkinti. Taip pat nustatyta procedūrinių pažeidimų – sutartis buvo pasirašyta, kai UAB „Rubicon eventus“ buvo paskelbtas neskelbiamų derybų laimėtoju.

Pažymėtina, kad Konkurencijos tarybos praktikoje dėl išimties taikymo yra dar vienas įdomus, bet diskutuotinas nutarimas²¹². Konkurencijos taryba konstatavo, jog Kauno miesto savivaldybės sprendimas, kuriuo suteikiamos išimtinės teisės teikti komunalinių atliekų tvarkymo paslaugas savo kontroliuojamai įmonei, pažeidžia Konkurencijos įstatymo 4 str. Nors Konkurencijos taryba konstatavo, jog toks Kauno miesto savivaldybės elgesys gali būti pateisinamas įstatymo vykdymu, tačiau „<...> įstatymo nuostatų vykdymas nesąlygoja būtinybės nagrinėjamoje rinkoje suteikti išimtinės teises ar nustatyti skirtingas konkurencijos sąlygas“. Taigi matyti, kad Konkurencijos taryba atsisako taikyti įstatymą, kuris galėtų būti pagrindas išimties taikymui. Konkurencijos taryba taip pat teigė, kad tokiu savo elgesiu Kauno miesto savivaldybė sukūrė konkurencijos sąlygų skirtumus. Išimties taikymo paskirtis – ne panaikinti konkurencijos sąlygų skirtumus, o pašalinti viešojo administravimo subjektų atsakomybę. Todėl Konkurencijos tarybos argumentai dėl to, kad Kauno miesto

²¹⁰ 2007 m. balandžio 26 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-8 dėl Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2004 m. spalio 13 d. sprendimo Nr. 1-537 „Dėl Vilniaus miesto savivaldybės bendrojo plano iki 2015 metų rengimo“ ir kitų Vilniaus miesto savivaldybės priimtų teisės aktų, susijusių su pavedimu rengti Vilniaus miesto bendrąjį planą savivaldybės įmonei „Vilniaus planas“, atitikimo Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.

²¹¹ *Cit. op.* 88.

²¹² *Cit. op.* 39.

savivaldybė savo veiksmais sukėlė konkurencijos sąlygų skirtumus yra niekiniai, kadangi yra įstatymas, šalinantis Kauno miesto savivaldybės veiksmų vertinimą.

Be to, Konkurencijos taryba pasilieka teisę įvertinti²¹³, ar galėjo atsirasti konkurencijos sąlygų skirtumų net ir tenkinant „vidaus“ sandorio reikalavimus. Tačiau nagrinėdama atvejį, kuris nėra susijęs su „vidaus“ sandorio taikymu, Konkurencijos taryba savo nutarimu²¹⁴ nutraukė tyrimą dėl to, kad buvo pritaikyta įstatyme esanti išimtis, o galimų konkurencijos sąlygų skirtumų net netyrė, nors manytina, kad jų galėjo būti. Vertinant tokią Konkurencijos tarybos praktiką galima pagrįstai kelti klausimą, ar Konkurencijos taryba stengdamasi apsaugoti sąžiningos konkurencijos laisvę, nepagrįstai neišplečia savo įgaliojimų, kurie nenumatyti Konkurencijos įstatyme, kaip antai, vertinti konkurencijos sąlygų galimus skirtumus, net jei yra galimybė taikyti išimtį. Magistrantės nuomone, tokiu savo elgesiu Konkurencijos taryba nepagrįstai susiaurina Konkurencijos įstatymo 4 str. 2 d. taikymo apimtį, kadangi Konkurencijos taryba neturi teisės atsisakyti taikyti išimtį, kai ji galima. Priešingai, Konkurencijos taryba turi pareigą kontroliuoti kaip šio įstatymo laikosi viešojo administravimo ir ūkio subjektai, bet tai nereiškia, kad ji pati gali nesilaikyti šio įstatymo nors mažiausia jo apimtimi.

Akivaizdu, kad Konkurencijos taryba siekia kuo griežčiau reguliuoti santykius viešųjų pirkimų srityje, ypatingai vidaus sandorio ir neskelbiamų derybų klausimu. Manytina, kad problemų kelia patys įstatymai, kuriuose numatytos galimos išimtys bei kurių nuostatų taikymo galima išvengti.

Lietuvos Respublikos Prezidentė pasiūlė Viešųjų pirkimų įstatymo pataisas, susijusias būtent su šių problemų sprendimu, dėl kurių Ūkio ministerija pateikė aiškinamąjį raštą²¹⁵. Siūloma įtvirtinti pareigą, subjektams, norintiems pasinaudoti vidaus sandorio išimtimi ar organizuoti neskelbiamas derybas, kreiptis į Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų tarnybą prie Ūkio ministerijos ir gauti kiekvienu atveju sutikimą. Be to, vidaus sandorį bus galima sudaryti tik nesant rinkoje daugiau subjektų, galinčių tiekti pageidaujamas paslaugas ar prekes. Pastebėtina, kad siūloma koncepcija iš esmės atitinka Konkurencijos tarybos praktiką²¹⁶ šiuo klausimu. Galima manyti, jei būtų priimtos šios pataisos, tai iš esmės reikštų, jog atsisakoma vidaus sandorių doktrinos. Juk tam, kad būtų

²¹³ 2011 m. sausio 20 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-1 dėl Vilniaus miesto savivaldybės sprendimų, pavedant UAB „Avarija“ teikti privalomąsias paslaugas, atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.

²¹⁴ 2009 m. liepos 9 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 1S-117 dėl atsisakymo pradėti tyrimą dėl VŠĮ „Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo reikalavimams.

²¹⁵ Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 7, 8, 10 straipsnių pakeitimo, 56 straipsnio papildymo ir įstatymo papildymo 8¹ ir 8² straipsniais įstatymo projekto ir Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 171³, 247⁷ ir 259¹ straipsnių pakeitimo įstatymo projekto

²¹⁶ *Cit. op.* 213.

galima naudotis vidaus sandorio doktrina nėra būtina, kad būtų tik vienas ūkio subjektas, galintis patenkinti reikiamus poreikius. Jos esmė ta, kad subjektas gali sudaryti sandorį su pačiu savimi, t.y. pinigai paliekami toje pačioje „kišenėje“, iš kurios jie ir paimti, todėl poveikio rinkai neturėtų būti, nes pinigai neatiteko subjektui, su kuriuo konkuruojama toje pačioje rinkoje. Tačiau kita vertus, praktikoje tiek vidaus sandoriu, tiek neskelbiamomis derybomis, kaip pagrindu netaikyti Viešųjų pirkimų įstatymo, piktnaudžiaujama. Vis dėlto manytina, kad siekis sumažinti korupcijos prielaidas viešuosiuose pirkimuose – vertintinas teigiamai. Jei subjektai negali teisėtu būdu pasinaudoti įstatymų jiems teikiamomis galimybėmis, vadinasi, reikia griežtinti patį reguliavimą ir visą tokių subjektų priežiūros ir kontrolės sistemą. Taigi iš esmės manytina, jog sugriežtinus reglamentavimą viešųjų pirkimų srityje, Konkurencijos įstatymo 4 str. taikymo praktika būtų mažiau kvestionuotina. Tad akivaizdu, kad galimybė tinkamai taikyti išimtį priklauso nuo to, kokios kokybės yra įstatymai, numatantys tokias išimtis.

Pažymėtina, kad Konkurencijos taryba vidaus sandorių nepripažino ne tik dėl to, jog jis nebuvo reglamentuojamas įstatymuose, bet ir todėl, kad vidaus pirkimo sudarymo procesas neatitiko Konkurencijos tarybos suformuluotų iš sąžiningos konkurencijos laisvės kylančių viešojo administravimo subjektui keliamų pareigų vykdymo. Konkurencijos taryba nuosekliai savo praktikoje dėsto reikalavimus, kuriuos įvykdęs viešojo administravimo subjektas būtų laikomas tinkamai apsaugojęs sąžiningos konkurencijos laisvę. Tiek esant, tiek nesant tam tikrų santykių reglamentavimo, viešojo administravimo subjektui kyla pareiga apsaugoti sąžiningos konkurencijos laisvę ir nediskriminuoti. Be to, Konkurencijos taryba aiškindama Konkurencijos įstatymo 4 str. 1 d. paskirtį teigė, jog iš sąžiningos konkurencijos laisvės kyla pareiga užtikrinti proceso aiškumą, skaidrumą, nešališkumą²¹⁷.

Ypatingas dėmesys skiriamas skaidrumo reikalavimui. Konkurencijos taryba teigia, jog kai rinkoje dalyvauja daug subjektų, reguliavimas neišvengiamas, tada būtina taikyti skaidrumo reikalavimus. Šiame kontekste skaidrumo principas viešuosiuose pirkimuose visų pirma suprantamas kaip perkančiosios organizacijos pareiga užtikrinti, jog procesas, susijęs su viešojo pirkimo procedūra, būtų viešas²¹⁸, jog būtų suteikta galimybė žinoti, kokios yra pirkimo sąlygos ir reikalavimai. Todėl manytina, jog taikant išimtį iš viešųjų pirkimų reguliavimo, t.y. sudarant „vidaus“ sandorį, turi būti nustatytos aiškus, nedviprasmiškas reguliavimas. Tik jei šie reikalavimai yra įvykdyti, sprendimas ar teisės

²¹⁷ 2009 m. kovo 19 d. Nr. 2S-7 dėl Trakų rajono savivaldybės tarybos sprendimų, pavedančių UAB „Trakų paslaugos“ vykdyti viešųjų teritorijų tvarkymo darbus, atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.

²¹⁸ SOLOVEIČIKAS, D. Viešųjų pirkimų principai: jų taikymas remiantis Europos Teisingumo Teismo ir Lietuvos teismų praktika. *Justitia*. 2008. Nr. 3 (69) p. 37.

aktas, kuris buvo priimtas, gali būti laikomas teisėtu²¹⁹. Viešojo administravimo subjektui kyla didesnio rūpestingumo reikalavimas²²⁰, todėl Konkurencijos tarybos praktika šiuo klausimu yra pagrįsta.

4.3. Įstatymui, taikytini kriterijai

SESV 106 str. 1 d. bei Konkurencijos įstatymo 4 str. pripažįstama, jog valstybė gali kištis į ekonominius santykius, tačiau ši teisė nėra absoliuti. SESV 106 str. 2 d. pateikiamos gairės, kuriomis remiantis Komisija ir Teismas gali vertinti, ar valstybės taikytos priemonės gali būti pateisintos SESV 106 str. 2 d. atžvilgiu. Pažymėtina, kad išimtis nėra taikoma automatiškai vien tik nustačius, kad suteikta išimtinė teise įmonei pavesta teikti bendros ekonominės svarbos paslaugas. ES institucijų praktikoje formuluojami kriterijai, kuriais remiantis atliekama tokių valstybės veiksmų analizė. Tačiau Konkurencijos įstatymo 4 str. 2 d. nepateikia ši straipsnį taikančioms institucijoms jokių jo taikymo gairių. Dar svarbiau, kad įstatymo leidėjas nei pačiame Konkurencijos įstatyme, nei kituose teisės aktuose nepateikia, kada ir kokia apimtimi valstybė gali reguliuoti ekonominius santykius. Taigi šiame kontekste remiantis SESV 106 str. bei Konkurencijos įstatymo 4 str. taikymo patirtimi bus siūlomi kriterijai, į kuriuos įstatymų leidėjas galėtų atsižvelgti, siekdamas kuo mažesnių konkurenciją varžančių padarinių.

Ūkinė veikla gali būti reguliuojama, jei tai būtina dėl objektyviai pateisinamų priežasčių²²¹. Teismo nagrinėtoje Corbeau byloje buvo teigiama, kad teisių suteikimas pateisinamas, jei jos būtinos²²² pavestų paslaugų vykdymui. Tačiau Albany International byloje Teismas buvo dar griežtesnis teigdamas, jog tokios teisės gali būti suteikiamos tik tuo atveju, jei be jų nebūtų įmanoma²²³ įvykdyti paskirtų paslaugų. Taigi valstybės elgesys gali būti objektyviai pateisinamas, jei bus įrodyta, jog tarp išimtinių ar specialių

²¹⁹ *Cit. op.* 103.

²²⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. vasario 11 d. sprendimas administracinėje byloje VĮ Vilniaus universiteto ligoninės Santariškių klinikų Centro filialas v. Valstybinės medicininio audito inspekcija prie Sveikatos apsaugos ministerijos Nr. TA¹⁴⁶-14/2011.

²²¹ Šiame kontekste galima paminėti Konkurencijos tarybos nutarimą, kuriuo buvo nutrauktas tyrimas dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro įsakymo atitikties Konkurencijos įstatymo 4 str. Konkurencijos taryba grįsdama savo sprendimą tuo, jog teikiamos paslaugos nėra laisvoje rinkoje esanti prekė, saugaus tinklo funkcijų ir tikslų specifiškumas, nėra vykdoma ūkinė veikla, todėl šios paslaugos priskirtinos prie monopolinio pobūdžio paslaugų. Atitinkamai rinkoje, kurioje nėra konkurencijos, negali ir atsirasti konkurencijos sąlygų skirtumų. Nors jis nėra su aukščiau nagrinėtomis universaliosiomis paslaugomis, tačiau tai laikytina geru pavyzdžiu iš Lietuvos praktikos, kuri patvirtina, jog tam tikrų paslaugų teikimas gali būti eliminuojamas iš konkurencijos taisyklių taikymo. (žr. 2006 m. vasario 15 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 1S-19 dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004-05-14 įsakymo Nr. 1V-167 „Dėl saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo nuostatų ir saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo paslaugų teikimo taisyklių patvirtinimo“ 2 punkto bei šiuo įsakymu patvirtintų saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo nuostatų ir saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo paslaugų teikimo taisyklių atitikimo Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.)

²²² *Cit. op.* 131.

²²³ *Cit. op.* 156.

teisių suteikimo ir pavestų paslaugų įvykdymo yra priežastinis ryšys. Valstybė negali naudotis visiška diskrecijos laisve, o kiekvienu atveju privalo įvertinti, ar konkurencijos suvaržymai yra būtini bendros ekonominės svarbos paslaugų teikimui užtikrinti. Pažymėtina, kad objektyvia priežastimi negali būti laikomi ekonominiai motyvai²²⁴, pvz. atsiradusios ekonominės problemos, kurios buvo sąlygotos vidaus rinkos, negali būti laikoma objektyvia priežastimi.

Kadangi Konkurencijos įstatymo 4 str. 2 d. konkurencijos sąlygų skirtumus kildina iš ūkio subjektų privilegijavimo, diskriminavimo, todėl manytina, kad įstatymų leidėjo intervencijos ribos taip pat turi būti ribojamos atsižvelgiant į šiuos iš Konstitucijos kylančias nuostatas. Todėl manytina, kad reguliavimas turi būti diferencijuojamas atsižvelgiant į objektyvias priežastis. Aukščiau minėto nediskriminavimo principo pagrindu gali būti išskiriama pozityvi ir negatyvi diskriminacija. Pozityviaja diskriminacija diferencijuotu teisiniu reguliavimu, kuris taikomas tam tikroms vienodais požymiais pasižyminčioms asmenų grupėms, kai siekiama pozityvių, visuomeniškai reikšmingų tikslų. Specialūs reikalavimai arba tam tikros sąlygos, kurios susiję su reguliuojamų santykių ypatumais, nelaikomi diskriminaciniais ribojimais²²⁵. Be to, remiantis bendros tautos gerovės siekiu, galimas toks įpareigojimas, kai ūkio subjektui išimtinė teisė suteikiama, kad būtų teikiamos apibrėžtos kokybės paslaugas, kurių teikimas nesusijęs su komerciniais tikslais ir prieinamos net ir tai visuomenės daliai, kuri gauna mažas pajamas²²⁶.

Pažymėtina, jog nors ekonominės priežastys negali būti konkurencijos sąlygų ribojimo pagrindas, tačiau tiek Teismo²²⁷, tiek Konkurencijos tarybos²²⁸ praktika patvirtina, kad ūkio subjektas, teikiantis pavestas paslaugas, turi veikti ekonomiškai priimtinais sąlygomis. Konkurencijos taryba ekonomiškai priimtinas sąlygas sieja su

²²⁴ Europos Teisingumo Teismo 1998 m. birželio 25 d. sprendimas byloje C-203/96, *Chemische Afvalstoffen Dusseldorp BV and Others v Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer* [1998] ECR I-4075.

²²⁵ 2003 m. liepos 4 d. Konstitucinio teismo nutarimas dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, kalėjimų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 11 straipsnio 2 dalies (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) ir 13 straipsnio 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, taip pat dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 patvirtintų vidaus reikalų, specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, kalėjimų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 25 punkto 2 pastraipos (2001 m. gegužės 25 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir šių nuostatų 5 punkto atitikties Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, kalėjimų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 4 daliai.

²²⁶ Jovaišas. K. (ats. red.) *et al Lietuvos Respublikos Konstitucijos komentaras. 1 dalis*. Teisės institutas, 2000, p. 406-407.

²²⁷ *Cit. op.* 156.

²²⁸ *Cit. op.* 146.

ūkio subjekto visišku išlaidų, kurios turi būti racionalios, padengimu. Manytina, kad iš to išplaukia valstybės pareiga reguliuoti santykius taip, kad ūkio subjektas galėtų padengti savo būtinas išlaidas. Siekiant šio tikslo Teismas pripažįsta kryžminio subsidijavimo²²⁹ galimybę net, jei pajamos bus gaunamos iš kitos veiklos nei tos, kuria jam pavesta teikti bendro ekonominio intereso paslaugas, išskyrus specifines paslaugas, kurios gali būti teikiamos atskirai, pvz. Pašto įstatymo 9 str. nurodo, jog tam, kad būtų užtikrintas universalių paslaugų teikimas, rezervuojamos tam tikrų paslaugų teikimas, pvz. vidaus korespondencijos siuntų, reklaminių skelbimų surinkimas, paskirstymas, vežimas ir t.t.

Kitas kriterijus, kuris galėtų pateisinti valstybės intervenciją į ūkinius santykius – proporcingumas. Pažymėtina, kad šis principas yra pripažįstamas tiek ES, tiek Lietuvos praktikoje reglamentuojant santykius ir sprendžiant kilusius ginčus. Tačiau SESV 106 str. 2 d. kontekste šis principas yra pagrindas dviems jo pagrindu atliekamiems valstybės taikytų priemonių vertinimo testams. Taikant proporcingumo principą, galima nustatyti, ar iš valstybės pasirinktų priemonių jos laikomos mažiausiai varžančiomis konkurenciją, ar tai yra tokios priemonės, kurios akivaizdžiai neproporcingos²³⁰. Taigi proporcingumo kriterijumi turi būti nustatoma valstybės intervencijos apimtis. Pažymėtina, kad objektyvaus pateisinimo bei proporcingumo reikalavimas – kumuliatyviai taikomi kriterijai siekiant nustatyti išimties taikymą^{231 232}.

Pažymėtina, kad Konstitucinis teismas taikydamas proporcingumo principą lygina taikomas priemones su tikslu bei reikalauja²³³, kad būtų išlaikyta pusiausvyra tarp ginamų vertybių. Tokia pozicija suponuoja, jog konstituciniu požiūriu bus nepateisinama, jei taikomos priemonės neatitinka siekiamų tikslų, o viena konstitucinė vertybė bus pažeidžiama, kad būtų apsaugota kita konstitucinė vertybė. Ši Konstitucinio teismo pateikiama proporcingumo samprata koreliuoja su mažiausiai varžančių konkurenciją

²²⁹ *Cit. op.* 131

²³⁰ *Cit. op.* 15, p. 150.

²³¹ *Cit. op.* 131

²³² Pažymėtina, kad taikant SESV 106 str. 2 d. būtina patenkinti ne tik objektyvaus pagrindimo bei proporcingumo, bet ir tai, jog konkurencijos taisyklių netaikymas neturi prieštarauti Sąjungos interesams. Tačiau doktrinoje nesutariama, ką reikėtų laikyti priešingu Sąjungos interesams (žiūrėti: *Cit. op.* 13, p. 668.), kadangi Teismo praktika yra nenuosekli ir negausi šiuo klausimu. Keliamas klausimas, kas: Komisija ar nacionalinis teismas turi teisę nustatyti, ar valstybės elgesys yra priešingas Sąjungos interesams, kadangi Pirmos instancijos teismas (žr. Pirmos instancijos teismas 1992 m. lapkričio 18 sprendimas byloje T-16/91, Rendo NV, Centraal Overijsselse Nutsbedrijf NV and Regionaal Energiebedrijf Salland NV v Commission of the European Communities [1992] ECR II-2417) laikė SESV 106 str. 2 d. pirmą sakinį, atitinkančiu tiesioginio taikymo kriterijų, o Europos Teisingumo Teismas, nagrinėdamas tą pačią bylą (Europos Teisingumo Teismo 1995 m. liepos 15 d. sprendimas byloje C-19/93, Rendo NV, Centraal Overijsselse Nutsbedrijf NV and Regionaal Energiebedrijf Salland NV v Commission of the European Communities [1995] ECR I-3319), atmetė šiuos teiginius.

²³³ 2003 m. kovo 24 d. Konstitucinio teismo nutarimas dėl Lietuvos Respublikos pataisos darbų kodekso 41 straipsnio 2 dalies (1997 m. liepos 2 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Žinios, 2003-03-26, Nr. 29-1196.

priemonių doktrina, kurios esmė – pasirinkti tokią priemonę, kurią taikant galimi jos trūkumai būtų proporcingi keliamiems tikslams.

Akivaizdžiai neproporcingų priemonių doktrina taikoma tose ūkinės veiklos srityse, kur ES turi diskrecines galias veikti, o atitinkami santykiai nėra reglamentuoti. Todėl valstybės taikomos priemonės nebus teisėtos, jei jos akivaizdžiai bus neproporcingos²³⁴. Taigi koks proporcingumo testas taikomas priklauso nuo, ar ES turi išimtinę kompetenciją ar ne konkrečioje srityje. Pažymėtina, jog ES jau yra sureglamentavusi tam tikrus bendros ekonominės svarbos paslaugos standartus, reikalavimus, tad tokiu atveju turi būti taikoma mažiausiai konkurenciją ribojančių veikslių testas.

Atkreiptinas dėmesys, kad Konkurencijos įstatymo 4 str. pažeidimui konstatuoti užtenka konstatuoti, kad nors vieno ūkio subjekto galimybės rinkoje konkuruoti buvo paveiktos. Konkurencijos taryba tirdama pažeidimą netaiko proporcingumo testo, kadangi iš paties įstatymo toks reikalavimas neišplaukia. Atsižvelgiant į tai, kad Konkurencijos įstatymo 4 str. yra labai „jautrus“ viešojo administravimo subjekto veiksliams, todėl manytina, kad įstatymų leidėjas priimdamas įstatymus, kuriuose numatytos išimtys, turi vadovautis mažiausiai konkurenciją varžančių priemonių doktrina. Priešingu atveju, įstatymų leidėjo galimybė kištis būtų labai kvestionuotina, kadangi jo veikslių kontrolė būtų sudėtingesnė ir sunkiai nuspėjama. Tokiu atveju jis galėtų piktnaudžiauti reguliuodamas ūkinius santykius.

Vienas akivaizdžiausių pastarųjų metų neproporcingo reguliavimo pavyzdžių – Nacionalinio investuotojo kūrimas²³⁵ atominėi elektrinei statyti. Proporcingumo principo atžvilgiu galima kelti klausimą, ar įstatymo leidėjas įvertino visas galimas alternatyvas ir pasirinktas reguliavimas turėjo būti laikomas proporcingu siekiamam tikslui. Manytina, kad šis pavyzdys įrodo būtinybę priimant įstatymus vadovautis proporcingumo principu. Atkreiptinas dėmesys, jog Seimui yra pateiktas Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo projektas²³⁶, kurio 3 str. 2 d. 2 p. numatyta, kad pasirinktos teisinio reguliavimo priemonės turi atitikti teisinio reguliavimo tikslus, teisinio reguliavimo nauda turi viršyti sąnaudas (teisinio reguliavimo sukeliama finansinę ir administracinę naštą), teisinio reguliavimo tikslų negalima pasiekti kitomis, mažiau reikalavimų nustatančiomis teisinio reguliavimo priemonėmis. Manytina, kad šio įstatymo priėmimas būtų sveikintinas ir

²³⁴ Europos Teisingumo Teismo sprendimas 1990 m. lapkričio 13 d. sprendimas byloje C-331/88, *The Queen v Minister of Agriculture, Fisheries and Food and Secretary of State for Health, ex parte: Fedesa and others* [1990] ECR I-4023.

²³⁵ Lietuvos Respublikos atominės elektrinės įstatymas, *Žinios*, 2007, Nr. 76-3004.

²³⁶ Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo projektas. Prieiga per internetą <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=382711&p_query=&p_tr2=> [žiūrėta 2011 m. kovo 23 d.]

reikalingas atsižvelgiant dar ir į tai, kad jame išdėstytos nuostatos atitinka ir Konstitucinio teismo bei ES praktiką ir patirtį.

Vertinant išimties reglamentavimą ES ir Lietuvoje pastebėtina, kad, pirma, kyla problemų dėl pačios išimties sampratos, kas gali būti laikytina išimtimi, o kas – ne. Ypatingai ES lygiu įvyko daug reikšmingų pokyčių, dėl kurių buvo susiaurinta SESV 106 str. 2 d. taikymo sritis. Pirmajame šio darbo skyriuje buvo minėta, kad Sutarties rengėjai siekė rasti kompromisą tarp steigiamos bendrijos ir valstybių narių interesų ir manytina, jog tada riba buvo aiškesnė. Dabar, kai dalis paslaugų buvo pripažintos bendro intereso, kas reiškia, jog nebus taikomos konkurencijos taisyklės, leistų manyti, jog toks reguliavimas palankesnis valstybėms narėms. Kita vertus, suteikta galimybė Europos Parlamentui bei Tarybai kištis į bendros ekonominės svarbos paslaugų reguliavimą susiaurina nuo Sutarties priėmimo turėtas valstybių narių teises reglamentuoti klausimus, susijusius su bendros ekonominės svarbos paslaugomis, paisant daugiau savo interesų. Tačiau problemų taikant išimtį kyla ir Konkurencijos tarybos praktikoje, kuri turi gebėti atrasti balansą tarp formalaus Konkurencijos įstatymo vertinimo ir besikeičiančių teisinių sąlygų. Pažymėtina, jog įstatymų, kurie gali būti taikomi kaip išimtys Konkurencijos įstatymo 4 str. 2 d. netobulumas lemia ir Konkurencijos tarybos galimybę tinkamai spręsti problemas, kylančias praktikoje. Pažymėtina, jog prie šios problemos sprendimo būtų galima prisidėti, jei įstatymų leidėjas vadovautųsi aiškiomis įstatymų leidybos gairėmis, deja, jų nėra.

Išvados

1. Būtina reglamentuoti ir tokius valstybės veiksmus, kurie nėra formalizuoti. Tai leistų Konkurencijos tarybai vertinti ir tokius viešojo administravimo subjektų veiksmus, kurie nepatenka nei į Konkurencijos įstatymo 4 str. 1 d. nei juo labiau į 2 d. taikymo apimtį. Tik tokiu būdu konstitucinė vertybė – sąžiningos konkurencijos laisvė – galėtų būti įgyvendinta nei tą leidžia padaryti dabartinis Konkurencijos įstatymo 4 str. 1 d. reglamentavimas. Taigi siūlytina esamą Konkurencijos įstatymo 4 str. 1 d. „Viešojo administravimo subjektai, įgyvendindami pavestus uždavinius, susijusius su ūkinės veiklos reguliavimu Lietuvos Respublikoje, privalo užtikrinti sąžiningos konkurencijos laisvę“ į „Viešojo administravimo subjektai, įgyvendindami pavestus uždavinius, privalo užtikrinti sąžiningos konkurencijos laisvę“.

2. Tyrimas taip pat parodė, kad nėra kriterijų, kuriuos įstatymų leidėjas galėtų naudoti reguliuodamas ūkinius santykius. Tai ypatingai svarbu, kadangi Konkurencijos įstatymo 4 str. 2 d. numatyta galimybė taikyti išimtį iš konkurencijos taisyklių gali sudaryti sąlygas įstatymų leidėjo piktnaudžiavimui. Atsižvelgiant į tyrimo metu gautus rezultatus, siūlytina įstatymų leidėjui priimant įstatymus, kurie gali būti taikomi kaip išimtys Konkurencijos įstatymo 4 str. prasme, paisyti pozityvios diskriminacijos, ir proporcingumo reikalavimo, t.y. turi būti taikomos mažiausiai konkurenciją varžančios priemonės. Pastarojo principo įgyvendinimui teisėkūroje būtina priimti kol kas tik įstatymo projekto stadijoje esantį Teisėkūros pagrindų įstatymą.

Literatūros sąrašas

I. Teisės aktai

1. 1957 m. Europos Ekonominės bendrijos steigimo sutartis.
2. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinė redakcija. OJ 2007, C 306/47-200.
3. Europos Sąjungos sutarties suvestinė redakcija. OJ 2007, C 306/13-46.102
4. 2010 m. liepos 5 d. Komisijos direktyva (ES) 2010/48, kuria prie technikos pažangos pritaikoma Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/40/EB dėl motorinių transporto priemonių ir jų priekabų techninės apžiūros Tekstas svarbus EEE. OJ L 173/47-72.
5. 2006 m. lapkričio 16 d. Komisijos direktyva (EB) Nr. 111/2006 dėl finansinių santykių tarp valstybių narių ir valstybės įmonių skaidrumo ir dėl finansinio skaidrumo tam tikrose įmonėse. OL 2006 L 318/17-25.
6. 2006 m. gruodžio 15 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1998/2006 dėl EB sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo de minimis valstybės pagalbai OL 2006 L 379/5-10.
7. 1988 m. gegužės 16 d. Komisijos direktyva (EB) Nr. 301/88 dėl konkurencijos galinės telekomunikacinės įrangos rinkose OL [1988] L 131/73-77.27
8. 1975 m. gruodžio 18 d. Tarybos direktyva dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su iš dalies arba visiškai dehidratuotu žmonėms vartoti skirtu pienu, suderinimo (EEB)76/118 OJ L024/49-57.
9. 1969 m. gruodžio 22 d. Europos Komisijos direktyva (EEB) Nr. 50/70, pagrįsta 33 straipsnio 7 dalies nuostatomis dėl priemonių, turinčių kiekybiniais importo apribojimams lygiavertį poveikį, kurioms netaikomos kitos nuostatos, priimtose pagal Europos ekonominės bendrijos sutartį, panaikinimo OJ [1970] L 13/29-31.
10. Lietuvos Respublikos Konstitucija. Žinios, 1992, Nr. 33-1014.
11. 2004 m. liepos 13 d. Nr. IX-2343 Konstitucijos papildymo konstituciniu aktu „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ ir Lietuvos Respublikos konstitucijos 150 straipsnio papildymo. Žinios, 2004, Nr. 111-4123.
12. Lietuvos Respublikos savivaldybių administracinės priežiūros įstatymas. Žinios, 1998, Nr. 51-1392. (nauja įstatymo redakcija Nr. IX-2264, Žinios, 2004, Nr. 98-3626)
13. Lietuvos Respublikos administracinių bylų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Žinios, 1999, Nr. 13-308. (nauja redakcija Nr. VIII-1927 Žinios, 2000, Nr.85-2566)
14. Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymas. (su pakeitimais) Žinios, 2004, Nr. 50-1632.
15. Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymas. Žinios, 1995, Nr. 44-1073, (nauja įstatymo redakcija Žinios, 2004-03-30, Nr. 47-1548).
16. Lietuvos Respublikos atominės elektrinės įstatymas, Žinios, 2007, Nr. 76-3004.
17. Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymas. Valstybės žinios, Žin., 2000, Nr. 66-1984. (nauja įstatymo redakcija Nr. IX-2307, Žinios., 2004, Nr. 107-3964).
18. Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas (su pakeitimais). Žinios, 2004, Nr. 69-2382.
19. Lietuvos Respublikos energetikos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Žinios, 2002, Nr. 56-2224.
20. Lietuvos Respublikos geležinkelio transporto kodeksas. (su pakeitimais) Žinios, 1996, Nr. 59-1402.
21. Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Žinios, 1999, Nr. 30-856.

22. Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo pakeitimo ir papildymo, Valstybės pagalbos ūkio subjektams kontrolės įstatymo pripažinimo netekusiu galios ir Civilinio proceso kodekso 1 straipsnio pakeitimo įstatymas. Valstybės žinios, 2004, Nr. 63-2244.
23. Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 1, 3, 4, 10, 13, 14, 19, 20, 23, 24, 26, 28, 29, 30, 31, 40, 41, 42, 43, 44, 49 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymas, Žinios, 2009-04-25, Nr. 46-1795.
24. Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 1, 3, 4, 10, 13, 14, 19, 20, 23, 24, 26, 28, 29, 30, 31, 40, 41, 42, 43, 44, 49 straipsnių ir priedo pakeitimo ir papildymo įstatymas. Valstybės žinios, 2009, Nr. 46-1795.
25. Lietuvos Respublikos konstitucinio teismo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Žinios, 1993, Nr. 6-120.
26. Lietuvos Respublikos pašto įstatymas. Žinios, 1999, Nr. 36-1070 (nauja redakcija Nr. IX-2118, Žinios, 2004, Nr. 60-2125)
27. Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymas (su pakeitimais). Žinios, 1999, Nr. 60-1948.
28. Lietuvos Respublikos teismų įstatymas Žinios, 1994, Nr. 46-851 (nauja redakcija Nr. IX-732, Žinios, 2002, Nr. 17-649).
29. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas. Žinios, 1999, Nr. 60-1945. (nauja įstatymo redakcija Nr. X-736, Žinios, 2006, Nr. 77-2975).
30. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 2, 3, 4, 4¹, 6, 7, 8, 10, 11, 14, 15, 16, 23, 24, 34 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 44 straipsniu įstatymas. Žinios, 2010, Nr. 81-4228.
31. Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas. Žinios, Nr. 1996, Nr. 71-1706. (nauja įstatymo redakcija, Nr. X-752, 2006-07-11, Žinios, 2006, Nr. 82-3254).
32. Lietuvos Respublikos 2011 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas. Žinios, 2010-12-23, Nr. 151-7712.
33. Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymas. Žinios, 1994, Nr. 102-2049. (nauja redakcija Nr. IX-1895, Žinios, 2004, Nr. 4-24.)
34. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas. Žinios, 1999, Nr. 66-2130. (nauja įstatymo redakcija Nr. IX-855, Žinios, 2002, Nr. 45-1708.
35. Lietuvos Respublikos valstybės pagalbos ūkio subjektams kontrolės įstatymas. Žinios, 2000, Nr. 45-1292. (netekęs galios).
36. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas. Žinios, 1994, Nr. 55-1049. (nauja įstatymo redakcija Nr. X-1722, Žinios, 2008, Nr. 113-4290).
37. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Žinios, 1996, Nr. 84-2000. (nauja įstatymo redakcija Nr. X-471, Žinios, 2006, Nr. 4-102)
38. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 2, 6, 7, 8, 10, 13, 15, 18, 22, 23, 24, 31, 32, 39, 41, 54, 58, 78, 85, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97 straipsnių, V skyriaus pavadinimo ir priedo pakeitimo ir papildymo, įstatymo papildymo 21¹, 94¹, 95¹, 95² straipsniais ir 98, 99, 100 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymas, Žinios, 2010-03-02, Nr. 25-1174.
39. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 1052 patvirtintos dėl valstybės valdomų įmonių veiklos skaidrumo užtikrinimo gairių aprašo patvirtinimo ir koordinuojančios institucijos paskyrimo. Žinios, 2010, Nr. 88-4637.
40. Lietuvos Respublikos Vyriausybės Nr. 1511 nutarimu dėl vykdomosios valdžios sistemos sandaros tobulinimo koncepcijos patvirtinimo Žinios, 2009, Nr. 138-6075.

41. Vyriausybės nutarimas Nr. 116 „Dėl ginkluotos ir neginkluotos asmens ir turto saugos licencijavimo taisyklių patvirtinimo“ 2005 m. vasario 2 d. Nr. 116 Žinios, 2005, Nr. 17-535.
42. Vyriausybės nutarimu Nr. 1901 patvirtintos Naftos produktų ir naftos valstybės atsargų sudarymo, tvarkymo, kaupimo ir kontrolės taisyklės. Žinios, 2002, Nr. 117-5255.
43. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2007 m. birželio 7 d. įsakymu Nr. 3D-291 (2009 m. liepos 10 d. įsakymo Nr. 3D-500 redakcija) patvirtintos Žvejybos Baltijos jūroje kvotų skyrimo taisyklės.

II. Specialioji literatūra

1. ANAGNOSTARAS, G. The Allocation of Responsibility in State Liability Actions for Breach of Community Law: a Modern Gordian Knot? *European Law Review*. 2001, Vol. 26, Issue 2, p. 139-158.
2. ANDRIYSHUK, O. Can we protect competition without protecting consumers? *The competition law review*, 2009, Vol. 6, p. 77-87.
3. ANDRUŠKEVIČIUS, A. *Administracinė teisė: bendrieji teorijos klausimai, valdymo aktų institutas, ginčo santykių jurisprudenciniai aspektai*. Vilnius, Registrų centras, 2008.
4. ANDRUŠKEVIČIUS, A. *Administracinės teisės principai ir normų ribos*. Vilnius: VĮ Teisinės informacijos centras. 2004,
5. ARNULL, A., et al *Wyatt and Dachwood's European Community Law*. 3rd edition. Sweet & Maxwell, 1993.
6. BAKAVECKAS, A. *Lietuvos vykdomoji valdžia*. Eugrimas, 2007.
7. BERNARD, C. *Europos Sąjungos materialinė teisė. T. 1: Laisvas prekių judėjimas*. Eugrimas, 2005.
8. BIRMONTIENĖ, T. et al *Lietuvos konstitucinė teisė*. Lietuvos teisės universitetas. 2000.
9. CALCIANO, F. L. Reforming Competition policy. *European View*. 2009, Vol. 8, p. 125-131.
10. CHALMERS, D. *European Union Law: Text and Materials*. Cambridge University Press, 2010.
11. DAVIDSON., K. M. Creating effective competition institutions: ideas for transitional economies In *Asian- Pasific law & policy journal*, 2005, Vol. 6, Issue 1, p. 71-129.
12. DAVIS, R. W. Liability in Damages for a Breach of Community Law: Some Reflections on the Question of Who to Sue and the Concept of „the State“. *European Law Review*. 2006, Vol. 31, p. 69-81.
13. EDWARD, D.; HOSKINS, M. Article 90: deregulation and EC law. Reflections arising from the XVI FIDE conference. *Common Market Law Review*. Vol. 32. Kluwer Academic Publishers, 1995.
14. FAUL, J.; NIKPAY, A. *The EC law of competition*. Oxford University Press. 2007.
15. HALLSTRÖM, P. The European Union – From Reciprocity to Loyalty. *Scandinavian studies in law*, 2000, Vol. 39, p. 79-88.
16. HANCHER, L. Casenote on Corbeau. *Common market law review*. Vol. 31, 1994, p. 105-122.
17. JONES, A.; SUFRIN, B. *Competition Law: text, cases and materials*. 3rd edition. Oxford University Press, 2008.
18. Jovaišas. K. (ats. red.) et al *Lietuvos Respublikos Konstitucijos komentaras. I dalis*. Teisės institutas, 2000.

19. KACZOROWSKA A., *European Union Law*. Routledge-Cavendish. 2008
20. KORAH, V. *An introductory guide to EC competition law and practise*. 9th edition. Hart Publishing, 2007.
21. LANE, R. *EC competition law*. Publisher: Longman, 2001.
22. LOURI, V. Undertaking as a Jurisdictional Element for the Application of EC Competition Rules. *Legal Issues of Economic Integration*. Kluwer Law International, 2002, Vol. 29, Issue 2, p. 143–176.
23. MADURO, M. P. *We the court: the European Court of Justice and the European Economic Constitution*. Oxford Hart Publishing, 1998.
24. MIKELĖNIENĖ D., MIKELĖNAS V., *Teismo procesas: teisės aiškinimo ir taikymo aspektai*. Justitia, 1999.
25. MIKELĖNAS, V. *Prievolių teisė. Pirmoji dalis*. Justitia, 2002.
26. PAUŽAITĖ-KULVINSKIENĖ. J. *Administracinė justicija: teorija ir praktika*. Vilnius: Justitia. 2005.
27. SIERRA, J. L. *Exclusive rights and State monopolies*. Oxford, 1999.
28. SOLOVEIČIKAS, D. Vidaus pirkimai kaip viešojo pirkimo sutarties išimtis. *Teisė*. 2009 (71), p. 53-69.
29. SOLOVEIČIKAS, D. Viešųjų pirkimų principai: jų taikymas remiantis Europos Teisingumo Teismo ir Lietuvos teismų praktika. *Justitia*. 2008. Nr. 3 (69) p. 27-40.
30. SZYSZCZAK, E. State intervention and the internal market. In *European Union Law for the Twenty-First Century*. Hart Publishing, 2004.
31. ŠEDBARAS, S. Kai kurie administracinio proceso sampratos aspektai. *Jurisprudencija*. 2001, 23 (15), P. 148-161.
32. VAIŠVILA, A. *Teisės teorija: vadovėlis*. Antras, pataisytas ir papildytas leidimas. Justitia. 2004.
33. VAITKEVIČIŪTĖ, A. *Valstybių narių atsakomybė už žalą pažeidus Europos Sąjungos teisę: Daktaro disertacija*. Socialiniai mokslai, teisė (01 S), Mykolo Romerio universitetas.
34. WINTERSTEIN, A. Nailing the Jellyfish: Social Security and Competition Law. *European Competition Law Review* 324. Sweet & Maxwell, 1999, p. 324-333.
35. WHISH, R. *Competition law*. Oxford University Press, 2008.

III. Teismų sprendimai

1. Europos Teisingumo Teismo 2007 m. birželio 14 d. sprendimas byloje C-6/05 Medipac-Kazantzidis, [2007] ECR I-4557.
2. Europos Teisingumo Teismo 2003 m. rugsėjo 30 d. sprendimas byloje C-224/01 Köbler prieš Austriją, [2003] ECR I-10239.
3. Europos Teisingumo Teismo 2002 m. sausio 22 d. sprendimas byloje C-218/00, Cisal di Battistello Venanzio & C. Sas v Istituto nazionale per l'assicurazione contro gli infortuni sul lavoro (INAIL) [2002] ECR I-691.
4. Europos Teisingumo Teismas 2001 m. spalio 25 d. sprendimas byloje C-475/99 Firma Ambulanz Glöckner v Landkreis Südwestpfalz [2001] ECR I-08089.
5. Europos Teisingumo Teismas 2000 liepos 4 d. sprendimas byloje C-424/97 Haim, [2000] ECR I-5123.
6. Europos Teisingumo Teismo sprendimas 2000 m. gegužės 23 d. byloje C-209/98, Entreprenørforeningens Affalds/ Miljøsektion (FFAD) v. Københavns Kommune [2000] ECR I-3743.

7. Europos Teisingumo Teismo 1999 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje C-107/98, Teckal Srl v Comune di Viano and Azienda Gas-Acqua Consorziale (AGAC) di Reggio Emilia Case. ECR [1999] I-8121.
8. Europos Teisingumo Teismo 1999 m. rugsėjo 21 d. byloje C-67/96, Albany International BV v Stichting Bedrijfspensioenfonds Textielindustrie [1999] ECR I-5751.
9. Europos Teisingumo Teismo 1998 m. birželio 25 d. sprendimas byloje C-203/96, Chemische Afvalstoffen Dusseldorp BV and Others v Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer [1998] ECR I-4075.
10. Europos Teisingumo Teismo 1998 m. birželio 18 d. sprendimas byloje C-266/96, Corsica Ferries France SA v Gruppo Antichi Ormeggiatori del porto di Genova Coop. arl, Gruppo Ormeggiatori del Golfo di La Spezia Coop. arl and Ministero dei Trasporti e della Navigazione [1998] ECR I-3949.
11. Europos Teisingumo Teismo 1998 m. vasario 12 d. sprendimas byloje C-163/96, baudžiamosios procesas prieš Silvano Raso ir kitus [1998] ECR I-533
12. Europos Teisingumo Teismo 1997 m. gruodžio 4 d. sprendimas sujungtose bylose C-253/96–C-258/96 Kampelmann, [1997] ECR I-6907.
13. Europos Teisingumo Teismo 1996 spalio 24 sprendimas sujungtose bylose C-48/90 ir C-66/90, Netherlands v. Commission [1992] ECR I-565.
14. Europos Teisingumo Teismo 1995 m. spalio 19 d. sprendimas byloje C-111/94, Job Centre [1997] ECR I-7119.
15. Europos Teisingumo Teismo 1995 m. liepos 15 d. sprendimas byloje C-19/93, Rendo NV, Centraal Overijsselse Nutsbedrijven NV and Regionaal Energiebedrijf Salland NV v Commission of the European Communities [1995] ECR I-3319
16. Europos Teisingumo Teismo 1994 m. spalio 13 d. sprendimas sujungtoje byloje C-271, 281 & 289/90 Spain v. Commission [1992] ECR I-5833.
17. Europos Teisingumo Teismo sprendimas 1994 m. spalio 5 d. byloje C-323/93, Société Civile Agricole du Centre d'Insémination de la Crespelle v Coopérative d'Elevage et d'Insémination Artificielle du Département de la Mayenne [1994] ECR I-5077.
18. Europos Teisingumo Teismo 1993 m. spalio 23 d. sprendimas byloje C-157/94, Commission v. Kingdom of the Netherlands ECR I-5699 [1997].
19. Europos Teisingumo Teismo 1993 m. gegužės 13 d. sprendimas byloje C-320/91, Corbeau [1993] ECR I-2533. 131
20. Europos Teisingumo Teismo 1991 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje C-18/88, Régie des télégraphes et des téléphones v GB-Inno-BM SA [1991] ECR I-5941.
21. Europos Teisingumo Teismo 1991 m. gruodžio 10 d. sprendimas byloje C-179/90 Merci convenzionali porto di Genova SpA v Siderurgica Gabrielli SpA ECR [1991] I-5889
22. Europos Teisingumo Teismo 1991 m. birželio 18 d. sprendimas byloje C-260/89, Radiophonia Tiléorassi AE and Panellinia Omospondia Sylligon Prossopikou v Dimotiki Etairia Pliroforissis and Sotirios Kouvelas and Nicolaos Avdellas and others [1991] ECR I-2925.
23. Europos Teisingumo Teismo 1991 m. balandžio 23 d. sprendimas byloje C-41/90, Höfner and Elser v Macrotron GmbH ECR I-1979 [1991].
24. Europos Teisingumo Teismo 1991 m. kovo 19 d. sprendimas byloje C-202/88, France v. Commission [1991] ECR I-1223.
25. Europos Teisingumo Teismo 1990 m. lapkričio 13 d. sprendimas byloje C-331/88, The Queen v Minister of Agriculture, Fisheries and Food and Secretary of State for Health, ex parte: Fedesa and others [1990] ECR I-4023.

26. Europos Teisingumo Teismo 1990 m. liepos 12 d. sprendimas byloje C-188/89 Foster and Others v British Gas plc [1990] ECR I-3133.
27. Europos Teisingumo Teismo 1989 m. balandžio 11 d. sprendimas byloje C-66/86, Ahmed Saeed Flugreisen and Silver Line Reisebüro GmbH v Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs e.V. [1989] ECR I-803.
28. Europos Teisingumo Teismo 1984 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje C-106/83 Sermide SpA v Cassa Conguaglio Zucchero ir kiti [1984] ECR I-4209.
29. Europos Teisingumo Teismo 1982 m. lapkričio 24 d. sprendimas byloje C] - 249/81, Commission v. Ireland [1982] ECR I-4005.
30. Pirmos instancijos teismo 1996 m. gruodžio 12 sprendimas byloje C-T-16/91, Rendo NV, Centraal Overijsselse Nutsbedrijven NV and Regionaal Energiebedrijf Salland NV v Commission of the European Communities [1996] ECR II-2417.
31. Pirmos instancijos teismas 1992 m. lapkričio 18 sprendimas byloje T-16/91, Rendo NV, Centraal Overijsselse Nutsbedrijven NV and Regionaal Energiebedrijf Salland NV v Commission of the European Communities [1992] ECR II-2417
32. Generalinio advokato Léger išvada, pateikta 1999 m. spalio 21 d. byloje C-209/98, Entreprenørforeningens Affalds/ Miljøsektion (FFAD) v. Københavns Kommune [2000] ECR I-3743.
33. Generalinio Advokato F. Jacobs išvada, pateikta 1999 m. sausio 28 d. byloje C-67/96 Albany International BV v Stichting Bedrijfspensioenfonds Textielindustrie [1999] ECR I-5751.
34. Generalinio Advokato Tesauro išvada, pateikta 1993 m. vasario 9 d. byloje C-320/91, Corbeau [1993] ECR I-2533.
35. Generalinio Advokato Jacobs nuomonė, pateikta 1991 m. sausio 15 d. byloje C-475/99 Firma Ambulanz Glöckner v Landkreis Südwestpfalz [2001] ECR I-8089.
36. 1995 m. spalio 4 d. Komisijos sprendimas (EB) Nr. 95/489 dėl antrajam operatoriui, teikiančiam GSM radiotelefonijos paslaugas Italijoje, nustatytų sąlygų OJ [1995] L 280/49-57.
37. 1995 m. birželio 28 d. Komisijos sprendimas (EC) 95/364 relating to a proceeding pursuant to Article 90 (3) of the Treaty (Only the Dutch and French texts are authentic) OJ L 216/8 –14.
38. 2008 m. Kovo 5 d. Konstitucinio teismo nutarimas dėl Lietuvos Respublikos kelių transporto kodekso 18 straipsnio 4 dalies (2005 m. gruodžio 23 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos konstitucijai. Žinios, 2008-03-07, Nr. 28-1018.
39. 2004 m. sausio 26 d. Konstitucinis teismo nutarimas dėl Lietuvos Respublikos alkoholio kontrolės įstatymo 1 straipsnio 4 dalies (1997 m. liepos 2 d. redakcija), 2 straipsnio 1 dalies (1995 m. balandžio 18 d. redakcija), 3 straipsnio 1 dalies 2 punkto (1995 m. balandžio 18 d. redakcija), 4 straipsnio 2 dalies (1998 m. gruodžio 10 d. redakcija), 13 straipsnio (2000 m. liepos 18 d. redakcija), 30 straipsnio 1 dalies (1997 m. liepos 2 d. redakcija) bei 44 straipsnio 4 dalies (2002 m. birželio 20 d. redakcija) ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. sausio 22 d. Nutarimu Nr. 67 "Dėl alkoholio produktų gamybos licencijavimo taisyklių patvirtinimo" patvirtintų alkoholio produktų gamybos licencijavimo taisyklių 7 bei 9 punktų (2001 m. sausio 22 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Žinios, 2004-01-29, Nr. 15-465.
40. 2003 m. liepos 4 d. Konstitucinio teismo nutarimas dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, kalėjimų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės

- įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 11 straipsnio 2 dalies (2000 m. gruodžio 21 d. redakcija) ir 13 straipsnio 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, taip pat dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. sausio 20 d. nutarimu Nr. 83 patvirtintų vidaus reikalų, specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, kalėjimų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimo bei mokėjimo nuostatų 25 punkto 2 pastraipos (2001 m. gegužės 25 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir šių nuostatų 5 punkto atitikties Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, specialiųjų tyrimų tarnybos, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros, kalėjimų departamento, jam pavaldžių įstaigų bei valstybės įmonių pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 16 straipsnio 4 daliai.
41. 2003 m. kovo 24 d. Konstitucinio teismo nutarimas dėl Lietuvos Respublikos pataisos darbų kodekso 41 straipsnio 2 dalies (1997 m. liepos 2 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Žinios, 2003-03-26, Nr. 29-1196.
 42. 1999 m. spalio 6 d. Konstitucinio teismo nutarimas Dėl Lietuvos Respublikos telekomunikacijų įstatymo 8 straipsnio 1, 2 ir 3 dalių bei 16 straipsnio 7, 8 ir 9 dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai. Žinios, 1999-10-13, Nr. 85-2548.
 43. 1996 m. kovo 15 d. Konstitucinio teismo nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. lapkričio 11 d. nutarimu Nr. 1123 "Dėl žyminio mokesčio tarifų bei žyminio mokesčio mokėjimo ir gražinimo tvarkos patvirtinimo" patvirtintų žyminio mokesčio tarifų 5, 6, 7, 8, 16, 17, 19, 27.4-27.9, 29, 34 ir 36 punktų atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai, taip pat Lietuvos Respublikos žyminio mokesčio įstatymo 6 straipsniui ir Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 6 straipsniui. Žinios, 1996-03-20, Nr. 25-630.
 44. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. kovo 7 d. nutarimas administracinėje byloje UAB „May Fair Investments“ v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija Nr. A⁶⁶²-295/2011.
 45. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. vasario 17 d. nutartis administracinėje byloje K. L. K. v. Valstybinei teritorijų planavimo ir statybos inspekcijai prie Aplinkos ministerijos Nr. A⁸²² – 436/2011
 46. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. vasario 11 d. sprendimas administracinėje byloje VĮ Vilniaus universiteto ligoninės Santariškių klinikų Centro filialas v. Valstybinės medicininio audito inspekcija prie Sveikatos apsaugos ministerijos Nr. TA¹⁴⁶-14/2011.
 47. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. kovo 26 d. sprendimas administracinėje byloje Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos v. Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybai Nr. A-822-441/2009.
 48. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. rugsėjo 21 d. nutartis, priimta administracinėje byloje Vyriausybės atstovas Klaipėdos apskrityje v. Palangos miesto savivaldybės taryba Nr. A⁷-1061/2005.
 49. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2004 m. spalio 28 d. nutartis administracinėje byloje AB „Žemaitijos pienas“ v. Žemės ūkio ministerija Nr. A¹-08/2004.
 50. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2001 m. birželio 27 d. nutartis administracinėje byloje Lietuvos telekomas v. Konkurencijos taryba nutartyje Nr. A-03-00612-01.
 51. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2007 m. lapkričio 8 d. sprendimas administracinėje byloje Nacionalinės vandens, elektros ir šilumos vartotojų gynimo lygos v. Konkurencijos taryba Nr. I-7362-12/07.

52. Vilniaus apygardos administracinis teismo 2006 m. rugsėjo 28 d. sprendimas administracinėje byloje AB „Lietuvos telekomas“, UAB „Omnitel“ ir UAB „Bitė GSM“ v. Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba Nr. I-1222-3/2006.
53. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. spalio 13 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB „Baltijos muzika“, Theater Mogul BV, E. J. P. v. UAB „Baltijos reklamos projektai“, bylos Nr. 3K-3-475/2008.
54. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. rugsėjo 18 d. nutartis, priimta civilinėje byloje G. P. v. Lietuvos ir Italijos UAB „Lavestina“, bylos Nr. 3K-3-486/2006.
55. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. rugsėjo 6 d. nutartis, priimta civilinėje byloje UAB „Autrona“ su UAB „If draudimas“, bylos Nr. 3K-3-455/2006.
56. Lietuvos apeliacinio teismo 2005 m. spalio 17 d. civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis civilinėje byloje UAB „Rubikon apskaitos sistemos“ v. Vilniaus miesto savivaldybės administracija, UAB „YIT Technika“, UAB „Valymo sistemos“ ir UAB „Auksinis varnas“ Nr. 2-336/2005.
57. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2000 m. spalio 2 d. nutartis, priimta civilinėje UAB "Init" v. UAB "Parabolė" ir kt., bylos Nr. 3K-3-905.
58. Lietuvos Aukščiausiojo teismo 1999 m. rugsėjo 14 d. sprendimas civilinėje byloje UAB „Sirowa“ v. Konkurencijos taryba“ Nr. 3K-53.

IV. Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nutarimai

1. 2011 m. vasario 17 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-5 dėl Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2007 m. liepos 5 d. įsakymo Nr. 7p-37 3.2 punkto ir 2007 m. liepos 16 d. įsakymo Nr. 7p-44 1.1 punkto atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.
2. 2011 m. vasario 17 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-6 dėl Tauragės rajono savivaldybės tarybos 2010 m. vasario 24 d. sprendimo Nr. 1-1414 dalies, kuria SB Tauragės sporto centro „Bastilijos“ kompleksui skirta savivaldybės biudžeto lėšų, atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.
3. 2011 m. vasario 10 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-4 dėl Trakų rajono savivaldybės sprendimų, pavedant viešosios atliekų tvarkymo sistemos eksploatavimą ir plėtojimą vykdyti UAB „Trakų rajono komunalinių įmonių kombinatas“, atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.
4. 2011 m. sausio 20 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-2 dėl ūkio subjektų, užsiimančių ortopedinių techninių priemonių gamyba ir prekyba, ir jų asociacijų veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 straipsnio ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 straipsnio reikalavimams ir dėl Valstybinės ligonių kasos prie Sveikatos apsaugos ministerijos veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams. 7
5. 2011 m. sausio 20 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-1 dėl Vilniaus miesto savivaldybės sprendimų, pavedant UAB „Avarija“ teikti privalomasias paslaugas, atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.

6. 2010 m. gruodžio 9 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-30 dėl Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos veiksmų, atsisakant duoti leidimą UAB „Lukoil Baltija“ kaupti ir saugoti naftos produktų valstybės atsargas Latvijos Respublikoje, atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.8
7. 2010 m. rugsėjo 16 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 1S-170 dėl atsisakymo pradėti tyrimą dėl Lietuvos Respublikos trišalės tarybos reglamento atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams ir Trišalėje taryboje dalyvaujančių subjektų veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 straipsnio reikalavimams.
8. 2010 m. liepos 10 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 1S-124 Dėl atsisakymo pradėti tyrimą dėl Viešųjų pirkimų tarnybos prie Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos ir perkančiosios organizacijos veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.
9. 2010 m. gegužės 13 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-13 dėl Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos 2009-05-28 sprendimo Nr.2-196 atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.
10. 2009 m. lapkričio 19 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 1S-179 dėl atsisakymo pradėti tyrimą dėl viešojo administravimo subjektų sprendimų dėl regioninės komunalinių atliekų deginimo gamyklos steigimo atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.
11. 2009 m. rugpjūčio 27 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 1S-130 dėl atsisakymo pradėti tyrimą dėl Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2008 m. balandžio 22 d. įsakymų Nr. 30-800, Nr. 30-801, Nr. 30-802 atitikimo Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.
12. 2009 m. liepos 9 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 1S-117 dėl atsisakymo pradėti tyrimą dėl VŠĮ „Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo reikalavimams.
13. 2009 m. liepos 2 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-16 dėl Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2004 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. 1b-1198 patvirtintos „Importuojamų naudotų automobilių muitinio įvertinimo metodikos“ 20.1.2 punkto atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.
14. 2009 m. birželio 11 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-14 dėl renginių organizavimo veikla užsiimančių ūkio subjektų ir jų asociacijos veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 straipsnio reikalavimams. 18
15. 2009 m. kovo 19 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-7 Dėl Trakų rajono savivaldybės tarybos sprendimų, pavedančių UAB „Trakų paslaugos“ vykdyti viešųjų teritorijų tvarkymo darbus, atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.
16. 2008 m. spalio 2 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-20 dėl Vilniaus miesto savivaldybės tarybos sprendimų perkant deratizacijos paslaugas atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.
17. 2008 m. liepos 10 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-17 dėl Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos ir Žuvininkystės departamento prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos priimtų teisės aktų ir sprendimų, reglamentuojančių žvejybą Baltijos jūroje, atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.

18. 2008 m. birželio 12 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-12 dėl Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2007-02-14 sprendimo Nr. 1-1528 „dėl pritarimo Vilniaus miesto savivaldybės ir UAB „JCDecaux Lietuva“ sutarčiai ir susitarimui dėl Vilniaus, Europos kultūros sostinės 2009 m., reklamavimo ant lauko reklamos įrenginių užsienio šalyse“ 1 punkto atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.
19. 2007 m. rugsėjo 20 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-19 Dėl Vilniaus miesto savivaldybės veiksmų perkant paslaugas iš UAB „Rubicon eventus“ atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.
20. 2007 m. birželio 21 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-15 dėl Lietuvos auditorių rūmų veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 straipsnio reikalavimams.
21. 2007 m. balandžio 26 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-8 dėl Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2004 m. spalio 13 d. sprendimo Nr. 1-537 „Dėl Vilniaus miesto savivaldybės bendrojo plano iki 2015 metų rengimo“ ir kitų Vilniaus miesto savivaldybės priimtų teisės aktų, susijusių su pavedimu rengti Vilniaus miesto bendrąjį planą savivaldybės įmonei „Vilniaus planas“, atitikimo Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.
22. 2006 m. vasario 15 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 1S-19 dėl Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2004-05-14 įsakymo Nr. 1v-167 „Dėl saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo nuostatų ir saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo paslaugų teikimo taisyklių patvirtinimo“ 2 punkto bei šiuo įsakymu patvirtintų saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo nuostatų ir saugaus valstybinio duomenų perdavimo tinklo paslaugų teikimo taisyklių atitikimo Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.
23. 2006 m. sausio 19 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-3 dėl Kauno miesto savivaldybės veiksmų atsisakant sudaryti sutartį su UAB „Dzūtra“ dėl komunalinių (buitinių) atliekų tvarkymo Kauno mieste atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.
24. 2006 m. sausio 12 d. Nr. 2S-2 dėl Lietuvos policijos generalinio komisaro įsakymų nuostatų, kuriomis policijos įstaigoms suteikiama teisė teikti komercines paslaugas, pagal sutartis atliekant fizinių ir juridinių asmenų turto apsaugą, atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio 2 dalies reikalavimams. 83
25. 2004 m. gegužės 27 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2S-6 dėl Sveikatos apsaugos ministro 1999 m. vasario 11 d. įsakymo Nr. 69 "Dėl kaimo vietovių gyventojų aprūpinimo vaistais ir vaistinės asortimento prekėmis per pirminės sveikatos priežiūros įstaigas" nuostatų atitikimo Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimus.
26. 2002 m. vasario 28 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 23 Dėl Panevėžio miesto tarybos veiksmų atitikimo konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimus.
27. 2002 m. vasario 21 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 2/b dėl AB „Lietuvos telekomas“ veiksmų atitikimo konkurencijos įstatymo 9 straipsnio 2 punkto reikalavimus
28. 2001 m. spalio 11 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 121 dėl Palangos miesto tarybos veiksmų atitikimo Konkurencijos įstatymo Nr.VIII-1099 4 straipsnio reikalavimus.

29. 2001 m. vasario 8 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 23 dėl Radijo ir televizijos komisijos veiksmų išduodant licencijas kabelinės televizijos operatoriams atitikimo Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams.
30. 2000 m. kovo 16 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 4/b dėl Vilniaus miesto valdybos 1999 05 13 sprendimo Nr.856V atitikimo Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio nuostatom.
31. 1999 m. gruodžio 23 d. Konkurencijos tarybos nutarimas Nr. 34 dėl Akmenės ir Ukmergės rajonų valstybinių veislininkystės inspektorių veiksmų atitikimo Konkurencijos įstatymo nuostatom.

V. Kiti šaltiniai

1. AHLBORN, C.; PADILLA, A. L. From Fairness to welfare: implications for the assessment of unilateral conduct under EC competition law. 2007, p. 8. [interaktyvus] prieiga per internetą: <http://www.lecg.com/files/Publication/e6c44a2e-b652-4276-a90b-007941110989/Presentation/PublicationAttachment/cb3630f6-2a0d-4d4e-aeae-152405ac5e31/Library_326-070913_Ordoliberalism_Ahlborn_and_Padilla.pdf> [žiūrėta 2011 m. kovo 29 d.]
2. BITINAITĖ, V. Mokomasis anglų ir lietuvių kalbų teisės terminų žodynas. Eugrimas. 2002.
3. JURČYS, P. Pagrindiniai valstybės pagalbos proceso teisės principai ir privačių asmenų apsauga. [interaktyvus] 2005, p. 2, prieiga per internetą <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1103158> [žiūrėta 2011 m. kovo 20 d.]
4. GERBER, D. J. Fairness in the competition law: European and U.S. experience. [interaktyvus], prieiga per internetą <http://www.kyotogakuen.ac.jp/o_ied/information/fairness_in_competition_law.pdf> [žiūrėta 2010-12-20].
5. MONTI, M. Competition policy newsletter. 2001, No 1, p. 3
6. SAUTER, W.; SHEPEL, H. „State“ and „Market“ in the competition and free movement case law of the EU courts. [interaktyvus]. 2007, p. 123. Prieiga per internetą: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1010075> [Žiūrėta 2011 kovo 20 d.].
7. Sąžiningos prekybos tarnyba, Jungtinė Karalystė, Mergers: Substantive Assessment Guidance. [interaktyvus]. 2003, p. 15. Prieiga per internetą <http://www.offt.gov.uk/shared_offt/business_leaflets/enterprise_act/offt516.pdf> [žiūrėta 2011 m. kovo 27d.]
8. Pasiūlymas dėl Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 2, 4, 4¹, 6, 7, 8, 11, 14, 23, 24 ir 34 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 44 straipsniu įstatymo projekto XIP-1834, [interaktyvus] Prieiga per internetą <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=384636&p_query=vie%F0ojo%20administravimo%20%E1statymas&p_tr2=2> [žiūrėta 2011 m. kovo mėn. 21 d.]
9. 2010 m. gruodžio mėn. 30 d. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės valstybinio audito ataskaita „Konkurencijos laisvės apsauga“.
10. 2010 m. rugsėjo 30 d. Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės valstybinio audito ataskaita „Savivaldybių administracinė priežiūra“.
11. Recommendation No. R (80) 2 Concerning the Exercise of Discretionary Powers by Administrative Authorities. [interaktyvus]. Prieiga per internetą <https://wcd.coe.int/wcd/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.C>

- mdBlobGet&IntranetImage=598279&SecMode=1&DocId=667512&Usage=2
[žiūrėta 2011 m. kovo 20 d.]
12. 2009 m. liepos 9 d. Lietuvos Aukščiausiasis teismo viešųjų pirkimų reglamentavimo ir praktikos apžvalga.
 13. Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo projektas. Prieiga per internetą
<http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_1?p_id=382711&p_query=&p_tr2=> [žiūrėta 2011 m. kovo 23 d.]
 14. 2011 . kovo 23 d. Communication from the Commission to the European parliament, the Council, the European economic and social committee and the Committee of the regions. Reform of the EU state aid rules on services of general economic interest. [interaktyvus] Prieiga per internetą
<http://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/sgei_communication_en.pdf> [žiūrėta 2011 m. kovo 29 d.]
 15. 2007 m. lapkričio 20 d. Komisijos komunikatas Europos parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui prie komunikato „Bendroji rinka XXI a. Europai“ pridedamas dokumentas Bendrus interesus tenkinančios paslaugos, įskaitant bendrus interesus tenkinančias socialines paslaugas. Naujas Europos išipareigojimas. KOM(2007) 725 galutinis.
 16. Komisijos aiškinimasis komunikatas dėl Bendrijos teisės, taikomos sudarant sutartis, kurioms netaikomos arba tik iš dalies taikomos viešųjų pirkimų direktyvos, 2006, C 179, 02.
 17. Europos Komisijos Žalioji knyga „Services of general economic interest“ COM(2003) 270, 2003.
 18. 2001 m. sausio 19 d. Komisijos pranešimas dėl bendro intereso paslaugų Europoje 2001/C 17/04.
 19. Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 7, 8, 10 straipsnių pakeitimo, 56 straipsnio papildymo ir įstatymo papildymo 8¹ ir 8² straipsniais įstatymo projekto ir Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 171³, 247⁷ ir 259¹ straipsnių pakeitimo įstatymo projekto.
 20. <http://www.lkz.lt/startas.htm>
 21. Kroatijos konkurencijos įstatymas. [interaktyvus], prieiga per internetą
<<http://www.angelfire.com/biz/isml/law21.html>> [žiūrėta 2011 m. kovo 27 d.]

Santrauka

Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 106 str. ir Konkurencijos įstatymo 4 str.: paskirtis, taikymo panašumai ir skirtumai

Šio magistrinio darbo tyrimo objektas – išanalizuoti valstybės taikomų antikonkurencinių priemonių, numatytų Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 106 str. ir Konkurencijos įstatymo 4 str. reglamentavimą bei taikymo skirtumus ir panašumus.

Šiame darbe keliami probleminiai klausimai yra susiję su nacionalinės teisės problematika. Pirmasis, ar tikslinga reglamentuoti tokius viešojo administravimo subjekto veiksmus, kurie nėra formalizuoti, t.y. nėra priimta jokio teisės akto, kurį ištyrus, būtų galima nustatyti, jog ūkio subjektai yra diskriminuojami ar privilegijuojami. Antrasis klausimas, skirtas Konkurencijos įstatymo 4 str. 2 d. numatytos išimties reguliavimo problematikai. Tai, kokia išimtis bus priimta priklauso tik nuo Seimo, todėl būtina iš Konstitucinio teismo bei Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikos nustatyti tokius kriterijus, kuriais remiantis įstatymo leidėjas galėtų vadovautis priimdamas įstatymus.

Tačiau siekiant įgyvendinti iškeltus tikslus, visų pirma būtina pagrįsti ES reglamentavimo ir taikymo praktikos naudą sprendžiant nacionalinės teisės problemas. Įrodinėjama, kad SESV 106 str. ir Konkurencijos įstatymo 4 str. yra panašūs savo paskirtimi, taikymo sąlygomis. Manytina tik atsakymui esant teigiamam, būtų tikslinga remtis ES patirtimi nagrinėjant darbe keliamus probleminius klausimus.

Atlikus tyrimą, buvo nustatyta, kad ES esančiu teisiniu reglamentavimu bei vystoma praktika yra naudinga remtis, todėl remiantis tiek minėta ES patirtimi, tiek Lietuvos praktika taikant konkurencijos taisykles, buvo pasiūlyti darbe išsikeltoms problemoms sprendimo būdai, t.y. reglamentuoti ir tokius viešojo administravimo subjekto veiksmus, kurie nėra formalizuoti, nes tik tada sąžiningos konkurencijos laisvė būtų įgyvendinta. Atsakant į antrąjį klausimą, Seimas priimdamas įstatymus, kurie vėliau taikomi kaip išimtys, turėtų vadovautis pirmiausia pozityvios diskriminacijos, proporcingumo kriterijais.

Summary

Article 106 of the Treaty Establishing the EU and Article 4 of the Competition Law of the Republic of Lithuania: Purpose and Similarities and Differences of Application

The main object of this paper is to analyze similarities and differences in the regulation and practise of anticompetitive measures of article 106 of the Treaty Establishing the EU and article 4 of the Competition Law of the Republic of Lithuania.

Main legal problems raised in this paper are connected to the problems of national law. The first question deals with the need to regulate those acts of public administrative bodies which are not covered by Lithuanian competition law that is when there is no formal legal act issued by public administrative body which after analysis could be declared as discriminating or giving privileges to undertakings. The second question raised deals with the issue of the 4 article 2 part of the Competition Law in which an exemption is provided. The problem is that only Seimas passes laws which can be used as an exemption under 4th article 2 part of the Competition Law. That is why there is a need to identify criterions based on the case-law of Constitutional court and EU Court of Justice, which national legislator could use when laws are issued.

But first in order to reach raised goals it is needed to justify the use of EC law and practise, which could be relevant in solving national problems. In this paper it is argued article 106 of the Treaty Establishing the EU and article 4 of the Competition Law are similar in terms of their purpose, rules of application. It is though that only by having an affirmative answer, then it would be purposive to use EU experience in solving problems mentioned at the beginning of this summary.

After the analysis was made, it was stated that it is useful to rely on EU regulation and practise, that is why based on EU and Lithuanian experience on applying competition rules, a few suggestions for the problems raised were given. First of all, there is a need to regulate acts of public administrative bodies which are not materialized in any legal form because only then the goal of fair competition could be reached. Answering the second question, Seimas when issuing laws which later are used as an exemptions should firstly follow the principles of positive discrimination and proportionality.